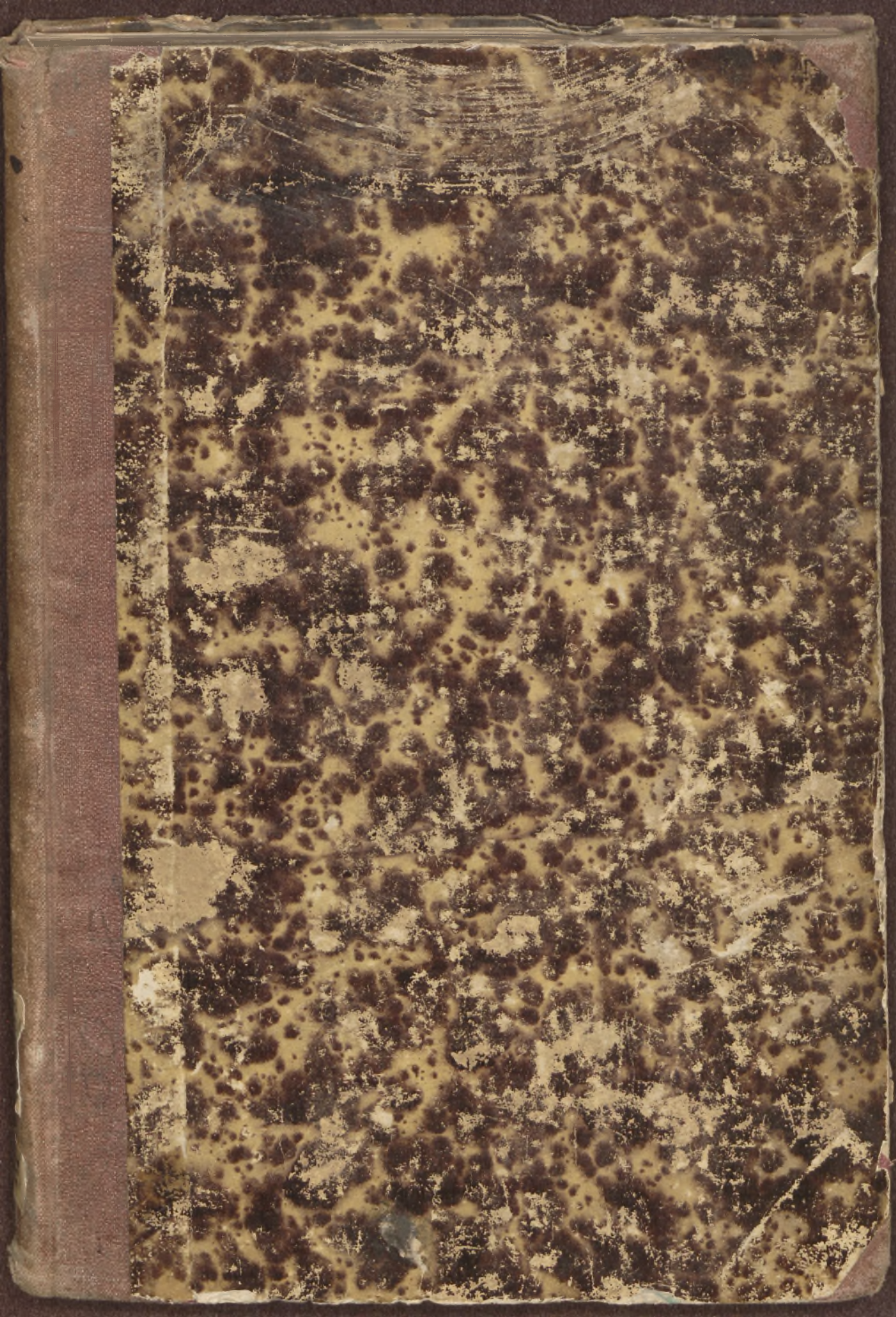




BIBLIOTEKA SGPS
wydano 2 dubletów

PRZEPISY

ODNOSZĄCE SIĘ DO CZYNNOŚCI

RZĄDÓW GUBERNIALNYCH

I

NACZELNIKÓW POWIATOWYCH.

WYDZIAŁ SKARBU.

CZĘŚĆ III.

Przepisy dotyczące dóbr rządowych.

WARSZAWA.

—
1866.

*skł. do m
8058/7*

~~80581~~



Drukowano z rozkazu NAJWYŻSZEGO.



63184

SPIS PRZEDMIOTÓW

W CZĘŚCI NINIEJSZEJ ZAWARTYCH.

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczona w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
C Z Ę Ś Ć III.					
PRZEPISY DOTYCZĄCE DÓBR RZĄDOWYCH.					
TYTUŁ I.					
O RODZAJU I ZARZĄDZIE DÓBR.					
1	1	Rozszerzenie attribucyj Rządów Gubernialnych, oraz uproszczenie i skrócenie czynności skarbowych.	3 (15) Listopada 1862 r. Nr. 36945/16155.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	1
TYTUŁ II.					
O ZAJĘCIU DÓBR W ZARZĄD SKARBU.					
2	—	Ukaz NAJWYŻSZY o urzędzeniu Duchowieństwa Zakonnego Rzymsko-Katolickiego w Królestwie Polskiem. (Zamieszczony w Dzienniku Praw, tomie LXII, str. 406).	27 Października (8 Listopada) 1864 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	—

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczone w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
3	—	Ukaz NAJWYŻSZY o urządzeniu Duchowieństwa Świeckiego Rzymsko-Katolickiego w Królestwie Polskiem. (Zamieszczony w Dzienniku Praw, w tomie LXII, str. 360).	14 (26) Grudnia 1865 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	—
4	2	Rozporządzenie dotyczące wydzierżawienia majątków po - klasztor-nych.	11 (23) Czerwca 1865 r. Nr. 30430/7586.	Kommissya Rządowa Przychodów i Śkarbu.	15
5	3	Rozporządzenie Kassowe co do postępowania z funduszami po-klasztornými.	20 Maja (1 Czerwca) 1865 r. Nr. 5040/1505.	Kommissya Rządowa Przychodów i Śkarbu.	18
6	4	Rozporządzenie, że kościoły, klasztory i inne zabudowania do klasztorów jałmużniczych należące, tudzież wszelkie zabudowania innych zakonów, których majątki przeszły w za-wiadywanie Śkarbu, mają być ubezpieczone od ognia w Dyrekcji Ubezpieczeń.	10 (22) Lipca 1865 r. Nr. 19006/5606.	Kommissya Rządowa Przychodów i Śkarbu.	19

Numer bieżący rozporządzeń	Numer, pod którym rozporządzenie zamiesz- czone w niniej- szym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Wła- dzy wydającej roz- porządzenie.	Stronica.
7	5	Rozporządzenie, wskazu- jące sposób poszukiwa- nia funduszków osób na konfiskatę majątków skazanych.	18 (30) Paździer- nika 1865 r. Nr. 47592/15801.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	21
TYTUŁ III.					
O POŻYCHKACH SKARBOWYCH, UBEZPIECZONYCH NA DOBRACH PRYWATNYCH.					
8	6	Rozporządzenie o sporzą- dzeniu lustracyi dóbr prywatnych, na któ- rych ma być ubezpie- czoną pożyczka Skar- bowa.	17 (29) Lipca 1865 r. Nr. 34004/11062.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	25
TYTUŁ IV.					
O BUDOWLACH, DROGACH I MOSTACH.					
9	7	Zatwierdzenie rozporzą- dzenia, mającego na ce- lu zabezpieczenie na- leżnej wartości budo- wli folwarcznych w do- brach rządowych.	24 Czer- wca (6 Lipca) 1841 r. N.33,844.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	27
10	8	Rozporządzenie, dotyczą- ce konstrukcyi mostów w dobrach rządowych i materiału z jakiego mają być stawiane.	23 Paź- dziernika (4 Listo- pada) 1843 r. Nr. 25743/8199.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	33

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod któ- rym rozporzą- dzenie zamiesz- czone w niniej- szym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Wła- dzy wydającej roz- porządzenie.	Stronica.
11	9	Uzupełnienie przepisów dotyczących utrzyma- nia mostów w dobrach rządowych.	17 (29) Lutego 1844 r. Nr. 8757/2588.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	36
12	10	Rozporządzenie, iż nie- wolno pokrywać da- chów słomą targaną ani gliną pomięszaną ze słomą.	2 (14) Września 1844 r. Nr. 61725/19565.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	39
13	11	Pozwolenie dzierżawcom stawiania budowł dre- wnianych w słupy mu- rowane.	16 (28) Września 1848 r. Nr. 15724/4948.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	41
14	12	Rozporządzenie, zaleca- jące oszczędność w uży- ciu drzewa przez zwra- canie uwagi na konie- czną wielkość mostów i na to, czy one nie mogą być budowane z kamienia.	9 (21) Czerwca 1848 r. Nr. 53651/18998.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	43
15	13	Rozporządzenie, przypo- minające wszystkie przepisy dotyczące bu- dowy mostów w do- brach rządowych, a za- razem polecające w szczególnych przypad-	11 (23) Sierpnia 1849 r. Nr. 42240/13850.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	46

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczono w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
		kach czynić przedstawienia do Kommissyi Skarbu.			
16	14	Polecenie zrewidowania budowli dla przekonania się, czy nie znajdują się w nich belki wpuszczone w kominy, a przez to grożące pożarem.	17 (29) Lipca 1852 r. Nr. 19310/7214.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	50
17	15	Zwrócenie uwagi na przepis, że podmurowania nie mogą być stawiane na glinę, tylko na wapno, i że odbudowywanie budowli spalonych dopiero po zatwierdzeniu planu i anszlagu następować może.	16 (28) Czerwca 1855 r. Nr. 41548/17763.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	52
18	16	Przypomnienie przepisu, że anszlagi i protokoły odbiorcze przez Assessorów ekonomicznych sprawdzane i podpisywane być mają.	9 (21) Lutego 1855 r. Nr. 68791/31550.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	54
19	17	Rozporządzenie, iż budowle po pogorzeli wznoszone, nie mogą być bez zezwolenia Rządu Gubernialnego zmniejszane lub na inny użytek przeistaczane.	28 Czerwca (10 Lipca) 1856 r. Nr. 45990/21460.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	55

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczone w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
20	18	Wskazanie w jakim przypadku cała gmina pociągniętą być ma do kosztów budowy mostu.	24 Lipca (5 Sierpnia) 1857 r. Nr. 21660/10147.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	57
21	19	Wskazanie w jakich przypadkach można używać w budowlach gliny zamiast wapna.	3 (15) Października 1857 r. Nr. 38026/18349.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	59
22	20	Postanowienie, zachowujące do dalszego czasu przepisy szarwarkowe, wkładające na posiadaczy dóbr rządowych oraz włościan w nich osiadłych, obowiązek utrzymywania dróg, grobel i mostów.	12 (24) Listopada 1864 r. Nr. 5,303.	Komitet Urządzający w Królestwie Polskiem.	61
23	—	Postanowienie, obejmujące przepisy licytacji na dostawy, roboty, dzierżawy lub sprzedaże.	16 (28) Maja 1833 r.	Rada Administracyjna Królestwa.	—

TYTUŁ V.

O DZIERŻAWACH WIECZYSTYCH, EMPITEUTYCZNYCH I CZASOWYCH.

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczone w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
24	—	(Mieści się w tomie IV Zbioru przepisów Wydziału Skarbu pod tytułem „Pobór i egzekucya należności skarbowych” pod Nr. 16). — Postanowienie o licytacyach połączonych przez opieczętowanie i głośnych. (Znajduje się w Dzienniku Praw w tomie XXVI str. 12).	3 (15) Września 1840 r.	Rada Administracyjna.	—
25	21	Rozporządzenie, iż ma być zamieszczaniem w obwieszczeniach i w protokółach licytacyjnych, że wszelka zмова i udzielanie odstępnego, poszukiwane będą na drodze sądowej.	14 (26) Listopada 1840 r. Nr. 70505/21758.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	63
26	22	Przypomnienie, iżby zмowy na licytacyach surowo przestrzegane były.	31 Grudnia (12 Stycznia) 1843/4 r. Nr. 73618/23683.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	64
27	23	Rozporządzenie, iż podający po licytacji wyższe oferty, składać je mają zaraz do depozytu.	28 Grudnia (9 Stycznia) 1844/5 r. Nr. 95093/30131.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	66

Numer bieżący rozporządzeń	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczone w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
28	24	Rozporządzenie, iż w ogłoszeniach o licytacyach ma być zamieszczaném, że choćby jeden tylko konkurent zgłosił się za pluslicytanta uważany będzie.	26 Czerwca (8 Lipca) 1852 r. Nr. 44213/17967.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	67
29	25	Rozporządzenie, iż do przedstawień o zmianę 30-to letnich kanonów lub czynszów, mają być dołączane wykazy cen, z poświadczeniem ich przez Naczelnika Powiatu i przez Rząd Gubernialny.	2 (14) Grudnia 1854 r. Nr. 64095/29420.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	68
30	26	Przepis, iż po zatwierdzeniu licytacyi, wspólnicy do dzierżawy dóbr i innych dochodów i użytków, przyjmowani być nie mogą.	25 Maja (6 Czerwca) 1855 r. Nr. 20738/8998.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	70
31	27	Przepisy, dotyczące wydawania świadectw kwalifikacyjnych do dzierżawy dóbr rządowych.	4 (16) Września 1857 r. Nr. 32198/15466.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	72

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod któ- rym rozporząd- zenie zamiesz- czone w niniej- szym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Wła- dzy wydającej roz- porządzenie.	Stronica.
32	28	Objaśnienie, iż defraudanci drzewa w lasach rządowych, nie mogą się ubiegać o wieczyste posiadanie osad.	7 (19) Grudnia 1859 r. Nr. 54894/25807.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	83
33	29	Objaśnienie, iż utrzymujący się przy licytacji powinien ponieść kosztą nie tylko tej ostatniej ale i poprzednich, które spełzły bezskutecznie.	16 (28) Czerwca 1860 r. Nr. 36209/16222.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	84
34	30	Objaśnienie, iż starozakonnym wolno jest nabywać osady w dobrach rządowych.	22 Sier- pnia (3 Wrze- śnia) 1862 r. Nr. 40947/17696.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	86
35	31	Rozporządzenie, iż by przy przedstawianiu do sprzedaży placów po miastach, sporządzany był plan i ustanawiana cena.	16 (28) Paździer- nika 1863 r. Nr. 34888/13216.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	87
36	32	Rozporządzenie, iż utrzymujący się przy licytacji nie może się uchylić od obowiązku dotrzymania deklaracji.	29 Lutego (12 Marca) 1864 r. Nr. 3527/1251.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	90

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczone w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
37	33	cyi nawet w takim razie, gdyby licytacya nie została potwierdzona w terminie przepisany.			
		Rozporządzenie przepisy- jące nowe warunki do wydzierżawienia dóbr rządowych.	13 (25) Maja 1864 r. Nr. 7368/2472.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	91
T Y T U Ł V I. O U R Z A D Z E N I U W Ł O Ś C I A N .					
38	—	Ukaz NAJWYŻSZY o urza- dzeniu włościan w Kró- lestwie Polskiem. (Zamieszczony w Dzien- niku Praw w tomie LXII, str. 4).	19 Lutego (2 Marca) 1864 r.	Ukaz NAJWYŻSZY	—
39	34	Zawiadomienie o decyzji, iż Kommissye wło- ściańskie za pośredni- ctwem Kommissarzy włościańskich mają skłaniać włościan do odrabiania robocizny szarwarkowej.	9 (21) Paździer- nika 1864 r. Nr. 3,434.	Zarząd Kommuni- kacyj Lądo- wych i Wo- dnych w Królestwie.	109

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczono w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
40	35	Decyzja, określająca prawa włościan do wnętrza ziemi.	9 (21) Listopada 1864 r. Nr. 3,410.	Dyrektor Główny, Prezydujący w Komisyi Rządowej Przychodów i Skarbu.	110
41	36	Rozporządzenie, dotyczące rozkładu kosztów utrzymania Wójta gminy w dobrach rządowych.	4 (16) Lutego 1865 r. Nr. 54191/19078 i 58680/20514.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	112
42	37	Decyzja, iż ma być do dalszego czasu wstrzymanem wydalenie w dobrach rządowych chałupników i komorników.	27 Marca (8 Kwietnia) 1865 r. Nr. 14339/4137.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	114
43	38	Rozporządzenie o rozpoznawaniu przez Komisseye włościańskie przy współudziale Assessorów ekonomicznych próśb i zażeń włościan w dobrach rządowych.	5 (17) Marca 1865 r. Nr. 1671/305.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu	115

Numer bieżący rozporządzeń.	Numer, pod którym rozporządzenie zamieszczone w niniejszym Zbiorze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
44	39	Rozporządzenie wydane Assessorom ekonomicznym w przedmiocie rozpoznawania skarg na oczynszowanie wnoszonych przez włościan dóbr rządowych.	5 (17) Marca 1865 r. Nr. 1671/385.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	116
45	40	Instrukcyadla Assessorów ekonomicznych do rozpoznawania próśb włościan w dobrach rządowych.	13 (25) Września 1865 r. Nr. 38526/12702.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	141
46	41	Rozporządzenie, iż mają być przez Assessorów ekonomicznych rozpoznawane zażalenia włościan wnoszone z powodu urzǳenia i oczynszowania.	9 (21) Listopada 1865 r. N.36,732.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	145
TYTUŁ VII. O SPRZEDAŻY DÓBR I O WYPOŻYCZANIU OTRZYMANYCH ZTĄD KAPITAŁÓW.					
47	42	Decyzya, zezwalająca na udzielanie dzierżawcom dóbr rządowych pożyczek z Banku Polskiego na maszyny rolnicze.	28 Września (10 Października) 1856 r. N.15,187.	Rada Administracyjna.	149

Numer bieżący rozporządzeń	Numer, pod któ- rym rozporząd- zenie zostało opu- blikowane w Zbiro- rze.	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Wła- dzy wydającej roz- porządzenie.	Stronica.
48	43	Rozporządzenie dotyczące udzielania przez Bank Polski dzierżawcom dóbr rządowych kredytów na kupno machin rolniczych.	22 Czer- wca (4 Lipca) 1857 r. Nr. 19734/9335.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	152
TYTUŁ VIII. O OBRONIE PRAWNEJ I WYPROWADZANIU SLEDTZW W SPORACH O POSIADANIE DÓBR RZĄDOWYCH.					
49	44	Rozporządzenie, iż w mia- stach nie gubernial- nych, odbiór pieniędzy skarbowych w Kancel- laryi hipotecznej do- pełniany być ma wspól- nie przez obrońcę Pro- kuratoryi i miejscowe- go Kassjera powiato- wego.	12 (24) Czerwca 1846 r. N. 43,488.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	157
50	—	Rozporządzenie, aby przy sądowém wydzierża- wianiu dóbr, gdy Skarb, gminy lub in- stytut są interessowa- ne, warunki wydzier- żawienia były kommu-	8 (20) Marca 1847 r. N. 16,415.	Kommissya Rządowa Sprawiedli- wości.	—

Numer bieżący rozporządzeń	Numer, pod którym rozporządzenie zostało zamieszczone w tym Zbiorze	T R E Ś Ć.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie.	Stronica.
		nikowane Rządowi Gubernialnemu. (Znajduje się w tomie IV Zbioru przepisów Wydziału Skarbowego pod tytułem „Pobór i egzekucya należności Skarbowych” pod Nr. 33 i 34).			

PRZEPISY DOTYCZĄCE DÓBR RZĄDOWYCH.

T Y T U Ł I.

O RODZAJU I ZARZĄDZIE DÓBR.

N^o 1.

Rozszerzenie attrubucyj Rządów Gubernialnych, oraz uproszczenie i skrócenie czynności skarbowych.

(d. 3 (15) Listopada 1862 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Na zasadzie decyzji Księcia Namiestnika Królestwa, objawionej przez odezwę Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnej z dnia 2 (14) Listopada 1860 r. N. 22,246, nakazującej uproszczenie i skrócenie czynności skarbowych w urządzeniach organicznych, przez zmniejszenie piśmiennictwa,

jakie bez uszczerbku służby nastąpić może, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu po rozebraniu wniosków przez Rządy Gubernialne w tej mierze podanych, wydaje następujące rozporządzenie.

W przedmiotach ekonomicznych.

I. Co do Assessorów ekonomicznych.

1) Zwalnia Assessorów ekonomicznych, od składania Rządowi Gubernalnemu dzienników czynności, a Rząd Gubernialny od wykazów wydanych Assessorom poruczeń, rozporządzeniami ogólnymi przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu, z dnia 2 (14) Stycznia 1842 r. i 19 (31) Grudnia t. r. Nr. 3,919/1,606 i 95,604/33,094 nakazanych, lecz utrzymuje ten obowiązek względem Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, której Assessorowie ekonomiczni, jak dotychczas, dzienniki swych czynności, z wykazami zaległych i otrzymanych poruczeń, co miesiąc regularnie przedstawiać mają.

2) Zwalnia Assessorów ekonomicznych od składania Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, za pośrednictwem Rządów Gubernialnych, rapportów rocznych, oddzielnie o zasiewach ozimych, oddzielnie o jarych na gruntach włościańskich, na zasadzie doniesień Wójtów gmin formowanych, tudzież od składania rapportów o zbiorach płodów rolniczych, rozporządzeniami Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dat. 24 Marca (5 Kwietnia) 1845 Nr. 25,345/7,305 i 17/29 Grudnia 1854 r. Nr. 73,426/37,035 poleconych, a to z uwagi, że nie istnieje środek znaglenia niezamożnego osadnika do wprowadzenia kompletnych zasiewów, a w warunkach do czasowych dzierżaw, od r. 1862 obowiązujących, rozciąganie dozoru nad gospodarnością osadników bez względu, czy są lub nie są czynszownikami, w § 10-m włożono na dzierżawcę,

dla tego rapporta o zasiewach, jako nie przynoszące już rzeczywistego użytku, są niepotrzebne, równie też cyfrowe wykazy o zbiorach płodów rolniczych, które, gdy Rząd dawał zapomogi włościanom, służyły do informacyi, z ustaniem takich, stały się nieprzydatne.

3) Zwalnia Assessorów ekonomicznych od prowadzenia kontroli zgorzałych budowli włościańskich w dobrach rządowych, a dopilnowanie ich odbudowania w terminie ustawą o zabezpieczeniu oznaczonym, i w miejscach przez policję budowniczą wskazanych, wkłada na Wójtów gmin, zwłaszcza, że pośrednictwo Assessorów ekonomicznych, nie zawsze mogących sprawdzić rzecz w swoim czasie na miejscu, może być powodem do szkodliwej zwłoki dla osadników pogorzelał budowli dotkniętych.

4) Dozwala Assessorom ekonomicznym odnosić się dla pospiechu w służbie bezpośrednio do Kommissyi Skarbu o mapy, operaty, urządzenia dóbr rządowych, lub pomoc techniczną, potrzebną do załatwienia czynności na gruncie, oraz w innych szczegółach nie wymagających pośrednictwa Rządu Gubernialnego.

II. Zwolnienia Rządów Gubernialnych.

5) Zwalnia Rządy Gubernialne od obowiązku odnoszenia się do Kommissyi Rządowej o zarządzenie przybytków w dochodach do wysokości rs. 150, z warunkiem podawania Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu wiadomości o wydanych zarządzeniach tego rodzaju nie szczegółowymi rapportami, lecz przez wykazy miesięczne, jak to pierwotne rozporządzenie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 29 Listopada 1831 r. Nr. 30,769/5,243 wskazywało, do których załączone być winny dowody wymagalności.

6) Zwalnia Rządy Gubernialne od składania co miesiąc wykazów wydatków, oddzielnie z dóbr rządowych, oddzielnie skonfiskowanych, poprzestając na wykazach półrocznych.

7) Zwalnia Rządu Gubernialne od pośredniczenia w przedstawianiu Dyrekcyi Ubezpieczeń przez Naczelników Powiatowych dowodów assekuracyi budowli włościańskich w dobrach rządowych i pod zarządem Skarbu zostających, i przesyłania assygnacyj na bonifikacye za pogorzele, gdyż włościanie w tych dobrach są właścicielami budowli; zwłaszcza, że w dobrach prywatnych podobna formalność miejsca nie ma, i dotychczasowy porządek polegający na tém, że wykazy ubezpieczenia i wykreślenia wszelkich budowli tak dworskich jak i włościańskich w dobrach rządowych, przedstawiane są Dyrekcyi Ubezpieczeń przez Naczelników Powiatowych, za pośrednictwem Rządu Gubernialnego; co do budowli nowo wznoszących się zmienia w ten sposób, aby Naczelnicy Powiatowi wykazy, o których mowa, wprost od siebie po pozyskaniu poświadczenia Assessora ekonomicznego przesyłali Dyrekcyi Ubezpieczeń, a ta po zatwierdzeniu ich, jeden egzemplarz do akt Rządu Gubernialnego, a dwa Naczelnikom Powiatowym przesyłała.

8) Dozwala, ażeby żądane przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu wiadomości od Kass powiatowych lub Gubernialnych, nie wymagające objaśnienia Rządu Gubernialnego, odręcznie były przedstawiane.

III. Attrybucye przeniesione na Rządy Gubernialne.

9) Przenosi na Rząd Gubernialny attrybucyę umarzania kar egzekucyjnych, kar sądowych, oraz należności z dzierżaw czasowych, z czynszów włościańskich i dziesięcin do włącznie rs. 100, na podstawie rozporządzenia Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 13 (25) Lutego 1849 roku Nr. 40,214, z Wydziału dochodów niestałych wydanego, z zastrzeżeniem, wyczerpania poprzednio skutków bezzwłocznej egzekucyi, i śledztwa funduszów debenta, przez Wójta gminy i Assessora ekonomicznego dopełnić się winnego.

10) Przenosi na Rządy Gubernialne attrybucyę zawierania kontraktów o entrepryzę na budowę lub reperacyę mostów w dobrach i lasach rządowych, i assygnowania należności za roboty tego rodzaju, o ile przedmiot entrepryzy nie przenosi rs. 150, z zastrzeżeniem, ażeby należności za mosty w lasach rządowych, zaspakajane były z funduszu na ciężary do lasów, a w dobrach, z funduszu na ciężary do dóbr rządowych przywiązane oznaczonego, w ważniejszych zaś entrepryzach dotychczasowy sposób postępowania utrzymuje się.

11) (*) Nadaje Rządowi Gubernialnemu attrybucyę assygnowania pożyczek włościanom z funduszu kommunalnego deponowanego w Banku Polskim, do wysokości czynszu jednorocznego, na czas nie dłuższy nad lat trzy, pod warunkami wskazanymi w przepisach, z zastrzeżeniem utrzymania w Rządzie Gubernialnym dokładnej kontroli obrotu takich pożyczek, dopilnowania ściągnięcia ich pod odpowiedzialnością Członków Rządu Gubernialnego, w terminach oznaczonych, z procentem, oraz odsyłania do Banku Polskiego, wkładając przytém obowiązek, aby Rząd Gubernialny jednocześnie donosił Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu o każdej udzielonej pożyczce, a wykaz zwrotu rat pożyczkowych i procentu od nich składał roczny.

12) Przelewa na Rząd Gubernialny attrybucyę zatwierdzania licytacji, zawierania i zatwierdzania umów o czasowe wydzierżawianie osad szkolnych, oddzielnych dochodów propinacyjnych, rybołostwa i innych drobnych użytków, których dochód etatowy, pojedynczo biorąc, nie przenosi rs. 50 rocznie, lecz tylko w dobrach urządzonych, z zastrzeżeniem jednak stosowania się, w ogłaszaniu i odbywaniu licytacji, do przepisów postanowieniem Rady Administracyjnej z dnia 16 (28) Maja 1833 r. wskazanych, a co do zawierania umów do

*) W skutek wydania Ukazu NAJWYŻSZEGO z d. 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. ustępy: 11, 12, 15 i 16 niniejszego rozporządzenia już nie obowiązują.

ogólnych warunków przedmiotowi dzierżawy właściwych, i donoszenia Kommissyi Rządowej o każdym wypadku pod względem kassowym.

Postanawia, aby sprawdzenia, rozpoznawanie, wyjaśnienie i decydowanie spraw w sporach, zachodzących o posiadanie osad włościańskich, lub w razie potrzeby sprzedaży tychże, z powodu zadłużenia się włościan w należnościach skarbowych, utraty kwalifikacyi do gospodarstwa, lub wreszcie niewykonywania warunków posiadania, dopełniali w pierwszej instancyi Assessorowie ekonomiczni, a w drugiej i ostatniej Rządy Gubernialne. Spory zaś o egzekucyą, o ile przez miejscowych Wójtów i Sądy gminne nie dadzą się w dobrowolny sposób pogodzić, aby Assessorowie ekonomiczni, bez prowadzenia w téj mierze śledztwa, wprost do drogi sądowej odsyłali.

14) Przelewa na Rząd Gubernialny prawo assygnowania wydatków na budowle kościelne i plebańskie, oraz szkolne, według przyjętych przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu anszlagów i rozkładów, tudzież na opłatę składek ogniowych, i innych opłat z zabudowań kościelnych, z funduszu na ciężary do dóbr rządowych przywiązane, co-roczenie budżetem oznaczonego, z obowiązkiem, aby z końcem roku podawał ich wykaz dla obliczenia tego funduszu.

15) Zezwala, aby wszelkie licytacye na wieczyste wydzierżawienie osad pustych włościańskich w dobrach rządowych, ogłaszali i odbywali sami Assessorowie ekonomiczni, z zastrzeżeniem, ścisłego stosowania się do przepisów, postanowieniem Rady Administracyjnej z dnia 16 (28) Maja 1833 r. wskazanych. Wszakże zatwierdzanie protokółów licytacyjnych, oraz umów wieczystych o takie posiadłości, które dotychczas w myśl artykułu 5-go postanowienia Namiestnika Królestwa z dnia 7 Kwietnia 1818 r. należy do Rady Administracyjnej, dopóki przepis nie zostanie zmieniony, nie może być przelane na Rząd Gubernialny, jedynie uregulowanie kassowe poboru czynszu z osad, o których powyżej mowa, Kommissya

przenosi na Rząd Gubernialny, z tą zmianą, aby wkupne, które dotychczas przesyłane było do Kassy Głównej Królestwa, nadal regulowane było przy Kassach powiatowych, z warunkiem donoszenia o tém jednocześnie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, dla ogólnej kontrolli przybytku w dochodach.

16) Również Kommissya Rządowa zezwala, ażeby co do osad włościańskich, własność małoletnich stanowiących, sprzedaż prawa do posiadania onych w drodze publicznej licytacji ogłaszali i odbywali Assessorowie ekonomiczni właściwych okręgów, nie pierwój jednak, aż to postanowioném będzie przez uchwałę właściwych rad familijnych, w formie właściwej, i gdy te uchwały Rząd Gubernialny uzna pod względem prawnym za dostateczne; atrybucyę zaś zatwierdzania takich sprzedaży przenosi na Rząd Gubernialny, z warunkiem donoszenia o każdym takim wypadku jednocześnie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, dla ogólnej kontrolli zmiany posiadaczy osad w dobrach rządowych.

17) Upoważnia Rząd Gubernialny do assygnowania kosztów prawnych, w sprawach dóbr rządowych i skonfiskowanych, z funduszu na ciężary do dóbr rządowych przywiązane, Kassom Gubernialnym corocznie na wydatki przeznaczanego.

W przedmiotach leśnych.

I. Co do Urzędów leśnych.

1) Zwalnia Urzędy leśne od składania Rządom Gubernialnym raportów kwartalnych, o chwilowém wydaleniu się officyalistów i urzędników w Urzędach leśnych, z obowiązkiem wszakże utrzymywania kontrolli wydalających się bądź za urlopem, bądź samowolnie i przedstawiania takowej Kommissarzom rewidującym i Assessorom Nadleśnym, do cyfrowania.

2) Zwalnia Urzędy leśne od układania co rok projektu

do taks leśnych, a w to miejsca poleca, aby corocznie przy rewizyi leśnictwa, tak Assessorowie jak Kommissarze leśni spisywali protokół rozpoznawczy, czy gdzie i jakie zmiany w taksie są potrzebne, i aby takie protokoły Urzędy leśne przy oddzielnych rapportach przedstawiały Kommissyi Rządowej, która gdy uzna potrzebę zmiany, takową wprowadzi, i gotową takse prześle wprost od siebie do ogłoszenia i wykonania.

3) Zwalnia Urzędy leśne od składania przy ekstrakcie grudniowym wykazu zaległości poborowych w trzech egzemplarzach, a tylko zobowiązuje z końcem roku bieżącego złożyć jeden egzemplarz dla Rządu Gubernialnego, i ten ma być na przyszłość stałym w Rządzie Gubernialnym, i służyć do kontrollowania i popierania odzyskania zaległości, aż do zupełnego ich uprzątnienia. W tym celu Urząd leśny obowiązany jest przy każdomiesięcznym wyciągu stanu Kassy, przysyłać Rządowi Gubernialnemu wykaz pozycij zaległości, z pod których należność wpłynęła gotowizną, osobno pozycye, z których zaległość zmieniono na robocizną, a oddzielnie pozycye umorzone. Rozumie się samo przez się, że pozycye zaległości w Urzędzie leśnym muszą być też stale zachowane, póki wykaz w Rządzie Gubernialnym nie zostanie zmienionym. Z wykazów tych miesięcznych Rząd Gubernialny każe odpisywać wszystkie pozycye w swym wykazie stałym zaległości, a pozostających pozycij uprzątnienia będzie pilnował. Z końcem Grudnia każdego roku, Urząd leśny ułoży nowy wykaz tylko tych zaległości, które w roku upłynionym przybyły, a tym nowym wykazem Rząd Gubernialny egzemplarz swój dokompletuje prosto przez przyszycie.

4) Zwalnia Urząd leśny od składania Rządowi Gubernialnemu, co kwartał, ogółowego wykazu zaległości w pozycyi 23-ój urzędzenia z dnia 15 (27) Listopada 1851 roku Nr. 66,638, wymaganego. Rząd Gubernialny będzie miał możność popierania uprzątnienia zaległości z wykazu stałego, w biurze jego podług punktu 3-go znajdować się winnego,

zwłaszcza, że przy rewizjach na gruncie, i wydanych z tego powodu zarządzeniach, pośpiech w uprzątnieniu zaległości, jest zalecony.

5) Zwalnia Urzędy leśne od składania Rządowi Gubernialnym raportów kwartalnych o całości granic lasów, z obowiązkiem donoszenia tylko wtenczas, gdy zajdzie ich naruszenie i potrzeba działania w tym razie, — podług obowiązujących przepisów instrukcyi o obronie własności skarbowej.

6) Zwalnia Urzędy leśne od składania Rządowi Gubernialnemu kwartalnych raportów o postępie wyrabiania spraw o szkody leśne, gdyż postęp ten wiadomy jest w kontrolli spraw leśnych, w Rządzie Gubernialnym utrzymywanej, podług urzędzenia z dnia 28 Września (10 Października) 1844 roku Nr. 70,272, do której to kontrolli wyciągi z dziennika szkód i wykroczeń leśnych, Urzędy leśne, nie miesięcznie jak dotąd, lecz kwartalnie Rządowi Gubernialnemu składać będą. Pozostawia się wszakże obowiązek składania corocznie wraz z wyciągiem za Grudzień obrazu stanu spraw z całego upłynionego roku, który składany być ma wraz z rachunkami Najwyższej Izbie Obrachunkowej.

7) Zwalnia Urzędy leśne od wprowadzania szczegółowo oszacowania do wykazu cięć w 2-m i 3-m egzemplarzu (dla Rządu Gubernialnego i dla Kommissyi Rządowej), które to egzemplarze mają być skrócone, i zawierać tylko summy ogólne, to jest:

- a) zebrania cięć w obrębie remanentowych i nowych;
- b) zebrania obrębu w straży;
- c) zebrania straży w leśnictwie.

Zebrania te mają być wypisywane z egzemplarza I-go do akt Urzędu leśnego należącego, zawierającego szczegółowe oszacowanie.

II. Zwolnienia Rządów Gubernialnych.

8) Zwalnia Rząd Gubernialny od pośredniczenia w przesłaniu Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu wykazów cięć rocznych, które Urząd leśny po sprawdzeniu i poświadczeniu przez urzędnika nadzorującego, prześle wprost Kommissyi Skarbu w trzech egzemplarzach na dzień 15 Sierpnia a Kommissarz po zatwierdzeniu, prześle wprost Urzędowi leśnym i Rządowi Gubernialnemu.

9) Zwalnia Rząd Gubernialny od pośredniczenia w przedstawieniu Kommissyi Skarbu wykazów upraw leśnych, które Urząd leśny zaprojektowawszy na cały rok przyszły, po sprawdzeniu i poświadczeniu przez urzędnika nadzorującego, prześle wprost Kommissyi Skarbu w trzech egzemplarzach każdorocznie na dzień 3 (15) Grudnia, a Kommissya Skarbu po rozpoznaniu i zatwierdzeniu, roześle wprost od siebie do wykonania w roku następnym.

10) Zwalnia Rząd Gubernialny od pośredniczenia w przedstawianiu wykazu drzewa dla Jeometrów wydanego, takowe wykazy Urząd leśny przesyłać będzie wprost Kommissyi Skarbu, która decyzję swą prześle Rządowi Gubernialnemu i Urzędowi leśnemu.

11) Zwalnia Rząd Gubernialny od składania Kommissyi co kwartał zbiorowego obrazu zaległości poborowych, art. 23-m urządzenia z dnia 15 (27) Listopada 1851 r. Nr. 66,638 wymaganego, a tylko z końcem roku, a mianowicie wraz z ekstraktem grudniowym, takowy wykaz zbiorowy ułoży i Kommissyi prześle.

12) Zwalnia Rząd Gubernialny od składania Kommissyi co miesiąc wykazu wydarzonych pożarów leśnych, z powodu, że o nich jako wypadkach nadzwyczajnych, składane są raporty szczegółowe przez Urzęda leśne, a w to miejsce zastrzega Kommissya złożenie z dniem ostatnim Listopada

wykazu wszystkich pożarów, podług wzoru podanego przy reskrypcie z dnia 2 (14) Czerwca 1848 r. Nr. 42,731.

13) Zwalnia Rząd Gubernialny od przedstawiania Kommissyi protokółów wprowadzenia w urzędowanie Nadleśniczych i Podleśnych, zachowuje tylko obowiązek donoszenia Kommissyi regularnie:

- a) o dacie każdej zmiany na gruncie Nadleśniczego, Podleśnego i innych officyalistów leśnych, dla wiadomości i kontrolli;
- b) oraz domieszczenia wiadomości, czy przy zdaniu służby, niedostrzeżono defektów bądź to w kassie, bądź w użytkach leśnych, budowlach i utensyliach, zdającemu je powierzonych, i w ogóle czy służba zdana była w należytych porządku.

14) Zwalnia Rząd Gubernialny od składania Kommissyi półrocznych rapportów, o postępie spraw o szkody leśne, bo takowe są monitowane z objazdu leśnictw, a tylko zobowiązuje Rząd Gubernialny do składania Kommissyi corocznie na dzień 3 (15) Stycznia obrazu zbiorowego spraw defraudacyjnych ze wszystkich leśnictw za cały rok upłyniony podług punktu 6-go przez Urzędy leśne składanego, a to dla wiadomości do sprawozdań i zrobienia stosownych monitów, gdy się okaże zaniedbanie w instrukcyi i egzekucyi.

15) Zwalnia Rząd Gubernialny od pośredniczenia w przedstawianiu anszlagów na stawianie nowych budowli w osadach leśnych, bo anszlagi są normalne, summy stale oznaczone, a wnioski o najpotrzebniejsze budowle podają z gruntu urzędnicy nadzorujący wprost Kommissyi Rządowej, która rozkłada fundusz roczny na wzniesienie najpotrzebniejszych budowli.

III. Attrybucye przeniesione na Rządy Gubernialne.

16) Przenosi na Rządy Gubernialne attrybucyę zawierania i zatwierdzania umów w skutek odbytych licytacji

o sprzedaż płodów leśnych do wartości rs. 150 na raz jeden, oraz umów o dzierżawę użytków leśnych do wysokości rs. 50 rocznego dochodu, z wyjątkami:

- a) eksploatacyi kamieni i w ogóle wszelkich minerałów, a także torfu, które zostają przy Kommissyi Rządowej, jako źródła przyszłych dochodów;
- b) palenia popiołu i pędzenia dziegiu, które jako szkodliwe lasom, zostają zupełnie wzbronione;
- c) smolarnie zostawia Rządowi Gubernialnemu, z warunkiem nieodstępowania od normy przepisanej do umów. Na umowy zaś o większe wartości w skutku licytacyi, oraz o wszelkie sprzedaże i dzierżawy z wolnej ręki zawierane, i wreszcie na zaprowadzenie nowych zakładów, potrzebne jest zatwierdzenie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

Protokoły licytacyjne, wymagające zatwierdzenia Kommissyi Rządowej, Urzędy leśne bezpośrednio jej przedstawiać będą.

17) Przenosi na Rząd Gubernialny ostateczne decydowanie kwestyj, wynikłych z niepobrania w czasie właściwym deputatów, i wszelkich płatnych lub bezpłatnych wydatków drzewa w terminie, na assygnacyi wypisanym, nie wywiezionego. Co do terminów zaś w kontraktach lub przelewach, na bezpłatne drzewo przez Kommissyę oznaczanych, te należeć mają i nadal do decyzji Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

18) Przenosi na Rząd Gubernialny attrbyucyę przekazywania na bezpłatny wydatek drzewa do wartości rs. 150, w przypadkach, gdy idzie o naprawę budowli bądź folwarcznych bądź włościańskich, oraz naprawę mostów, dróg i grobel w dobrach i lasach rządowych, jeżeli nie ma wątpliwości o obowiązku Rządu wydania bezpłatnego drzewa, i jeżeli wydanie żadanego drzewa, może być zaspokojone z cięć bieżących. Zastrzega się wsza kże w każdym razie zachowanie

przepisów szczegółowych, wydatku bezpłatnego drzewa dotyczących.

19) Nadaje Rządowi Gubernialnemu attribucję ostatecznego decydowania spraw leśnych defraudacyjnych, do włącznie rs. 30 wartości zdefraudowanego przedmiotu, łącznie z karą i kosztami.

20) Przenosi na Rząd Gubernialny prawo decydowania spraw tych urzędników, których na mocy ustawy o służbie cywilnej (do włącznie 10 klasy) sam mianuje, z obowiązkiem tylko donoszenia o osnowie decyzji.

21) Przenosi na Rząd Gubernialny attribucję umarzania należności defraudacyjnych leśnych na włościanach, w razie śmierci debenta, wzięcia do wojska, lub gdy zbiegnię bez pozostawienia funduszów do wysokości rs. 100, bez poszukiwania majątku w całym kraju, tylko na zasadzie protokołu badawczego z dwóch odpowiednich świadków, jak to już dozwolono w kontroli skarbowej przez reskrypt Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 13 (25) Lutego 1849 roku, Nr. 40,214.

Wprowadzenie w wykonanie tych przepisów i dopilnowanie skutku, Kommissya Rządowa Rządowi Gubernialnemu porucza. Załącza się 32 kopij niniejszego rozporządzenia dla składu sekcji, z tych — 6 Assesorom ekonomicznym, i 17 Urzędom leśnym.

Warszawa 3 (15) Listopada 1862 roku.

Nr. 36,945/16,155.

TYTUŁ II.

O ZAJĘCIU DÓBR W ZARZĄD SKARBU.

N^o 2.

**Rozporządzenie dotyczące wydzierżawienia majątków
po-klasztornych.**

(d. 11 (23) Czerwca 1865 r.)

do
Gubernatora Cywilnego Gubernii N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW i SKARBU.

Zarządzeniem z dnia 8 (20) Grudnia 1864 r., za Nr. 60,071/21,141, do Gubernatora Cywilnego Warszawskiego wydaném, a przesłaném JW. Panu w odpisie, Kommissya Rządowa wyrzekła pomiędzy innemi, że administracya skarbową zaprowadzona w majątkach po-klasztornych, jakie z mocy NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 27 Października (8 Listopada) 1864 r. przeszły w zawiadywanie Skarbu, a odnosząca się do tych dóbr i użytków gruntowych, które zostawały pod bezpośredniem zarządem samychże klasztorów, utrzymaną być winna do dnia 1 Czerwca r. b.

Ponieważ termin ten już upłynął, a mimo to nie wszystkie jeszcze akta zajęcia i opisy rzeczonych majątków zostały Kommissyi Rządowej przedstawione, z tego powodu nie mogąc jeszcze obecnie nadać tymże majątkom stałego przeznaczenia, pragnąc oraz uchronić fundusze po-klasztorne od wydatków i strat, jakieby z dalszego prowadzenia w pomienionych majątkach administracyi skarbowej wyniknąć musiały, Kommissya Rządowa następujące wydaje zarządzenie.

1. Wszystkie majątki po-klasztorne ziemskie, dotychczas w administracyi skarbowej zostające, wraz z wszelkimi należącemi do nich użytkami, wyłącznie lasów, mocen jest Gubernator Cywilny wydzierżawić przez publiczną licytację na rok jeden, poczynając od dnia 20 Czerwca (1 Lipca) r. b. 1865, i licytacje te odbywać w skróconym terminie. Gdyby zaś JW. Pan uważał, że z powodu opóźnionego już czasu, i jednorocznego trwania dzierżawy, licytacja nie obejmuje pomyślnego skutku, a znalazł się pretendent, może takowemu być oddana z wolnej ręki. Gdzie zaś kontrakty dzierżawne czy to o całe dobra, czy o szczegółowe użytki gruntowe, były przez przełożonych klasztorów zawarte, mocen jest takowe na tenże rok utrzymać.

2) Za podstawę do licytacji lub wydzierżawienia z wolnej ręki wzmiankowanych dóbr i użytków przyjąć należy dochód, aktami zajęcia w zarząd Skarbu i opisanie majątków po-klasztornych wykazany, a w potrzebie może JW. Pan obniżyć nawet podług uznania swego tę wysokość.

3) Celem obudzenia żywszego współubiegania do dzierżaw w mowie będących, Kommissya Rządowa nie tylko nie ścieśnia JW. Pana dotychczasowymi warunkami dzierżawnymi, jakie dla dóbr rządowych są wskazane, ale upoważnia go do ułożenia innych zupełnie warunków, jakie uzna za najwłaściwsze dla zabezpieczenia przez ten rok dóbr i użytków po-klasztornych, zastrzegając jedynie, żeby na zmianie tej warunków, ani pewność dochodów wydzierżawionych,

ani też całość dóbr, jak również istniejący stan budowli folwarcznych i następne obsiewy, nie doznały uszczerbku.

4) Gdyby pomimo przystępności warunków dzierżawnych, a nawet obniżenia ceny, które z dóbr lub użytków po-klasztornych, dla braku pretendentów, wydzierżawione być nie mogły, mocen będzie JW. Pan utrzymać w nich od dnia 1 Lipca r. b. dalszą administrację skarbową, na zasadach, które Kommissya Rządowa właściwemu jego uznaniu pozostawia, w tém przekonaniu, że JW. Pan dołożyć zechce starania, aby takowa administracya była raczej rodzajem dzierżawy, tém tylko różniaczej się od dzierżawy właściwej, że Administrator nie miałby obowiązku uiszczania Skarbowi pewnej, stale oznaczonej, opłaty, a której to administracyi głównym zadaniem być winno, żeby od Skarbu nie żądano nakładów na narzędzia, inwentarze i wszelkie potrzeby gospodarskie, ale żeby wszystkie roboty, jako też opłata podatków, zakup trunków do propinacyi, gdzie takowa istnieje i oddzielnie nawet od dóbr nie mogłaby być wydzierżawioną, zaspokajane były ze źródeł miejscowych, a uprawa pól, i należyty ich obsiew na rok przyszły, aby odpowiednio były zabezpieczone, jak również, żeby środki zużycia paszy, na miejscu zostały obmyślane, przy zapewnieniu odpowiedniego z niej dla Skarbu dochodu.

5) W miarę wydzierżawienia dóbr po-klasztornych dopilnować wypada, iżby z każdych takich dóbr złożony był Rządowi Gubernialnemu, w zastosowaniu się do ogólnego rozporządzenia Kommissyi Skarbu z dnia 23 Sierpnia 1826 roku za Nr. 54,618/9,472, rachunek szczegółowy administracyjny, za cały czas prowadzonego w nich zarządu skarbowego.

Wreszcie Kommissya Rządowa spodziewa się, że zostawiony JW. Panu wolny wybór środków działania postawi go w możności uwolnienia Skarbu z dniem 1 Lipca r. b. od ciężaru prowadzenia w majątkach po-klasztornych dalszej

administracyi skarbowej na tak długo, dopóki majątki te stałego przeznaczenia nie otrzymają.

w Warszawie, d. 11 (23) Czerwca 1865 roku.

Nr. 30,430/7,580.

N^o 3.

Rozporządzenie kassowe co do postępowania z funduszami po-klasztornými.

(d. 20 Maja (1 Czerwca) 1865 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Ponieważ wszelkie fundusze z majątków po-klasztornych, w skutek NAJWYŻSZEGO UKAZU z dnia 27 Października (8 Listopada) r. z. o klasztorach Rzymsko-Katolickich w Królestwie Polskiem, zajęte zostały w zarząd Skarbu, dla ukontrolowania przeto wpływów tych funduszków zachodzi potrzeba utworzenia nowego tytułu w księgach kassowych.

W tym celu Kommissya Rządowa upoważnia Rząd Gubernialny do polecenia swęj Kassie gubernialnej oraz Kassom powiatowym, aby w księgach swych i ekstraktach w oddziale „depozytów skarbowych“ założyły nowy „fundusze po-klasztorne“ i na przyszłość wszelkie wpływy, jakie z powodu zajęcia majątków po-klasztornych następować będą, pod wspomniony tytuł perceptowały, które następnie przy

stosownych deklaracjach z wymienieniem szczegółów Kassy powiatowe zaraz przelewać powinny, pod tenże sam tytuł do Kassy gubernialnej, a Kassa gubernialna po zaspokojeniu z nich wydatków, jakie oddzielnemi assygnacyami zarządzone będą, resztę wpływów, przy podobnychże szczegółowych deklaracjach w terminach kwartalnych odsyłać ma do Kassy Głównej Królestwa, sam zaś Rząd Gubernialny obowiązany jest przy każdym przelewie wpływów do Kassy Głównej Królestwa, jednocześnie nadsyłać Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu wykazy tychże z wyszczególnieniem z czego jaka summa pobraną i przelaną została.

Warszawa, dnia 20 Maja (1 Czerwca) 1865 roku.

Nr. 5,040/1,505.

N^o 4.

**Rozporządzenie, iż Kościoły, klasztory i inne zabudowania do klasztorów jalmużnicznych należące, tudzież wszelkie zabudowania innych zakonów, których majątki przeszły w za-
wiadywanie Skarbu, mają być ubezpieczone od ognia
w Dyrekcyi Ubezpieczeń.**

(d. 10 (22) Lipca 1865 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Dyrekcyja Ubezpieczeń w przedstawieniu swém z dnia 24 Marca (5 Kwietnia) r. b. Nr. 10,781/2,054, do Kommis-

syi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych uczynioném, wyjaśniając, że klasztory jałmużnicze decyzyą Rady Administracyjnej Królestwa, objawioną przez wypis z protokołu jej posiedzenia z dnia 19 (31) Października 1856 roku Nr. 15,306, uwolnione zostały od obowiązków ubezpieczenia swoich kościołów i należących do nich zabudowań, i że po datę zniesienia tychże klasztorów, składki ogniowej nie opłacały, zrobiła zapytanie, czy z powodu przejścia w myśl NAJWYŻSZEGO UKAZU z dnia 27 Października (8 Listopada) 1864 roku majątków po-klasztornych w zawiadywanie Skarbu, nie wypadałoby obecnie takich klasztorów z ich zabudowaniami zabezpieczyć od ognia.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, mając sobie przez Kommissyę Rządową Spraw Wewnętrznych i Duchownych odstąpiony ten przedmiot do załatwienia, uznała takowy zasługującym na szczególną uwagę, a to ze względu na straty, jakieby dla Skarbu mogły wyniknąć, w razie porzeleni zabudowań po-klasztornych.

W tym celu poleca Rządowi Gubernialnemu, aby nie tylko kościoły, klasztory i inne zabudowania, do zakładów jałmużniczych należące, ale także i wszelkie zabudowania innych zakonów, których majątki przeszły w zawiadywanie Skarbu, jeśli te ostatnie nie są dotąd zabezpieczone od ognia, w Dyrekcyi Ubezpieczeń zaassekurował i składkę ogniową tak z zabudowań zabezpieczyć się mających, jak niemniej z zabudowań już zabezpieczonych, o ile obowiązek ten w majątkach wydzierżawionych nie ciąży dzierżawców, z wpływów ogólnych sposobem awansu opłacał, i dowody wypłat, dla pokrycia awansu właściwemi funduszami po-klasztornemi, zaraz Kommissyi Rządowej przedstawił.

Warszawa, d. 10 (22) Lipca 1865 roku.

Nr. 19,006/5,606.

N^o 5.

Rozporządzenie, wskazujące sposób poszukiwania funduszków osób na konfiskatę majątków skazanych.

(d. 18 (30) Października 1865 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Sekretarz Stanu przy Radzie Administracyjnej odezwą z dnia 4 (16) Września r. b. Nr. 15,872, zawiadomił Kommissyę Skarbu, że Rada Administracyjna po rozpoznaniu przedstawienia Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Skarbu, w przedmiocie skrócenia zbytecznej a bezpożytecznej korespondencji, przeprowadzonej w celu poszukiwania funduszków tych osób, które za udział w ostatnich nieporządkach, będąc skazane na konfiskatę majątku, nie posiadały żadnego, przekonawszy się, iż przez znoszenie się z Władzami administracyjnymi i policyjnymi miejsca, w którym zamieszkiwał skazany przestępca, mogą być otrzymane dokładne wiadomości o majątku osoby tej kategorii, zezwoliła:

1) Ażeby poszukiwanie majątków, należących do osób skazanych na jego skonfiskowanie, dopełniane było tylko na-przód w drodze administracyjnej, w drodze zaś sądowej ażeby wtenczas dopiero czynioném było, jeżeli przez śledztwo administracyjne odkryte będą ślady istnienia jakichkolwiek funduszków osoby, na konfiskatę majątku skazanej.

2) Ażeby Kommissya Skarbu w miejsce oddzielnych, jak dotąd czynionych, przedstawień o cofnięcie konfiskaty, składała Radzie Administracyjnój nadal przy rapportach w téj mierze, ogólne bez szczegółowych objaśnień wykazy, w których na podstawie dochodzenia dopełnionego w drodze administracyjnój, jeżeli takowe będzie uznane za dostateczne, lub téż po dodatkowém jeszcze śledztwie, na drodze sądowej zarządzoném, zamieszczane być mają osoby nieposiadające żadnego majątku, albo taki tylko, którego wartość nie będzie dostateczna na pokrycie ciężących go długów, albo nakoniec, którego mała wartość, nie wynagrodzi kosztów processu.

Na téj zasadzie Kommissya Skarbu poleca Rządowi Gubernialnemu, ażeby w przyszłości przy śledztwie funduszów osób, na konfiskatę majątku skazanych, przyjął tę zasadę postępowania, że jeżeli w decyzyi konfiskatę wyrzekającej, wskazaném jest miejsce zamieszkania osoby karą tą dotkniętej, Rząd Gubernialny ograniczy poszukiwanie swe, co do funduszów jój, w miejscu zamieszkiwania, przez badanie osób, potrzebne wiadomości posiadać mogących, a jeżeliby w decyzyi nie było wskazanego miejsca zamieszkania, wówczas śledztwo w całej gubernii na drodze administracyjnój zarządzić należy. Wrazie zaś natrafionego śladu na jakieś fundusze osoby skazanej, Rząd Gubernialny obowiązany jest za-
wezwąć władze sądowe o śledztwo na drodze sądowej, i skutku tego dopilnować.

Daléj jeżeli ze śledztwa, czy to na saméj drodze administracyjnój, czy téż na téjże drodze oraz na drodze sądowej odbytego, okaże się, że fundusze skazanego na konfiskatę majątku są takiej wartości, iż nie będą dostateczne na pokrycie ciężących go długów, albo téż tak mały przedstawiać będą przedmiot, że nie pokryją kosztów processu o windykacyą ich, wówczas Rząd Gubernialny sporządzi wykaz imienny osób i wszelkich ich funduszów i Kommissyi Rządowej do dalszego postępowania przedstawi.

W wykazie tym Rząd Gubernialny zamieści naprzód imię i nazwisko osoby, na konfiskatę majątku skazanej, stan jej oraz datę decyzji konfiskatę wyrzekającej, a następnie wszelkie fundusze wykryte ruchome lub nieruchome, szacunek ich lub wysokość, oraz ciążące je długi, a zarazem dołączy do wykazu tego dowody, na mocy których wartość majątku ustanowioną została, jako téż i te, na podstawie których długi majątek ciążące obliczono.

Warszawa, d. 18 (30) Października 1865 roku.

Nr. 47,592/15,801.

TYTUŁ III.

O POŻYCZKACH SKARBOWYCH, UBEZPIECZONYCH NA DOBRACH PRYWATNYCH.

N^o 6.

Rozporządzenie o sporządzaniu lustracyi dóbr prywatnych, na których ma być ubezpieczoną pożyczka skarbową.

(d. 17 (29) Lipca 1865 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

P. Sosnowski, właściciel dóbr Podzamcze Piekoszowskie i małżonek właścicielki dóbr Radonie, w gubernii Radomskiej powiecie Opczyńskim położonych, wniósł do Kommissyi Rządowej prośbę o dozwoleńie sporządzenia lustracyi tychże dóbr, w zamiarze pozyskania na nie z przeniesienia z innych dóbr pożyczki z funduszków skarbowych, której to czynności kosztu zobowiązał się zaspokoić.

Prośbę tą Kommissya Rządowa powodowana, poleca Rządowi Gubernialnemu, aby właściciela dóbr na wstępie powo

łanych wezwał przedewszystkiem o złożenie do Kassy Gubernialnej zaliczenia na kosztą lustracyi, odpowiadającego obszerności dóbr, i złożenie deklaracyi, że nie będzie rościł żadnej do Skarbu pretensyi, gdyby dla przeszkód hipotecznych lub z jakichkolwiek bądź powodów zamierzone przeniesienie pożyczki do skutku nie przyszło, a następnie w celu jej dokonania, stosownie do przepisów obowiązujących, wydał odpowiednie rozporządzenie. Przytém dodaje się tu, że z powodu Ukazu NAJWYŻSZEGO z d. 19 Lutego (2 Marca) 1864 r., przez który włościanie w Królestwie zostali uwłaszczeni, lustracya dóbr, obok wymaganych dowodów, obejmować winna wyjaśnienie: czy propinacya prowadzi się oddzielnie na gruntach włościańskich a oddzielnie na folwarcznych, lub jeżeli wspólnie, jaki udział dochodów może z niej przypadać dla właścicieli folwarków, oraz świadectwo urzędowe bądź Naczelnika Powiatu, bądź też właściwej Kommissyi do spraw włościańskich, przekonywające: jaka z ogólnej rozległości szczegółowych dóbr odchodzi powierzchnia dla włościan uwłaszczonych, a jaka pozostaje na wyłączną własność dworu i jakimi służebnościami dla włościan bądź dla innych osób, albo instytucyj jest obciążona.

Sporządzone na gruncie lustracye dóbr Podzamcze Piekoszowskie i Radonie, delegowany lustrator obowiązany złożyć Naczelnikowi Powiatu, który takowy z poświadczeniem i opinią o stanie i wartości majątków podda pod rozpoznanie Rządu Gubernialnego, a gdy te okażą się być zgodne z przepisami, Rząd Gubernialny przedstawi następnie Kommissyi Rządowej wraz z pomiarem szczegółowym, przez Jeometrę przysięgłego dokonanym, wykazami hipotecznemi świeżej daty, świadectwami powyżej z tytułu uwłaszczenia włościan zastrzeżonemi, oraz świadectwami Dyrekcyi szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, o regularném uiszczaniu przez właścicieli dóbr pomienionych należnych jej procentów.

w Warszawie, dnia 17 (29) Lipca 1865 r.

Nr. 34,004/11,062.

TYTUŁ IV.

O BUDOWLACH, DROGACH I MOSTACH.

N^o 7.

Zatwierdzenie rozporządzenia, mającego na celu zabezpieczenie należnej wartości budowli folwarcznych w dobrach rządowych.

(d. 24 Czerwca (6 Lipca) 1841 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Zatwierdziwszy wydane przez Rząd Gubernialny Kaliski pod dniem 6 (18) Marca r. b. Nr. 18,548/9,170 do dzierżawców dóbr rządowych, jako Wójtów gmin, rozporządzenie, mające na celu zabezpieczenie należnej wartości budowli folwarcznych w dobrach rządowych, to jest, że odtąd żaden budy-

nek skarbowy nie będzie mógł być ani z kadastru Towarzystwa Ogniwego wykreślony, lub w wartości zniżony, ani też z nową wartością do kadastru podanym, dopóki tego Assessor ekonomiczny nie uzna na gruncie potrzeby, i uformowanej taksy do nowego zabezpieczenia, zniżenia albo całkowitego wykreślenia za rzetelność nie poświadczy; Kommissya Rządowa przy zakommunikowaniu takowego w kopii wierzytelną poleca mu, aby się do tego zastosował, i ścisłego wykonania onego przez Assessorów ekonomicznych dopilnował, przyczem nadmienia, że Dyrekcyja Towarzystwa Ogniwego o niniejszém rozporządzeniu zawiadomioną została.

w Warszawie, dnia 24 Czerwca (6 Lipca) 1841 r.

Nr. 33,844.

Annex do Nr. 7-go.

RZĄD GUBERNIALNY KALISKI.

Podług kontraktu dzierżawnego, każdy dzierżawca zobowiązał się wszelkie budowle folwarczne przez coroczne reperacye utrzymywać w użytecznym stanie, a zaś gdyby które budynki do reperacyi już niezdatne upadły, lub bliskimi były upadku, przyjął obowiązek stawiać nowe swoim własnym kosztem, i takowe na gruncie pozostawić bez żadnego wynagrodzenia, ile że na ten cel ma sobie udzielony fundusz przez potrącenie procentu od summy dzierżawnej, na którym poprzestał i zrzekł się żądania wyższego wynagrodzenia.

Przyjął także dzierżawca obowiązek nie inne budowle stawiać, tylko albo drewniane w węgiel na podmurowaniu i z kominami murowanemi z cegły lub kamienia na wapno, albo téż same murowane także z cegły lub kamienia na wapno, i wyraźnie zastrzeżono w kontrakcie, że w inny sposób postawione budowle przyjęte nie będą, a zaś Rząd zapewnił z swych lasów bezpłatne wydawanie drzewa, lecz o tyle tylko, o ile ze względu na gospodarstwo leśne wydane być będzie mogło, i chociażby to drzewo dla braku onego w przyległych lasach rządowych i w corocznych rębach wydawanem nie zostało, dzierżawca żadnej o to pretensyi formować nie będzie, i potrzebne do wzniesienia nowej budowli, lub do reperacyi starej, drzewo, z własnych funduszków gdzieindziej zakupić obowiązany.

Kiedy zaś z wielu zdarzeń przekonywa się Rząd Gubernialny, że naddzierżawcy i dzierżawcy dóbr rządowych przyjętego obowiązku co do budowli nie wykonywają, a z ich obojętności nastąpiłby skutek, że wkrótce znikłby tak wielki kapitał, w budowie przez Skarb włożony, i upadłyby źródła intraty, jaką téż budowle przynoszą, a zresztą całe dobra na swej wartości o wieleby straciły; przeto chcąc temu zapobiedz, i Skarb od niepowetowanych strat osłonić, postanowił ścisłejszą kontrolę nad budowlami folwarcznemi zaprowadzić, wskutek czego zalecił najsurowiej Assessorom ekonomicznym ścisłe dozorowanie, aby takowe w użytecznym stanie utrzymywane, i w razie upadku starych, nowe budynki kosztem dzierżawców, sposobem wyżej przepisany, stawiane były, a to bez względu na wysokość potrąconego procentu budowlanego, gdyż wyraźna jest decyzya Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, w jej reskrypcie z d. 8 (20) Października 1838 r. Nr. 12,498/3,490,

„że chociaż Rząd przy wydzierżawieniu dóbr przez licytacyą, lub w szczególnych wypadkach z wolnej ręki, potrącił oznaczony procent na budowle, jednakże nie idzie zatém, aby dzierżawcy nie byli obowiązani czynić wyższego nakładu, skoro ilość

takowego procentu nie jest wyluszczone w kontrakcie, lecz przeciwnie według jego osnowy, dzierżawca poprzestał na tém funduszu, przyjmując go za dostateczny, tak na dopełnianie wszelkich reperacyj jako téż stawianie nowych do osiągnięcia intraty potrzebnych budowli.“

Na Assessorów okręgowych tedy włożony jest główny obowiązek, aby pod surową odpowiedzialnością, rewizye budowli folwarcznych corocznie odbywali i składali Rządowi Gubernialnemu rapporta, gdzie jakie budynki nowe wystawić należy, a jakie reperowane być powinny, a to razem z wykazem drzewa, oraz innych kosztów ku temu potrzebnych, tudzież z poświadczeniem Urzędu leśnego, z której straży bezpłatne drzewo wydane być może, albo z poświadczeniem, że dla niezamożności lasów wydatek onego nie będzie mógł nastąpić.

W każdym razie, to jest, czy bezpłatne drzewo dodane być będzie mogło, albo nie, wykaz kosztów czyli anszlag przez budowniczego zrobiony, przesłany zostanie dzierżawcy z poleceniem, aby nowe postawienie budynków, przez Assessora ekonomicznego zaprojektowanych, lub reperacyę starych w takim a takim terminie wykonał, zaś Assessor ekonomiczny okręgowy złoży Rządowi Gubernialnemu rapport, że dzierżawca odebranie z lasów rządowych assygnowanego drzewa, albo kupno onego z własnych funduszy zwłóczy, i przez swą albo niezamożność, albo obojętność, coraż bardziej dezelacyę budowli folwarcznych dopuszcza, wtenczas przeciwko takiemu nieakuratanemu naddzierżawcy lub dzierżawcy, kroki egzekucyi wojskowej wymierzone zostaną, a jeżeli i ta skutku nie odniesie, nastąpi eksmissya, § 21-m kontraktu dzierżawnego zastrzeżona, i na ryzyko zaniedbującego budowli rządowych, dobra te komu innemu rządniejszemu wypuszczone zostaną, a rygor powyższy tém pewniej wykonanym będzie, ile że gdyby spełnienie § 2-go rzeczzonego kontraktu do woli dzierżawców i nad-



dzierżawców zostawione było, zniknąłby wkrótce tak wielki kapitał, w budowlę przez Skarb włożony.

Dla czego Rząd Gubernialny znajduje potrzebę zobowiązać naddzierżawców i dzierżawców dóbr rządowych, aby przez wczesne reperacye, wszelkie budynki, jakie przy wejściu do posessyi zastał, w użytecznym stanie utrzymywał, a zaś takie, które do reperacyi są niezdatne, podług wskazania Assessora ekonomicznego i szczegółowych dyspozycyj Rządu Gubernialnego, na nowo własnym kosztem stawiał, gdyż w razie przeciwnym, powyższe zagrożenia niezawodnie spełnione będą.

Przyczém się zastrzega, że dzierżawca wystawiwszy jaki budynek za dodaniem lub téż bez dodania bezpłatnego drzewa, lub dopełniwszy jaką znaczną reperacyę, winien o tém donieść Assessorowi ekonomicznemu, dla zjechania na grunt wspólnie z budowniczym, i zrobienia protokołu odbiorczego, tudzież sporządzenia taks ogniowych. Dalej chcąc zapobiedz, aby naddzierżawcy i dzierżawcy dóbr rządowych, jako zarazem Wójci gmin, nie podawali samowolnie budynków do wykreślenia z Towarzystwa ogniowego, co łatwo dla pomniejszenia opłaty składki ogniowej, ex propriis przez tychże dzierżawców ponoszonej, dźać się może, Rząd Gubernialny domieszcza informacyę, że dzierżawca chcąc jakowy budynek z taks ogniowych wykreślić, lub takse onego zniżyć, winien się na piśmie zgłosić do Assessora ekonomicznego, i dopiero spisany przez niego na gruncie protokół, potrzebę wykreślenia lubniżenia assekuracyi usprawiedliwiający, do likwidacyi niedoboru składki ogniowej załączyć i Kommissarzowi Obwodowemu złożyć, a inaczej téż likwidacye przyjęte nie będą, tudzież bez poświadczenia Assessora ekonomicznego nie będą przyjęte żadne nowe taksy ogniowe budynków nowowystawionych albo wyreperowanych, i ta ostrożność z tego względu jest potrzebną, że dzierżawcy, mając obowiązek opłacania składki ogniowej, częstokroć dla zmniejszenia tej opłaty niżyliby wartość budynku, a tém samém Skarb poniósłby stratę.

W końcu oświadcza, że jeżeli do nowego budynku lub do reperacyi Rząd dodaje bezpłatne drzewo, wtenczas pozostałe materyały, tylko na opał przydatne, winny być sprzedane przez licytację na rzecz Skarbu, i tą sprzedażą Assessor ekonomiczny zatrudniać się powinien; tam zaś, gdzie Rząd drzewa nie dodaje, i dzierżawca na odbudowanie swoim kosztem drzewo dostarczył, stare materyały stają się jego własnością; a zaś gdyby dowiedzioném było, że dzierżawca, z upadłego budynku stare materyały na swój użytek obrócił, a innego nowego budynku nie postawił, wtenczas do zapłacenia w trójnasób wartość tychże materyłów, na zasadzie re-skryptu Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z d. 15 (27) Grudnia 1839 r. N. 89,421/28,809, pociągnięty będzie. Zresztą co do budowli włościańskich i kolonistów, dzierżawca na ich stan także bacność zwracać powinien, zwłaszcza, że i za te, według §. 11-go kontraktu, jest odpowiedzialny.

w Kaliszu, dnia 6 (18) Marca 1841 r.

Nr. 18,548/9,170.

N^o 8.

**Rozporządzenie dotyczące konstrukcyi mostów w dobrach
rządowych i materyału z jakiego mają być stawiane.**

(d. 23 Października (4 Listopada) 1843 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Odnawianie i naprawy mostów po traktach i drogach, w obrębie dóbr rządowych, spożywają w ogóle nie małą ilość materyału drzewnego, wszystko więc cokolwiek przyczynia się do bezpotrzebnego powiększenia tego wydatku powinno być usunięte. Nie mówiąc o mostach stawianych na traktach znaczniejszych, których budowa i utrzymanie obciążają fundusz drogowy, bo względem tych właściwa Władza czuwa nad zastosowaniem ich i wydatku do rzeczywistej potrzeby, idzie tylko o takie mosty w dobrach rządowych, które Skarb, jako dziedzic, według przepisów, albo dzierżawcy z warunków kontraktowych są obowiązani urządzać i utrzymywać a mianowicie, aby w użyciu do tego drzewa zachować wszelką możliwą oszczędność. Dążąc do takowej Kommissya Rządowa przepisała już, ażeby mosty pomniejsze na rowach i drogach komunikacyjnych były budowane z kamienia polnego, lecz przytém gdzie to nastąpić nie może, należy mieć na uwadze, aby nie zwiększać wydatku drzewa stawianiem mostów dłuższych, szerszych lub wyżej wyniesionych, nad

rzeczywistą potrzebę, ani w punktach obocznych nie nadawać im takiej konstrukcyi jak przy traktach głównych, jeżeli ta jest powodem zwiększenia ilości użytego materiału, lub wreszcie, żeby ich nie urządzać tam, gdzie konieczność nie wskazuje. Gdy dzierżawca dóbr rządowych z obowiązku kontraktowego przedsięwzię budowę lub naprawę mostu własnym materiałem, tam interesem jego zachowanie oszczędności, w tym razie wypada odwrotnie dopilnować, ażeby ta za daleko nie była posunięta, lecz gdzie Skarb drzewo dodaje, tam przy zapotrzebowaniu większej masy, Budowniczy lub Inżynier powiatowy układa wyrachowanie, które Assessor ekonomiczny właściwego okręgu, z wyjaśnieniem o położeniu rzeczy, w kolęi obowiązany przedstawić. Odtąd więc gdy Assessor będzie podawał potrzebę budowy lub restauracyi mostu w dobrach rządowych kosztem Skarbu, lub dzierżawcy, za dodaniem przez Rząd bezpłatnego drzewa, obowiązany dokładnie przekonać się na miejscu i wyjaśnić:

1) czy w miejscu projektowaném zachodzi konieczna potrzeba urządzenia nowego mostu, lub utrzymania naprawy potrzebującego;

2) czy w temże miejscu zamiast drewnianego nie może być most kamienny;

3) czy przestwór, na którym most znajduje się lub ma być stawiany, jest zastosowany do potrzeby, dla tego Rząd Gubernialny poleci Budowniczym i Inżynierom:

- a) przy projektowaniu mostu uwzględniać wielkość przestworu do istotnej potrzeby zapewnienia przyzwoitego odpływu wodzie w czasie wezbrania, i gdy naturalny przestwór jest za wielki, aby go ziemią zasypać, nadaremnie zaś długości mostu nie powiększać;
- b) żeby na drogach ubocznych komunikacyjnych oznaczać szerokość mostu taką tylko, jakiej wymaga dogodny przejazd zaprzęgiem w 4 konie obok;

- c) wysokość mostu żeby nie była o wiele znaczniejszą nad groblę, której woda w czasie wezbrania nie zalewa;
- d) na równinach, gdzie raptownego wezbrania być nie może, na suchych przestworach, gdzie tylko z wiosny po roztopie śniegów lub po nawałnych deszczach woda przepływa, aby nie projektowali mostów większych, lub konstrukcyi kosztowniejszej, nad potrzebę.

Jeżeli bowiem będą stawiane mosty dłuższe, szersze lub wyższe niż należy, projektujący technik do zwrotu podwyższonych przez to kosztów lub wartości za zwiększony wydatek drzewa będzie pociągnięty, każdy Assessor ekonomiczny obowiązany na to zwracać uwagę i dostrzeżone uchybienia donosić, wzajemnie bowiem urzędnicy Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu do szczególnych poruczeń, mający nadzór dóbr rządowych, otrzymali polecenie w przejazdach swoich zważać czy Assessorowie tych przepisów pilnują, i o zaniedbaniu ich Kommissyi Rządowej donosić.

w Warszawie, d. 23 Października (4 Listopada) 1843 r.

Nr. 25,743/8,199.

N^o 9.

**Uzupełnienie przepisów, dotyczących utrzymania mostów
w dobrach rządowych.**

(d. 17 (29) Lutego 1844 r.)

do
Gubernatora Cywilnego Gubernii N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Z powodu rapportu Gubernatora Cywilnego gubernii Augustowskiej z d. 13 (25) Stycznia r. b. Nr. 553, w którym uczynił wniosek za wydaniem ogólnego rozporządzenia, upoważniającego Urzędy leśne do wydawania raz na zawsze za assygnacyami Rządu Gubernialnego bezpłatnie z lasów rządowych drzewa, do budowy mostów potrzebnego, nie tylko z cięć rocznych, ale i z extra porębów, a to nawet w porze zamknięcia lasów, jakoteż, aby wszelkie anszlagi na budowę lub naprawę mostów w dobrach rządowych, w obliczeniu kosztów złp. 3,000 czyli rs. 450 nieprzenoszące, sam Rząd Gubernialny bez odnoszenia się do Kommissyi Rządowej zatwierdzać, oraz w wykonanie przez entrepryze za pomocą skróconej liczby obwieszczeń wprowadzać był mōcen, — a to celem zasłonięcia Skarbu od znacznych kosztów w tej mierze, które z powodu zbyt rozciągłej korespondencji, jaką podług trwających przepisów, przed rozpoczęciem budowy lub naprawy każdego w dobrach rządowych mostu

przeprowadzić potrzeba, prawie zawsze znakomicie się zwiększają, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu zważywszy, że gdy Namiestnik Królewski reskryptem daty 23 Września 1823 r. pod Nr. 13,288, dotąd obowiązującym, rozkazał, aby w nagłych przypadkach, gdzieby zachodziła potrzeba wystawienia lub reparacyi mostów na drogach, przez dobra rządowe przechodzących, zarządzano uskutecznienie tego w sposób jak się dzieje w dobrach prywatnych, pomijając formy jakichby się trzymać wypadało, przy uskutecznieniu tego w administracyi dóbr rządowych, to jest stawianie i naprawę mostów w dobrach prywatnych zarządzają Naczelnicy Powiatowi, że takiemu porządkowi i dobra rządowe poddane być powinny,—zważywszy dalej, że na mocy tego reskryptu Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu rozporządzeniem daty 29 Stycznia 1824 roku Nr. 43,830/8,603, poleciła była już wszystkim bb. Kommissyom Wojewódzkim, aby się do tego stosowały, oraz że następném rozporządzeniem daty 21 Stycznia 1835 r. Nr. 2,549/766, upoważniła nawet wszystkie Rządy Gubernialne, aby w nagłych przypadkach potrzeby stawiania lub naprawy mostów w dobrach rządowych, o ileby obliczony na to koszt nie dochodził rs. 150, bez ogłaszania licytacyi in minus, wykonanie zarządzały, a w każdym przypadku tak postąpić dozwoliła, jeżeliby koszta nie przenosiły rs. 100,—że rozporządzenia te dotąd nie zostały odwołane i tylko pod względem wydania drzewa z lasów rządowych, podług ogólnego rozporządzenia Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu daty 18 Lutego (2 Marca) 1843 roku Nr. 11,022/3,532, Rządy Gubernialne nie mają mocy wydawania rozporządzeń bez odnoszenia się do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, że i to ostatnie rozporządzenie Kommissyi Rządowej, mówiąc w ogólności o wydatku drzewa do budowl w dobrach rządowych, o mostach nie nie powiedziało; a zatem rozporządzenia poprzednie co do mostów stoją w swęj mocy, potrzeba tylko, aby wykonywanie ich odbywało się w należytych porządku, ku czemu Kommissya

Skarbu uznała potrzebę wskazać dodatkowo następujące zasady i tak:

1) Gdzie dzierżawcy w dobrach rządowych podług kontraktu dzierżawnego obowiązani są do utrzymania mostów własnym kosztem, w takich wypadkach, z mocy powołanego wyżej reskryptu Namiestnika Królewskiego, o ileby szło o wystawienie lub reperacyę mostu, Naczelnicy Powiatowi wykonanie tego sami zarządzać są mocni, a jeżeli podług kontraktu dzierżawnego zapewnione jest dzierżawcy dodanie z lasów rządowych drzewa bezpłatnie, w takim razie, o ile lasy rządowe do tych dóbr należące, wydać je mogą w większych ilościach, np. rs. 15 wartości przechodzących, Naczelnicy Powiatowi assygnować mają prawo, z warunkiem tylko, że Naczelnik Powiatowy zaraz o tém powinien donieść Rządowi Gubernialnemu, a ten ostatni czy to o assygnacyi Naczelnika Powiatowego lub też przez siebie wydanej powinien także zaraz donieść Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu. Jak tylko drzewo z lasów rządowych powinno i może być wydane, w takim razie do budowy mostów powinno być assygnowane zaraz, bez względu choćby to był czas, w którym lasy są zamknięte.

Z extrację jednakże tylko w takim razie Naczelnik Powiatowy lub Rząd Gubernialny mocen jest assygnować wydatek drzewa, o ile to da się uskutecznić z cięcia najpierwszego roku, po roku, w którym potrzeba zaszła, nastąpić mającego, inaczej zaś pod odpowiedzialnością bez upoważnienia Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu drzewo assygnowane być nie może.

2) W przypadkach gdzie most stawiany lub reperowany być ma w dobrach rządowych kosztem Skarbu, i gdzieby tego zachodziła nagła potrzeba, a koszt na to obliczony nie dochodził rs. 150, w każdym przypadku jeżeli koszt nie dochodzić będzie rs. 100, Rząd Gubernialny mocen jest nawet bez ogłaszania licytacji o entrepryzę uskutecznienie zarządzać z warunkiem tylko, że ma być o tém zaraz złożony rapport

Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, jak to już powołanym wyżej reskryptem dozwolono.

Potrzeby zaś, zakres powyższy przechodzące, mają być poprzednio do zatwierdzenia Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, tak co do funduszu pieniężnego jak i drzewa przedstawione.

Scisle do niniejszego zastosowanie się Kommissya Rządowa Rządowi Gubernialnemu zaleca.

w Warszawie, d. 17 (29) Lutego 1844 roku.

Nr. 8,757/2,588.

N^o 10.

Rozporządzenie, iż niewolno pokrywać dachów słomą targaną ani gliną pomieszaną ze słomą.

(d. 2 (14) Września 1844 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Doniesionem zostało Kommissyi Rządowej, że dzierżawcy dóbr rządowych dla oszczędzenia wydatków słomy powszechniają coraz więcej dwa sposoby pokrywania dachów, to jest:

- a) kładąc na łąty słomę targaną niewiązaną w snopki, przyciskać każdą prętami drewnianými, albo
- b) słoma umieszczana z gliną bywa nalepiana na pokład tarcicowy.

Te oba sposoby pokrywania dachów są przeciwne trwałości budowy, bo nie zabezpieczają od zacieków, przez co materiał drzewny w ścianach, słupach, pułapach, wiązaniach i t. p. ulega przedszemu przez wilgoć zmurszywieniu, bo słoma targana, w sposób wyżej opisany użyta do pokrycia dachów, niezostawiając należytego kierunku, przeszkadza spływaniu wody; glina zaś z słomą pomieszana, jedynie przy pokryciu glinoszkudłami (lehmschiendeln) bez szkody użytą być może. W kontraktach podług ogólnych warunków przepisanych do dzierżawy dóbr rządowych, jest zastrzeżenie w § 11-m, że dzierżawca uskuteczniać winien wszelkie reparacye mniejsze lub większe, celem utrzymania budowli w dobrym i użytecznym stanie, niemniej pokrycie dachów; a że dachy w pomieniony wyżej sposób pokryte zamiast do utrzymania takiego stanu budowli stają się powodem do odwrotnego skutku, i budowla zaciekać, lub do łatwego zacieku w konstrukcyi swojej usposobiona, nie może być uważana za dobrą, odpowiednią użytkowi, jakimi powinny być wszystkie utrzymane podług zastrzeżenia w tym samym paragrafie kontraktu, wynika ztąd, że Skarbowi służy użycie sposobu tamże zawarowanego, to jest gdyby dzierżawca nie zmienił pokrycia takich dachów, przynajmniej na pokrycie snopkami ze słomy prostej, dopełnienie tego może być zarządzonóm administracyjnie na koszt jego; Rząd Gubernialny przez Asessorów ekonomicznych zapowie dzierżawcom i włościanom w dobrach rządowych, że niewolno jest pokrywać dachów na budowlach słomą targaną, umocowaną na wierzchu prętami drewnianymi, ani gliną pomieszaną ze słomą, chyba za użyciem glinoszkudłów; gdzie takie zaś dachy istnieją, należy oznaczyć czas pewien do ich odmiany, a przytém wszyst-

kiem oświadczyć jak na zasadzie kontraktu postąpione będzie względem niestosujących się do tego dzierżawców.

w Warszawie, d 2 (14) Września 1844 r.

Nr. 61,725/19,565.

N^o 11.

Pozwolenie dzierżawcom stawiania budowł drewnianych w słupy murowane.

(d. 16 (28) Września 1848 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Rapportem z dnia 24 Stycznia (5 Lutego) b. r. Nr. 5,097, doniósł Rząd Gubernialny, że wielu dzierżawców dóbr rządowych żąda, aby im dozwolono stawiania budowł z drzewa na podmurowanie w słupy murowane zamiast w węgiel, i utrzymując, że takie budowle pod względem dobroci i trwałości nie ubliżają stawianym w węgiel, uczynił wniosek za przychyleniem się do żądania dzierżawców.

W odpowiedzi na to przełożenie Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu oświadcza.

Wprawdzie w § 7-m kontraktów o dzierżawę dóbr rządowych, przed rokiem 1846 zawartych, jako i w § 5-m teraz obo-

wiązujących kontraktów, położono ze strony Skarbu warunek, że niewolno dzierżawcom stawiać innych budowli tylko, albo drewniane w węgiel na podmurowanie i z kominami murowanemi, albo téż same murowane z cegły lub kamienia na wapno; kiedy jednak według powyższego doniesienia Rządu Gubernialnego, niektórzy z dzierżawców objawili chęć stawiania budowli z drzewa zamiast w węgiel w słupy murowane, Kommissya Rządowa zatem z uwagi, że budowle w słupy murowane są niezaprzeczenie trwalsze i okazalsze od budowli w węgiel wiązanych, dozwala dzierżawcom dóbr rządowych supprimowanych i innych, pod zarządem Skarbu zostających, wznoszenia budowli gospodarskich z drzewa na podmurowaniu w słupy z cegły palonój lub z kamienia na wapno murowane, zastrzegając przytém, że to dozwole nie stosuje się do domów mieszkalnych, i że słupy murowane nie mogą być mniejszój szerokości jak półtora łokcia.

Wszakże rozporządzenie niniejsze nie ma ścieśniać postępowania tych dzierżawców, którzyby nie mogąc stawiać budowli w słupy murowane, wznosili je w węgiel na podmurowaniu, wedle warunków kontraktami wskazanych.

Zresztą rozporządzenie to winien Rząd Gubernialny Assessorom ekonomicznym i Naczelnikom Powiatowym zakomunikować dla wiadomości i zastosowania się.

w Warszawie, d. 16 (28) Września 1848 r.

Nr. 15,724/4,948.

N^o 12.

Rozporządzenie, zalecające oszczędność w użyciu drzewa, przez zwracanie uwagi na konieczną wielkość mostów, i na to, czy one nie mogą być budowane z kamienia.

(d. 9 (21) Czerwca 1848 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Ze względu na nieodzowną potrzebę utrzymywania w dobrym stanie dróg i mostów dla komunikacyi wewnętrznej w dobrach rządowych, Kommissya Rządowa ułatwiła wydawanie na ten przedmiot drzewa z lasów rządowych, dozwalając reskrytem z dnia 17 (29) Lutego 1844 r. Nr. 8,757, Rządom Gubernialnym samym zarządzać na to wydatek drzewa, a w małych ilościach wartości rs. 15 nie dochodzącej, moc assygnowania zostawiła nawet Naczelnikom Powiatów, bez względu na porę roku, w której lasy są zamknięte. Przy takowem ułatwieniu wydawania drzewa Kommissya Rządowa miała i to na uwadze, że przez rychłą naprawę psujących się mostów, będą one ciągle utrzymywane w stanie użytecznym bez częstego odbudowania, a tém samém z oszczędzeniem na to drzewa. Jednakże pomimo to, Kommissya Rządowa z doniesień Rządów Gubernialnych i z kontrolli w biurze swém utrzymywaną ma przeświadczenie, że corocznie bardzo wiel-

ka massa drzewa spożywaną jest na przedmiot w mowie będący, i że wydatki drzewa, przez ich ułatwienie, bynajmniej nie zmniejszyły się. Z tego powodu Kommissya Rządowa widzi potrzebę ponowić reskrypt swój z dnia 23 Października (4 Listopada) 1843 r. Nr. 25,743/8,199, w przedmiocie oględnego użycia drzewa do mostów wydany, i poleca Rządowi Gubernialnemu, aby nakazał tak Assessorom ekonomicznym, jak i Budowniczym, oraz Inżynierom, iżby przy rozpoznawaniu potrzeby wystawienia lub naprawy mostu, zbadali dokładnie miejscowość i przekonywali się, czy nie może być budowany z kamienia polnego; aby mosty z kamienia projektowali wszędzie, gdzie tylko miejscowość wzniesienia ich dozwoli, a gdzie to być nie może, i mostki z drzewa konieczne stawiane być muszą, aby tam przy sporządzaniu wykazów potrzebnego drzewa zachowali wszelką możliwą oszczędność, stosując się do koniecznej tylko potrzeby, według szczegółowych w reskrypcie dopiero powyżej pomienionym wytkniętych zasad, i pod odpowiedzialnością, tymże reskryptem przepisaną, to jest, jeżeli projektowane i wystawione gdzie będą mostki dłuższe, szersze lub wyższe, jak konieczne potrzeba wymaga, w takim razie projektujący technik obowiązany będzie zwrócić Skarbowi przewyżkę wartości i ilość drzewa, nad konieczną potrzebę użytego.

Jeżeli cel oszczędnego użycia drzewa ma być osiągnięty, potrzeba koniecznie dopilnować, aby drzewo wydane obrócone było w zupełności na cel przeznaczony. Dla tego Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, powołując się na reskrypt swój z dnia 10 Października 1833 r. Nr. 91,607, względem kontrollowania drzewa bezpłatnego wydany, poleca Rządowi Gubernialnemu:

1) aby jak wszelkie drzewo bezpłatne, tak i drzewo na groble i mosty w dobrach rządowych, przez siebie lub Naczelników Powiatów assygnowanych, bezzwłocznie zapisywać kazał do kontrolli ogólnej drzewa bezpłatnego;

2) aby nakazał sporządzać protokoły odbiorcze bez wyjątku wszelkiej budowy i naprawy grobli i mostów, na które drzewo bezpłatnie wydano, z wykazaniem ilości drzewa użytego;

3) aby za otrzymaniem protokółów odbiorczych, nakazał zaraz porównać ilość drzewa wydanego, z ilością użytą; aby za drzewo pobrane a nieużyte na cel, na który było wydane, winnych do zapłacenia wartości, a w razie wykrycia nadużycia, i do kary według przepisów pociągnął. W końcu Kommissya Rządowa przeświadczona, że osiągnięcie celu zależy na ścisłym wykonywaniu przepisów, porucza szczególnej troskliwości Rządu Gubernialnego czuwanie, aby potrzeba drzewa do utrzymania w dobrym stanie mostków i grobel w czasie swym była zaspokojoną, i aby Skarb na marnowanie tego materiału, a tém samém na straty wystawionym nie był. W tym celu Rząd Gubernialny wyda niezwłocznie stosowne zarządzenia, gdzie wypada, i wykonania onych ściśle pilnować będzie.

w Warszawie, dnia 9 (21) Czerwca 1848 r.

Nr. 53,651/18,998.

N^o 13.

Rozporządzenie, przypominające wszystkie przepisy, dotyczące budowy mostów w dobrach rządowych, a zarazem polecające w szczególnych przypadkach czynić przedstawienia do Kommissyi Skarbu.

(d. 11 (23) Sierpnia 1849 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Gubernator Cywilny Gubernii Warszawskiej uczynił pod dniem 12 Maja r. b. Nr. 66,602 przedstawienie, że Władza ekonomiczna skarbowa, przez przekazanie obowiązków stawiania mostów:

na pojedynczych osadników lub młynarzy czynszowych,
na gromady wiejskie urządzone i czynszowane, i
na donataryuszów,

wprawiła Władze administracyjne, odpowiedzialne za dobry stan wszelkich przepraw, w kłopotliwe położenie, gdyż pojedynczy osadnicy lub wsie całe, podjętego lekkomyślnie i bez obliczenia się obowiązku częstokroć nie są w możności wykonać, a donataryusze obowiązek ten, jako nie wskazany im literalnie, pod różnemi pozorami od siebie usunąć starają się, w dowód czego kilka przytoczył wypadków.

Przedstawienie powyższe stało się powodem, że Kommissya

Rządowa Przychodów i Skarbu, dla niewystawiania przez to głównego przedmiotu na szkodliwą zwłokę, uznała potrzebę powtórzyć niniejszemu Rządowi Gubernialnemu przepisy, w tym względzie wydane, i do każdego wypadku zastosować się, oraz cel pożądaný osiągnąć mogące, mianowicie:

1) Ogólne postanowienia Rządu co do mostów, kraj cały obowiązujące, i rozporządzenia względem dóbr rządowych wydane, są następujące:

- a) postanowienie Księcia Namiestnika Królewskiego z dnia 15 Maja 1816 r. w tomie I-m Dziennika Praw umieszczone, i wszystkich właścicieli i gminy w Królestwie dotąd obowiązujące, wskazujące zasady, przez kogo i w jakiej części, czy to w potrzebie zwyczajnej lub nadzwyczajnej, stawiane i utrzymywane być powinny mosty, ma się rozumieć na traktach średnich i drogach pobocznych położone, skoro mosty na traktach wielkich czyli bitych, według późniejszego postanowienia Księcia Namiestnika Królewskiego z dnia 20 Grudnia 1822 r. Nr. 7,095 utrzymywane być winny z funduszków skarbowych przez Administracyę dróg i mostów;
- b) rozporządzenie Namiestnika Królewskiego z dnia 23 Września 1823 r. Nr. 13,288, przy reskrypcie Kommissyi Skarbu z dnia 29 Stycznia 1824 roku Nr. 43,830/8,603 bb. Kommissyom Wojewódzkim przesłane i podotąd obowiązujące, stanowiące, że dobra rządowe podlegają tym samym przepisom co i dobra prywatne;
- c) Dla tém spiesniejszego około mostów w dobrach rządowych działania, rozporządzeniem z dnia 21 Stycznia 1835 r. Nr. 2,549/766 Kommissya Rządowa upoważniła wszystkie ówczesnie egzystujące Kommissye Wojewódzkie, aby w nagłych przypadkach, tam gdzie koszt nie dochodzi rs. 150 (ma się rozumieć wyłącznie wartości drzewa), bez ogłoszenia licy-

tacyi in minus, wykonanie robót zarządzały, a w każdym przypadku tak postąpić dozwalały, gdzieby koszta nie przenosiły rs. 15.

Rozporządzenie to nietylko odwołane nie jest, ale jeszcze reskryptem z dnia 17 (29) Lutego 1844 r. Nr. 8,757/2,588 zostało zatwierdzone, a nadto tą dogodnością wsparte, iż Kommissya Rządowa dozwoliła assygnować drzewo na mosty potrzebne Naczelnikom Powiatu, w wartości, rs. 15 niedochodzącej, a Rządowi Gubernialnym w większych ilościach, to jest, rs. 15 wartości przechodzących.

2) Obowiązki z ogólnych postanowień Rządu, względem stawiania mostów na Skarb spadające, przelaniem zostały, jako to:

- d) dawniejszemi, przed r. 1847 zawieranemi, kontraktami dzierżawnymi włożony został obowiązek stawiania mostów na dzierżawców czasowych, a Skarb zapewnił tylko dodać drzewo bezpłatnie, o ile się w pobliskich lasach rządowych znajdować będzie, gdyż przeciwnie sam dzierżawca zakupić go musi;
- e) podług teraźniejszych, od r. 1847 obowiązujących, warunków dzierżawnych, wszyscy dzierżawcy czasowi są obowiązani stawiać mosty, i kupować do nich drzewo z własnych funduszów;
- f) mosty w obrębie gruntów rządowych, wieczyste za opłatą kanonu i wkupnego wydzierżawionych, winny być budowane i utrzymywane kosztem wieczystych dzierżawców, gdyż Skarb kontraktami wieczysto-dzierżawnymi ten obowiązek na nich przelał;
- g) tak w dawniejszych jak i teraźniejszych kontraktach o wieczystą dzierżawę młynów rządowych zawartych, zazwyczaj jest zamieszczany warunek, że posiadacz młyna obowiązany jest utrzymywać własnym kosztem drogi i mosty, w obrębie posiadłości będące;
- h) włościanie czynszowani stają się wieczystymi posia-

daczami gruntów, gdyż nawet okup może im być dozwolony, zresztą przy wyrachowaniu czynszów zwykle potrącaną jest $\frac{1}{6}$ część od dochodu, na budowę i wszelkie inne potrzeby gminne, przeto mosty swym własnym kosztem, bez dodania im od Skarbu drzewa, stawiać i reperować powinni;

- i) zresztą w dobrach Najmiłościwiej darowanych, obowiązek stawiania mostów przechodzi na obdarowanych i na włościan czynszowanych, do tych dóbr należących; na obdarowanych z tej zasady, że Skarb oddał obdarowanemu dobra z wszelkimi prawami, jakie mu służyły, i obowiązkami, jakie go ciążyły, a tém bardziej, że na mocy art. 16-go postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 11 (23) Lutego 1836 roku Nr. 33,661, przy ustanowieniu wartości lasów do dóbr darowanych przyłączonych, potrącony jest w tym celu stosowny procent na bezpłatny wydatek drzewa, a na zasadzie art. 41-go tegoż postanowienia potrącony jest od dochodu stosowny procent, na stawianie wszelkich budowli i mostów, jeżeli ten nie był poprzednio strącony dzierżawcy dóbr na donacye przeszłych; zaś na włościan czynszowanych i do dóbr darowanych należących, z mocy art. 40-go instrukcyi, do urządzenia i czynszowania włościan, przez Radę Administracyjną w r. 1841 wydaną;
- k) nakoniec, art. 2 i 5-y postanowienia Księcia Namieśnika Królewskiego, z dnia 15 Maja 1846, wskazują zasady, jak należy postąpić, jeżeliby koszt odbudowy możność gminy lub pojedynczego posiadacza przechodził.

Jeżeli więc przy takich przepisach, obowiązki każdego wskazujących, brak komunikacyi dla złego stanu mostów obecnie zachodzi, to wypadki takie słabiej tylko egzekucyi Władz administracyjnych przypisane być muszą; a jakkolwiek Kommissya Rządowa jest przekonaną, że przy czynnym i tro-

skliwym dozorcze, nagłej potrzeby w stawianiu lub reperacyi mostów byćby niepowinno, bo w każdym wypadku, wyjąwszy nadzwyczajnych, zawczasu jedno lub drugie przedsiębrać należy, skoro Władza administracyjna ma sobie wszystkie wskazane i zostawione ku temu środki; gdyby jednak taka potrzeba rzeczywiście zaszła, a środki przez Władze administracyjne użyte nie odniosły skutku, w takich wypadkach winien Rząd Gubernialny czynić szczegółowo stosowne w tej mierze przedstawienia do Kommissyi Rządowej, aby mogła przyjsć z pomocą w przypadku, gdy obowiązek stawiania mostów trafi na włościan świeżo na czynsz przeszłych, a przez to do podejmowania większych kosztów niezamożnych i chwilowego zaliczenia lub innój pomocy od Skarbu potrzebujących.

w Warszawie, dnia 11 (23) Sierpnia 1849 r.

Nr. 42,240/13,850.

N^o 14.

Polecenie zrewidowania budowł dla przekonania się, czy nie znajdują się w nich belki wpuszczone w komin a przez to grożące pożarem.

(d. 17 (29) Lipca 1852 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

JO. Książę Namiestnik Królestwa zwróciwszy uwagę, że wielka część pożarów wynika ze złej konstrukcyi budowł, mia-

nowicie z belek w kominy wpuszczanych, rozkazał, iżby dla zapobieżenia podobnym wypadkom, zarządzona była niezwłocznie ścisła rewizya wszystkich budowli rządowych, i jeżeli się w której z nich okaże, że belki są wpuszczone w kominy, aby natychmiast przedsięwzięte były środki w tej mierze zaradcze.

W wykonaniu tego rozkazu Jego Księżęcej Mości, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu poleca Rządowi Gubernialnemu, aby nakazał Budowniczym powiatowym zrewidować w dobrach i lasach rządowych wszystkie budowle dworskie oraz leśne mieszkalne, i przekonać się, czy gdzie z tego powodu nie zachodzi niebezpieczeństwo od ognia, a w razie dostrzeżenia jakowych wad, niebezpieczeństwem grożących, aby zaraz przedsięwziął środki zaradcze, lub wnioski stosowne z kosztorysami Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu przedstawił.

w Warszawie, dnia 17 (29) Lipca 1852 r.

Nr. 19,310/7,214.

N^o 15.

Zwrócenie uwagi na przepis, że podmurowania nie mogą być stawiane na glinę, tylko na wapno, i że odbudowanie budowli spalonych dopiero po zatwierdzeniu planu i anszlagu następować może.

(d. 16 (28) Czerwca 1853 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Ogólne, we wszystkich umowach o dzierżawę czasową dóbr rządowych zawartych mieszczące się, z zasadami policyi budowniczej zgodne, zastrzeżenie, co do stawiania budowli, bezwarunkowo mieć chce: aby w każdym przypadku budowle stawiane były albo murowane z cegły palonej lub kamienia na wapno, albo drewniane w węgiel na podmurowaniu na wapno, z kominami murowanemi, nad dach wyprowadzonemi, także na wapno.

Dochodzą Kommissyę Skarbu na drodze urzędowej wiadomości, że przepisy te, od których ścisłego wykonywania zależy trwałość budowli, zapewnienie długoletniej ich egzystencji, i nieudaremnienie kapitału na ich wzniesienie ze strony Skarbu wyłożonego, przez dzierżawców dóbr rządowych z mocy warunków kontraktowych, do ich stawiania obowiązanych, pod okiem Budowniczych i Assessorów ekonomicz-

nych, wyłącznie dla bliższego szczegółowego dozoru nad dobrami rządowemi postanowionych, a dozoru tego, albo przez zaniedbanie, lub stronną dla dzierżawców względność, lub też nieznamość, nad niemi nie rozciągających, są omijane, gdyż oni budowle, fundamenta i kominy murują na glinę.

Kładąc tamę takiemu nadużyciu, Kommissya Skarbu poleca Rządowi Gubernialnemu:

1) aby zarządził rewizję wszystkich budowli folwarcznych i propinacyjnych we wszystkich dobrach rządowych, a gdzie znalezioneby zostały budowle, fundamenta lub kominy murowane na glinę przez terażniejszych dzierżawców, tam takowe natychmiast na wapno przemurować rozkazał, i skutku dopilnował;

2) aby zapowiedział Budowniczym i Assessorom ekonomicznym, że odtąd za dopuszczenie podobnych uchybień, pociągnięci będą do nieochybniej odpowiedzialności, a nawet ze służby oddaleni, zwłaszcza, że Assessorowie ekonomiczni, będąc w ciągłej styczności z dobrami rządowemi, mają wszelką łatwość przy samém przysposabianiu materyałów i posuwaniu budowy, nie dopuszczać szkodliwych zboczeń;

3) aby na przypadek spalenia się budowli, przed przystąpieniem do jej odbudowania, rozkazał przedstawić sobie anszlag z rysunkami, obszerność i jakość budynku wskazującemi, przez Budowniczego wspólnie z Assessorem ekonomicznym sporządzonemi, a dopiero po zatwierdzeniu takowych, udzielił upoważnienie do odbudowania pogorzeli, a bez dopełnienia téj formalności, stawiania jakichby budowli nie dopuszczał;

4) aby, dla mienia na każdy wypadek rękojmi, że Assessorowie ekonomiczni rzeczywiście czuwają nad budowlami w dobrach rządowych, zarządził, iżby oni na protokołach rewizyjno-odbiorczych, opisach stanu budowli, tak przy aktach odbiorczo-podawczych, jako też objazdach peryodycznych składanych, własnoręcznie poświadczyli, że budowle, fundamenta

i kominy są murowane na wapno, a ostatnie przynajmniej nad dachem, z cegły palonej.

w Warszawie, dnia 16 (28) Czerwca 1853 r.

Nr. 41,548/17,763.

N^o 16.

Przypomnienie przepisu, że anszlagi i protokoły odbiorcze przez Assessorów ekonomicznych sprawdzane i podpisywane być mają.

(d. 9 (21) Lutego 1855 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Dostrzegając uchybienia obowiązującym przepisom, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu znalazła potrzebę przypomnieć Rządowi Gubernialnemu, aby odtąd wszelkie anszlagi i protokoły odbiorcze, mostów, oraz wszelkich budowli, całkowicie lub w pewnej części kosztem Skarbu stawiać się mających, przez Assessorów ekonomicznych właściwych okręgów sprawdzane i podpisywane były, gdyż w razie przeciwnym, bez rozpoznawania wniosków, Rządowi Gubernialnemu zwracane będą.

w Warszawie, dnia 9 (21) Lutego 1855 r.

Nr. 68,791/31,550.

N^o 17.

Rozporządzenie, iż budowle po pogorzeli wznoszone, nie mogą być bez zezwolenia Rządu Gubernialnego zmniejszane, lub na inny użytek przeistaczane.

(d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1856 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Ogólnemi rozporządzeniami z dnia 16 (28) Czerwca 1853 roku Nr. 41,548/17,763 i 14 (26) Października 1855 r. Nr. 57,421/27,065, Kommissya Rządowa wskazała Rządowi Gubernialnemu obowiązek przestrzegania:

- a) aby na przypadek spalenia się budowli w dobrach czasowo wydzierżawionych, przed przystąpieniem do jój odbudowania, rozkazał przedstawić sobie anszlagi z rysunkami, obszerność i jakość budynku wskazującami, przez Budowniczego wspólnie z Assessorem ekonomicznym sporządzone, i dopiero po zatwierdzeniu takowych, udzielił upoważnienie do odbudowania pogorzeli; a bez dopełnienia téj formalności stawiania jakichkolwiek bądź budowli nie dopuszczał; oraz
- b) aby zapowiedział dzierżawcom, iżby żadnych budowli, czyto z powodu urządzenia jakoby niepotrzebnych, lub innéj przyczyny, bez wyraźnej decyzyi nie znosili, a tém samém i żadnych zmian w nich samowolnie nie robili.

Pomimo to, Kommissya Rządowa z przedstawień niektórych Rządów Gubernialnych dostrzegła, że przepisy te nie są zachowywane, albowiem dzierżawcy dóbr rządowych, stawiając nowe budowle, czy to z powodu pogorzeli, lub nowego urządzenia albo upadku, bez poprzedniego sporządzenia anszlagów, samowolnie zmniejszają takowe lub inne w miejsce ich, a nie te, jakie dawniej egzystowały i były im aktem podawczym oddane, budując, co nietylko wpływa na zmniejszenie wartości dóbr, ale nawet przeciwne warunkom kontraktu, bo według nich dzierżawcy obowiązani są, dobra co do budowli i innych przedmiotów utrzymywać i oddać w tym samym stanie, ilości i jakości, w jakim im przy wejściu do possessyi były oddane, i nie wolno im przenosić budowli z jednego folwarku na inny, przeistaczać ich przeznaczenia, ani zmniejszać budowli w chwili objęcia dzierżawy znalezionych; przeto poleca Rządowi Gubernialnemu, aby

za odebraniem niniejszego reskryptu, natychmiast ogłosił trzykrotnie, przez dziennik urzędowy gubernialny, wszystkim dzierżawcom dóbr rządowych, supprimowanych i skonfiskowanych, że żaden z nich nie może i nie powinien bez poprzedniego uznania i sporządzenia anszlagu, oraz zezwolenia Rządu Gubernialnego, zmniejszać budowli po pogorzeli, lub w miejsce starych stawianych, ani ich na inny użytek przeistaczać, a to pod utratą należności z Dyrekcyi Ubezpieczeń, lub obowiązkiem odbudowania tego samego budynku i w tychże samych rozmiarach, jaki aktem podawczym był oddany;

przytém wszystkich Assessorów ekonomicznych o niniejszem zarządzeniu zawiadomił i nakazał im, aby przy peryodycznych rewizjach, pod odpowiedzialnością swą uwagę na to zwracali, i żadnych zmian w budowlach nie dopuszczali, wreszcie sam pilnował i przestrzegał tego, aby podobne zбочenia na przyszłość nie miały miejsca.

w Warszawie, dnia 28 Czerwca (10 Lipca) 1856 r.

Nr. 45,990/21,460.

N^o 18.

Wskazanie, w jakim przypadku cała gmina pociągnięta być ma do kosztów budowy mostu.

(d. 24 Lipca (5 Sierpnia) 1857 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Jakkolwiek Skarb Królestwa wszystkim jednakowo włościanom oczynszowanym potrąca z dochodów brutto $\frac{1}{6}$ część, na utrzymanie budowli, mostów i losowe wypadki, jednakże często się zdarza, że są wsie ze znacznej ilości osad złożone, a żadnego nie mają mostu do utrzymania, inne zaś z małej ilości osad składające się, posiadają kilka mostów do budowy i restauracyi, z czego wynikają znakomite przeciążenia jednych, chociaż mosty te w ogólności ułatwiają komunikację mieszkańców sąsiednich włości a nawet całej gminy. Z uwagi oraz, że według ogólnej w kraju obowiązującej zasady, mosty są ciężarem ogółu dóbr, i że nawet art. 2-i postanowienia Księcia Namiestnika Królewskiego, z dnia 15 Maja 1816 r. mieć chce, aby w przypadku, gdyby utrzymanie mostów przechodziło możność gminy lub właściciela, wezwane były w pomoc inne gminy z właściwego lub przyległego powiatu (dziś okręgów), Kommissya Skarbu w dalszym ciągu ogólnego rozporządzenia swego z d. 11 (23) Sierpnia 1849 r.

Nr. 42,240/13,850, objaśniającego obowiązki względem budowy i utrzymywania mostów w dobrach rządowych, postanowiła, aby odtąd tam gdzie włościanie jednej lub kilku wsi mają obowiązek wystawienia mostów, a drugih wsi czynszowi osadnicy w téjże samej gminie, korzystający z wspólnej komunikacyi, mostów do utrzymania nie mają, cała gmina pociągnięta była do poniesienia na ten cel kosztów, w stosunku obszerności gruntów przez siebie posiadanych. Tym sposobem ciężar ten nie dotknie szczegółowych wsi lecz ogół gminy, będzie łatwiejszym do zniesienia, i usunie powody do zażaleń o przeciążenie.

Dla tego poleca Rządowi Gubernialnemu, aby w takich wypadkach stosował się do niniejszego rozporządzenia, i wynikłe koszta na budowę mostów rozkładał na wszystkich osadników całej gminy, w stosunku obszerności gruntów przez nich posiadanych.

w Warszawie, dnia 24 Lipca (5 Sierpnia) 1857 r.

Nr. 21,660/10,147.

N^o 19.

**Wskazanie, w jakich przypadkach można używać w budowlach
gliny zamiast wapna.**

(d. 3 (15) Października 1857 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Odpowiednio ogólnemu, do czasowych dzierżaw dóbr rządowych odnoszącemu się, zastrzeżeniu co do budowli, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu przypomniała Rządowi Gubernialnemu pod dniem 16 (28) Czerwca 1853 r. Nr. 41,548/17,763 obowiązek dopilnowania, ażeby w każdym przypadku budowie stawiane były albo murowane z cegły palonej lub kamienia na wapno, albo drewniane w węgiel na podmurowaniu na wapno, z kominami murowanymi nad dach wyprowadzonymi, także na wapno.

Zachowując moc obowiązującą zastrzeżenia tego, jako zgodnego z zasadami policyi budowniczej, Kommissya Skarbu uznała właściwem rozwinąć je bliżej, dla usunięcia wszelkich, przy jego wykonaniu napotkać się mogących, wątpliwości.

Przy uwadze zatem, że w okolicach, gdzie zachodzi trudność nie tylko o wapno, ale nawet o cegłę i kamień, ściśle spełnienie przepisu, na początku wymienionego, szczególnie przez włościan, stać się może niemożliwem, zastosowanie zaś

takowego do miejscowości, i zwolnienie go co do fundamentów wewnętrznych i ścian kominowych pod dachem, ułatwiłoby włościanom stawianie kominów, i usunęłoby zachodzącą obecnie trudność w zastąpieniu chat kurnych domami z kominami, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, rozciągając przepis przywiedziony w ogólności zarówno do budowl folwarcznych, propinacyjnych i włościańskich, w dobrach rządowych, w szczególności oświadcza Rządowi Gubernialnemu:

1) że w budowlach drewnianych, jako wzniesionych z materyału stosunkowo mniej trwałego od murów z cegły lub kamienia, podmurowania pod ściany wewnętrzne i kominy, wraz z temiż kominami pod kelbelki, mogą być wyprowadzone z cegły lub kamieni na glinę; lecz podmurowania pod ściany zewnętrzne z tegoż materyału, o ile są wyniesione nad poziom, a kominy od kelbelek na dach, z cegły palonéj tylko na wapno wykonywać należy, z powodu wystawienia ich na działania wpływów zewnętrznych;

2) że w budowlach wystawionych całkowicie z cegły lub kamienia, tylko części murów kominowych w bezpośredniem zetknięciu z płomieniem będące, mogą być na glinę, wszystkie zaś inne a szczególniej zewnętrzne i kominy nad dachem na wapno murowane być powinny.

w Warszawie, dnia 3 (15) Października 1857 r.

Nr. 38,026/18,349.

N^o 20.

Postanowienie, zachowujące do dalszego czasu przepisy szarwarkowe, wkładające na posiadaczy dóbr rządowych oraz włościan w nich osiadłych, obowiązek utrzymywania dróg, grobel i mostów.

(d. 12 (24) Listopada 1864 r.)

do

Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

KOMITET URZĄDZAJĄCY W KRÓLESTWIE POLSKIEM.

Po ogłoszeniu NAJWYŻSZYCH Ukazów z dnia 19 Lutego r. b., w wielu miejscowościach włościanie zaczęli uchylać się od ciężącego ich obowiązku utrzymywania w porządku dróg bocznych, i wszystkich w ogóle drugorzędnych komunikacyj w Królestwie Polskiem.

W skutek uczynionego w tym przedmiocie przez Naczelnika Kommunikacyj przedstawienia do JW. Hrabiego Namieśtnika, wydanem zostało okólnikowe rozporządzenie w d. 12 (24) Września r. b. Nr. 28, którem polecono Kommissyom do spraw włościańskich, aby za pośrednictwem pp. Kommissarzy starały się wpoić we włościan przekonanie o konieczności odbywania powinności szarwarkowej, dla utrzymania dróg bocznych i wszystkich komunikacyj drugiego rzędu.

W następnym raporcie swoim z d. 28 Września (10 Października) r. b. Naczelnik Kommunikacyi przedstawił konie-

czność pozostawienia w swój mocy istniejącego przed wydaniem Ukazów 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. przepisu, co do sposobu konserwacyi i urządzania mostów na drogach bitych drugiego rzędu, tudzież na wszystkich drogach bocznych.

JW. Hrabia Namieśnik, mając sobie ten rapport przedstawionym, z uwagi, że bez gruntownego przejrzenia istniejących w Królestwie przepisów, dotyczących się utrzymywania dróg i mostów, byłoby niewłaściwem czynić w nich jakiekolwiek zmiany, i że zastosowanie ich do obecnego stanu rzeczy, nie napotyka ani szczególnych przeszkód, ani widocznej niesłuszności, uznał możliwem pozostawić w swój mocy wszystkie istniejące dotąd w Królestwie Polskiem przepisy, dotyczące się utrzymywania dróg i mostów, lecz tylko czasowo, do stanowczego przejrzenia obowiązujących w tej mierze postanowień.

O czém mam honor zakommunikować Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, dla wiadomości.

w Warszawie, dnia 12 (24) Listopada 1864 r.

Nr. 5,303.

TYTUŁ V.

O DZIERŻAWACH WIECZYSTYCH, EMFITEUTYCZNYCH I CZASOWYCH.

N^o 21.

Rozporządzenie, iż ma być zamieszczanem w obwieszczeniach i w protokołach licytacyjnych, że wszelka zmowa i udzielanie odstępnego poszukiwane będą na drodze sądowej.

(d. 14 (26) Listopada 1840 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Dostrzegłszy, że przy odbywaniu się licytacji w przedmiotach dóbr i lasów rządowych dotyczących, dość często zdarzają się zmony między konkurentami, przez co dochody skarbowe są uszczuplane, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, w celu zapobieżenia tym nadużyciom, poleca Rządowi Gubernialnemu, aby w obwieszczeniach ostrzegał konkurujących do licytacji, dotyczących dóbr i lasów

rządowych, że wszelka zmowa i udzielanie sobie odstępnego, dążące do zmniejszenia liczby konkurentów, a tém samem zniżenia korzyści, jakie Skarb przez licytacją osiągnąć zamierzył, jako kary godne uważane będzie, i winni na drodze karnéj sądowéj do odpowiedzialności będą pociągani.

Ostrzeżenie powyższe Rząd Gubernialny obowiązany jest zamieszczać także w protokołach licytacyjnych przy warunkach, które odczytywane być mają konkurentom przed licytacją.

w Warszawie, d. 14 (26) Listopada 1840 r.

Nr. 70,505/21,758.

N^o 22.

Przypomnienie, iżby zmony na licytacjach surowo przestrzegane były.

(d. 31 Grudnia (12 Stycznia) 1843/4 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Jeszcze w roku 1834 wydała dwa rozporządzenia, pierwsze d. 12 Lutego Nr. 11,871/3,807, drugie d. 8 Marca Nr. 15,978/5,210, zobowiązując Gubernatorów Cywilnych i Radców skarbowych do obecności przy licytacji o dzier-

żawę dóbr rządowych, tudzież, aby, dla zapobieżenia zmo-
wom między konkurentami,

- a) nieskładających vadium i dowodów przepisanej kwalifikacyi nie wpuszczać do sali licytacyjnej;
- b) że dający i biorący odstępnę powinni być oskarżeni przed Sądem karnym o oszustwo i fałsz, nadto, że jeżeli podstęp będzie udowodniony, naten-
czas, oprócz kar wyrokiem oznaczonych, Skarb je-
szcze na majątku winnego będzie poszukiwał stra-
conych korzyści;
- c) że gdy jawny będzie dowód oszustwa, licytacja
staje się nieważną i nowa odbyta będzie;
- d) że biorący i dający odstępnę utracą stawiane va-
dium.

Jednakże dotąd w żadnym wypadku tego rodzaju uka-
ranie miejsca nie miało, chociaż Kommissya Rządowa jest
naprowadzona na ogólne wskazówki, że przy odbywanych
licytacyach, o dzierżawę dóbr rządowych, ubiegający się dają
odstępnę jedni drugim, aby im nie przeszkadzali i, postę-
pując wyższe opłaty, nie podnosili summy dzierżawnej. Nie
mając jednak dowodów materyalnych, któreby posłużyły
do poddania winnych ukaraniu, Kommissya Rządowa, dla
zapobieżenia stratom na przyszłość, widzi potrzebę przypo-
mnąć powyżej wymienione rozporządzenie i polecić Rzą-
dowi Gubernialnemu, ażeby w następstwie przy licytacyach
o dzierżawę dóbr rządowych usilnie dostrzegał: czy mię-
dzy ubiegającymi się nie zachodzą potajemne zmo-
wy i dla
tém pewniejszego powściągnięcia, za ujrzeniem najmniejsze-
go podobieństwa, użył całej surowości przepisów.

w Warszawie, d. 31 Grudnia (12 Stycznia) 1843/4 r.

Nr. 73,618/23,683.

N^o 23.

Rozporządzenie, iż podający po licytacji wyższe oferty, składać je mają zaraz do depozytu.

(d. 28 Grudnia (9 Stycznia) 1844/5 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Dla zapobieżenia następczającym się spekulacyom na odstępnę przy licytacyach na jakiebądź entrepryzy lub dochody skarbowe, i dla uniknienia niepotrzebnych kosztów i korespondencyj, oraz straty czasu, wrazie kiedy po odbytej pierwszej licytacji znajdują się deklaranci, podający wyższe oferty, od których częstokroć, na powtórnie z powodu tego ogłaszanych licytacyach w widokach powyż przywiedzionych, odstępują, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu postanawia, aby deklaracye po wszelkich licytacyach, tak Rządowi Gubernialnemu jako i innym Urzędom skarbowym z wyższą ofertą podawane, o ileby Władze i Urzędy deklaracye takowe do decyzji wyższej odnosić uznały potrzebę, zaraz popierane były złożeniem do depozytu w całości wyższej ofiarowanej summy, a to dla pewności Skarbu, że deklarant ziści to do czego deklaruje się.

w Warszawie, d. 28 Grudnia (9 Stycznia) 1844/5 r.

Nr. 95,093/30,131.

N^o 24.

Rozporządzenie, iż w ogłoszeniach o licytacjach ma być zamieszczanem, że choćby jeden tylko konkurent zgłosił się, za plus licytanta uważany będzie.

(d. 26 Czerwca (8 Lipca) 1852 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Powszechnie dotąd przyjęty jest zwyczaj odbywania licytacji na wydzierżawienie dóbr i realności rządowych, superimowanych, instytutowych i innych pomiędzy kilkoma konkurentami a najmniżej dwoma. Jeżeli do licytacji zgłosi się tylko jeden konkurent, chociażby ofiarował i korzystniejsze dla Skarbu warunki, licytacja za spełzłą zwykle bywa uważana i nowy termin do innej wyznaczony. Takie postępowanie Skarb często na straty i zawód naraża, a obok tego przeciwne jest przepisom, w art. 37 i 39-m postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 16 (28) Maja 1833 r. o licytacjach objętym, podług których w razie zgłoszenia się do licytacji głośnej jednego deklaranta, ten jeden za utrzymującego się przy licytacji winien być uważany, Kommissya Skarbu zatem, zwracając rzecz do należytego porządku, stanowi, że w każdym podobnym wypadku, gdy jeden tylko konkurent stanie i poda wyższą ofertę od ustanowionego praetium liciti powinien być uwa-

żany za plus licytanta i spisany z nim protokół licytacyjny do dalszej decyzji Kommissyi Skarbu przedstawiony. Aby zaś niewiadomością prawa nikt się wymówić nie mógł i Władze od reklamacyj stron zasłonić, odpowiednie a wyraźne zastrzeżenie w ogłoszeniach o licytacji ma Rząd Gubernialny zamieszczać. A nadto obowiązany jest podwładne sobie Urzędy o konieczności zastosowania się do tego przepisu uawiadomić.

w Warszawie, d. 26 Czerwca (8 Lipca) 1852 roku.

Nr. 44,213/17,967.

N^o 25.

Rozporządzenie, iż do przedstawień o zmianę 30-to letnich kanonów lub czynszów, mają być dołączane wykazy cen z poświadczeniem ich przez Naczelnika Powiatu i przez Rząd Gubernialny.

(d. 2 (14) Grudnia 1854 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW i SKARBU.

Według umów wieczysto-dzierżawnych i wieczysto-czynszowych o posiadłość w dobrach, pod zarządem Władzy skarbowej zostających, w miarę upływu oznaczonych temż umo-

wami 30-letnich peryodów, powinny następować zmiany opłat kanonu lub czynszu na następny 30-letni okres, oparte na średnich cenach targowych żyta z miasta, w umowie wskazanego.

W celu więc ujednostajnienia odtąd postępowania w tej mierze, tudzież zachowania troskliwej staranności w osiągnięciu rękojmi o rzetelności cen podawanych, Kommissya Skarbu poleca Rządowi Gubernialnemu, aby w każdym wypadku, gdzie idzie, stosownie do zawartej umowy wieczystej, po upływie oznaczonego nią peryodu, o zmianę opłaty kanonu lub czynszu stałego, żądał od Magistratu właściwego podania wykazów cen średnich miesięcznych, i z nich wyprowadzonej ceny średniej rocznej w ciągu ubiegłych lat 30, z wyraźnym poświadczeniem, iż wykazy te są zgodne z cenami, jakie Magistrat w swoim czasie przedstawił Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, następnie tak Naczelnik Powiatu jako też Rząd Gubernialny powinni przekonać się z akt swoich o tej zgodności, i ona wyraźnie na rzeczonych wykazach poświadczyć, i dopiero tak ulegalizowane wykazy cen targowych, łącznie z wnioskiem o zmianę kanonu lub czynszu, będzie mógł Rząd Gubernialny przedstawiać Kommissyi Skarbu do dalszej decyzji.

w Warszawie, d. 2 (14) Grudnia 1854 roku.

Nr. 64,095/29,420.

N^o 26.

Przepis, iż po zatwierdzeniu licytacji, współnicy do dzierżawy dóbr i innych dochodów i użytków przyjmowani być nie mogą.

(d. 25 Maja (6 Czerwca) 1855 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Zdarzało się, iż Rządy Gubernialne po wyjednanii zatwierdzenia deklaracji lub odbytych licytacji na wydzierżawienie dochodów i użytków z dóbr rządowych i innych, pod zarządem Wydziału dóbr i lasów zostających, przy zawarciu umów dzierżawnych przypuszczały do wspólki z plus licytantami inne osoby, i że niektóre takie umowy pozyskały zatwierdzenie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

Ponieważ doświadczenie okazuje, że z tego powodu, wrazie śmierci jednego z współdzierżawców, wynikają kwestye trudne do rozwiązania, jak ma być nadal dotrzymywana umowa, gdyż na taki przypadek, warunki ogólne umów czasowych za obowiązujące od d. 20 Maja (1 Czerwca) 1847 r. wskazane, mianowicie:

§ 15-y co do dzierżawy dóbr i realności i § 14-y co do dzierżawy oddzielnej dochodów propinacyjnych, nie obejmują sto-

sownego objaśnienia, a jakkolwiek wrazie zgonu jednego z współdzierżawców, umowa zawarta niepodzielnie, powinna być dotrzymywana przez pozostałego przy życiu, wszelako z uwagi, że ze śmiercią jednego zmieniają się i dla żyjącego stosunki dzierżawne, że gdy wszelkie spółki, podług ogólnych przepisów prawa cywilnego (art. 1,865 K. C.) z dniem śmierci jednego współnika kończą się, ztąd mogłyby się kwestye wyrodzić pod względem dalszego biegu samej dzierżawy, że wreszcie z takiego powodu Skarb Królestwa, lubo w drodze względności, lecz bywa zniewolony zezwolić na rozwiązanie podobnych umów, i na nowe wydzierżawienie ogłaszać licytacye, które mogą Skarbowi szkodę przynieść, gdyby ubiegających się do podobnych dzierżaw nie było, a zawsze naraża Władze skarbowe na korespondencye i zatrudnienia, bez żadnego dla Skarbu dobra, przeto chcąc na przyszłość takich zdarzeń uniknąć, Kommissya Skarbu postanowiła, aby odtąd Rząd Gubernialny podobnych wspólnych dzierżawców przy wydzierżawieniu nie przyjmował, i nietylko sam do niniejszego przepisu stosował się, ale oraz zawiadomił o tém Assessorów ekonomicznych okręgowych i Naczelników Powiatowych.

w Warszawie, d. 25 Maja (6 Czerwca) 1855 roku.

Nr. 20,738/8,998.

N^o 27.

**Przepisy dotyczące wydawania świadectw kwalifikacyjnych do
dzierżawy dóbr rządowych.**

(d. 4 (16) Września 1857 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Dostrzegając, że przepisy postanowieniem Namiestnika Królewskiego z dnia 24 Stycznia 1818 r. objęte, względem udzielania konkurentom do dzierżaw dóbr rządowych świadectw kwalifikacyjnych i przypuszczania ich do takowych dzierżaw, nie są przez Władze pośrednie ściśle wykonywane, a przez to Skarb Królestwa narażony bywa na straty z zawodu w zamierzonych dochodach i w zabezpieczeniu dobrego stanu dóbr, Kommissya Rządowa uznała potrzebę ponowienia tych przepisów wprost Naczelnikom Powiatowym, oraz wskazania im wzoru do udzielania wzmiankowanych świadectw kwalifikacyjnych, o czem zawiadamiając Rząd Gubernialny przesyła mu, dla wiadomości i ścisłego w czem go dotyczy stosowania się, kopię rozporządzenia w dniu dzisiejszym do Naczelników Powiatowych wydanego, wraz z kopią wzoru do rzeczonych świadectw.

Ponieważ zaś takowe świadectwa, według ogólnego rozporządzenia Kommissyi Rządowej z dnia 28 Stycznia 1835 roku Nr. 6,592/2,152, do byłych Kommissyj Wojewódzkich

wydanego, powinny być potwierdzane przez właściwy Rząd Gubernialny co do nowych pretendentów, czy to na podstawie zapewnienia Naczelnika Powiatu, jeżeli pretendent nie jest Rządowi Gubernialnemu znanym, czy téż na zasadzie własnego przekonania, albo na fundamencie jego akt właściwych, a co do dotychczasowych dzierżawców na zasadzie sprawdzenia stanu rzeczy na gruncie przez Assessorów ekonomicznych okręgowych, powinien przeto Rząd Gubernialny po złożeniu mu dowodu kwalifikacyi, wydanego przez Naczelnika Powiatu, wszystkie wymagane od ubiegających się o dzierżawy dóbr, pod zarządem Skarbu będących, przymioty kwalifikacyjne sprawdzić, przez porównanie ich ze swémi aktami przedmiotowémi, z uwagą na ogólne rozporządzenie Kommissyi Rządowej z d. 1 (13) Czerwca 1835 roku, Nr. 50,649/16,602, według którego dzierżawcy przekonani o uciemiężaniu włościan i o nieprawne karanie ich cielesne, chociażby im włościanie, w skutek wzajemnego dobrowolnie porozumienia się, winę ustąpili lub zaspokojeni byli, do konkurencyi o dzierżawę dóbr rządowych nie mogą być przypuszczani, a następnie po dokładném przekonaniu się, że żadne nie zachodzą zarzuty, na świadectwie kwalifikacyjném zapisał potwierdzenie onego, z wyrażeniem na jakiej zasadzie takowe opiera.

Wszakże, aby Rząd Gubernialny miał do takiego potwierdzenia materyały, względem kwalifikacyj dotychczasowych dzierżawców, winien każdego roku w miesiącu Wrześniu przesłać Assessorom ekonomicznym okręgowym wykazy dóbr, do nowego w roku następnym wydzierżawienia przypadających, z poleceniem, iżby po najściślejszem protokółarném przekonaniu się na gruncie co do każdego dzierżawcy, kończącego w roku następnym posesyą, o rządności, wypłatności i za-
możności, o stanie utrzymywanych budowł folwarcznych i propinacyjnych, oraz młynarskich, gdzie do dzierżawy należą młyny, tudzież o sposobie wykonywania innych warunków kontraktowych i o postępowaniu z włościanami, jeżeli

do dzierżawy należą, przedstawiali Rządowi Gubernialnemu przed upływem miesiąca Listopada, sumienną i szczegółową opinią, pod osobistą odpowiedzialnością, za skutki z nierzetelnego pod tym względem działania wyniknąć mogące.

W obwieszczeniach zaś terminów do nowego wydzierżawienia dóbr, do zarządu skarbowego należących, przez licytację lub w wezwaniach dotychczasowych dzierżawców do układów o pozostawienie ich nadal przy posesyi z wolnej ręki, jeżeli któremu do tego służy tytuł, powinien Rząd Gubernialny czynić zastrzeżenia, aby pragnący ubiegać się o pozyskanie od Rządu dzierżawy dóbr, wcześniej przed oznaczonym terminów po świadectwo kwalifikacyjne do Naczelników właściwych powiatów zgłaszali się.

Obok tego Kommissya Rządowa uznała właściwem wskazać Rządowi Gubernialnemu za prawidło, aby odtąd nikt tak z obcych osób, pragnących pozyskać dzierżawę dóbr rządowych i innych, pod zarządem skarbowym zostających, jako też dotychczasowi dzierżawcy takichże dóbr, o ile po expiracyi służących im kontraktów zechcą utrzymać się w dalszej posesyi na miejscu, lub ubiegać się o dzierżawę innych do zarządu skarbowego należących, nie byli przypuszczani do licytacji ani do układów z wolnej ręki, jeżeli nie pozyskają od właściwego Naczelnika Powiatu świadectwa kwalifikacyjnego, w formie obecnie przez Kommissję Rządową przepisanej, i jeżeli takowe świadectwo przez właściwy Rząd Gubernialny zatwierdzone nie zostanie.

Wrazie bowiem jeżeli następnie okaże się nierzetelność takich świadectw, wydający je Naczelnik Powiatu i potwierdzający Rząd Gubernialny solidarnie do odpowiedzialności, ze skutkami w art. 7-m powołanego postanowienia Namiestnika Królewskiego zastrzeżonemi, pociągnięci zostaną.

Nadto Kommissya Rządowa zastrzega, aby odtąd przy wydzierżawieniu dóbr rządowych i innych, oraz wszelkich użytków do zarządu skarbowego należących, przez licytację, Rząd Gubernialny przed nadejściem oznaczonego terminu

przygotowywał warunki kontraktowe, przedmiotowi dzierżawy i miejscowości odpowiednie, do warunków ogólnych rozporządzeniami Kommissyi Rządowej z d. 12 (24) Marca 1847 r. Nr. 28,197/7,586, i z dnia 16 (28) Stycznia 1852 roku, Nr. 8,760/3,309 wskazanych, oraz do szczegółowych decyzyj Kommissyi Rządowej zastosowane; na samym czele tych warunków winno być zamieszczone:

że konkurenci przystępują do licytacji dóbr lub użytków po dokładném przez nich poinformowaniu się o istniejących obecnie źródłach intraty i po należytem na gruncie rozpoznaniu stanu co do rodzaju i kultury gruntów, tudzież położeniu dóbr w mowie będących, i że żadna ze strony Rządu za jakikolwiekbyś szczegół nie zapewnia się ewikcya. Warunki te winny być stawającym należycie wykwalifikowanym pretendentom, w terminie licytacji przed jej rozpoczęciem, do odczytania podawane i w dowód ich akceptacji z wyrażeniem daty terminu przez każdego z nich własnoręcznie podpisane. O czém na początku protokołu licytacyjnego należy uczynić wzmiankę i wraz z protokołem licytacyjnym, z zatwierdżoném świadectwem kwalifikacyjném, tudzież z kompletnými dowodami obwieszczenia licytacji przedstawiać Kommissyi Rządowej. Podobnie postępować winni Assessorowie ekonomiczni okręgowi, o ile im Rząd Gubernialny poruczy odbyć licytacją na gruncie o dzierżawę drobnych realności, odległe od miasta gubernialnego położonych, lecz w każdym takim razie dla uniknienia jakiegokolwiek uchybienia przesyłać im należy przygotowany w biurze Rządu Gubernialnego dokładny wzór, obejmujący właściwe warunki w sposobie wyżej zastrzeżoném.

W końcu jakkolwiek według załączonego wyżej w kopii zarządzenia, Naczelnicy Powiatowi, dla skutku art. 3-go powołanego na początku postanowienia Namiestnika Królewskiego, mają poleconem ściśle przestrzegać, iżby dzierżawcy dóbr rządowych i innych, pod zarządem skarbowym zostających, w ciągu trwającej ich posesyi nie nabywali na wła-

sność lub nie brali w dzierżawę dóbr prywatnych graniczących z utrzymaniami od Rządu dobrami, wszelako Kommissya Rządowa wkłada i na Rząd Gubernialny takiż obowiązek, iżby podobnych wypadków za pośrednictwem Assessorów ekonomicznych okręgowych nie dopuszczał, pod odpowiedzialnością za szkodliwe ztąd dla Skarbu skutki.

Reskrypt niniejszy, obejmujący uzupełnienie ogólnych przepisów do wydzierżawienia dóbr, pod zarządem skarbowym będących, rozporządzeniem Kommissyi Rządowej z d. 8 (20) Grudnia 1854 r. Nr. 76,943/35,529 wskazanych, winien Rząd Gubernialny niezwłocznie przesłać w kopii wszystkim Assessorom ekonomicznym okręgowym wraz z kopiami załączonemi tu dla nich, w tylu egzemplarzach, ile jest okręgów ekonomicznych, zarządzenia do Naczelników Powiatowych wydanego i wzoru do świadectw kwalifikacyjnych, z poleceniem ścisłego do tych przepisów, o ile ich służby dotyczą, stosowania się, tudzież sam je mieć na pilnej uwadze i w niczem od tychże przepisów odstępować nie jest władnym.

w Warszawie, d. 4 (16) Września) 1857 r.

Nr. 32,198/15,466.

1-szy Annex do Nr. 27-go.

NACZELNIK POWIATU N, w GUBERNII N.

Na zasadzie własnego przekonania, udziela niniejsze świadectwo kwalifikacyjne do pozyskania dzierżawy dóbr rządowych i innych, pod zarządem skarbowym zostających, iż P. (wymienić imię i nazwisko, oraz wyrazić, czy jest właścicielem lub dzierżawcą dóbr, z wymienieniem ich nazwiska i natury, tudzież nazwiska okręgu, w którym są położone.)

1) zamieszkuje dotąd stałe (wymienić miejsce zamieszkania);

2) posiada w gotowiznie (lub pewnym majątku, który należy wymienić) kapitał w ilości rubli srebrnych (wymienić ilość słowami i liczbami), i że fundusz ten ma w każdym czasie wolny do dyspozycji, mianowicie: do użycia przy objęciu w dzierżawę dóbr żądanych od Rządu;

3) posiada własny inwentarz żywy, mogący być wprowadzonym do żądanej od Rządu dzierżawy jako to: (wyszczególnić słowami i liczbami ilość koni, wołów, krów, młodego bydła rogatego, owiec, trzody chlewniej, tudzież narzędzia i sprzęty gospodarcze rolnicze);

4) posiada zupełną znajomość gospodarstwa rolniczego, gdyż (tu wymienić czy trudnił się i w których latach, lub czy dotąd trudni się gospodarstwem, w jakich z nazwiska i czyich dobrach, a jeżeli był lub jest dzierżawcą dóbr prywatnych, obok wyrażenia ich nazwiska i czyją są własnością, wymienić, jak tam gospodarował, jak się wypłacał, i jak się z właścicielem tych dóbr rozstał, lub jak dotąd gospodaruje i wypłaca się jeżeli posesya nie jest ukończona);

5) w czasie gospodarowania w dobrach wyżej wymienionych, z włościanami dobrze obchodził się, z dążnością do polepszenia ich bytu;

6) zresztą nie zostaje w żadnym z takich przypadków, które podług art. 1-go i 3-go postanowienia Namiestnika Królewskiego z d. 24 Stycznia 1818 roku, w tomie dodatkowym dziennika praw Królestwa na stronicach 233 i 240 umieszczonego, pozbawiają kwalifikacyi do dzierżawienia dóbr rządowych;

7) za rzetelność osnowy niniejszego świadectwa, poddając się odpowiedzialności i jej skutkom w art. 7-m powołanego postanowienia zastrzeżonym, w dowód tego przy wyćśnieniu urzędowej pieczęci własnoręcznie podpisuję się.

w N, dnia miesiąca roku.

(miejsce pieczęci) podpis Naczelnika Powiatu.

Rząd Gubernialny N. powyższe świadectwo wydane panu NN. (tu wymienić, czy na zasadzie własnego przekonania, czy też polegając na zapewnieniu Naczelnika Powiatu lub Assessora ekonomicznego okręgu, oraz wymienić imię i nazwisko tych urzędników) zatwierdza.

w N, dnia mca r.

Gubernator Cywilny

Radca Gubernialny Wydziału Skarbowego

Naczelnik Sekcyi Dóbr i Lasów

2-gi Annex do Nr. 27-go.

do

Naczelnika Powiatu N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Postanowieniem Namiestnika Królewskiego z dnia 24 Stycznia 1818 r., przy reskrypcie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 6 Lutego t. r. Nr. 1,806, ówczesnym Kommissyom Wojewódzkim przesłanym, dla upowszechnienia przez dzienniki urzędowe wojewódzkie, które mieści się w dodatkowym tomie Dziennika Praw Królestwa na stronicach 223 i 240, wskazaną została zasada, kto wyłączony jest od możliwości dzierżawienia dóbr rządowych, a kto może ubiegać się o takowe dzierżawy i jaką pierwój powinien udowodnić kwalifikacją, mianowicie:

A) Nie mają przystępu do osiągnięcia dzierżaw:

według art. 1-go, wojskowi, w czynnej służbie zostający, urzędnicy i oficyaliści w służbie administracyjnej, skarbowej, sądowej, wojskowej i policyjnej będący, oraz obrońcy publiczni i kobiety;

według art. 2-go, starozakonni;

według art. 3-go, dłużnicy Skarbowi, którzy się w należnościach skarbowych nie uiszcili i ci, którzy już trzymając dobra rządowe, regularnie rat nie opłacili, ci co niesłusznie spór o pre tensye wiedli, włościan uciemnieżeli, nadużyć i ucisku dopuścili się, tudzież właściciele lub ich dzierżawcy, graniczący z dobrami rządowemi przez siebie w dzierżawę żądaniem.

B) Nie będący w powyższych przypadkach mogą ubiegać się do pozyskania dzierżaw, lecz każdy taki konkurent według art. 5 i 6-go powołanego postanowienia, powinien udowodnić świadectwem Władz, pod których zarządem jest zamieszkały, to jest: Kommissarza Obwodowego (teraz Naczelnika Powiatu) i Kommissyi Wojewódzkiej (teraz Rządu Gubernialnego):

- a) miejsce stałego zamieszkania;
- b) iż posiada w gotowiźnie lub pewnym majątku, kapitał odpowiadający dwuletniej przynajmniej opłacie etatowej z dóbr, których dzierżawy żąda, niemniej że ten fundusz ma w każdym czasie wolny do zrealizowania, na potrzeby gospodarstwa;
- c) iż posiada w naturze odpowiadający żądanej dzierżawie inwentarz lub wyrównywający temu fundusz, na niezwłoczne onego zakupienie;
- d) iż posiada zupełną wiadomość gospodarstwa rolniczego i że już w innych dobrach trudnił się gospodarstwem; jeżeli zatém jest lub był właścicielem dóbr ziemskich, powinien to udowodnić świadectwami Władz miejscowych krajowych; jeżeli zaś był dzierżawcą dóbr prywatnych, złożyć ma świadectwo swego jurysdatora, wykazujące, jak gospodarował, jak się wypłacił, a mianowicie jak się z nim rozstał, lub jak dotąd gospodaruje i wypłaca się, jeżeli possesya nie jest ukończoną;
- e) iż w czasie gospodarowania z włościanami dobrze się obchodził, dążąc do polepszenia ich bytu.

Według art. 7-go urzędnicy i Władze krajowe odpowiadają za rzetelność wydanych przez nich świadectw wyżej wzmiankowa-

nych, z warunkiem zwrócenia szkód, jakieby z nierzetelnego tychże wydania dla Skarbu wynikły.

W rozporządzeniu zaś Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 1 (13) Czerwca 1835 r. Nr. 50,649/16,602 do byłych Kommissyj Wojewódzkich wydaném, oznajmiono: że w przypadkach, gdzie dzierżawcy dóbr rządowych przekonani o uciążliwe postępowanie w wymanianiu powinności od włościan, lub o nieprawne tychże karanie cielesne, przed expiracyą trwającej im possesyi zaspokoili pokrzywdzonych, skutkiem dobrowolnego z nimi porozumienia się, jakkolwiek służy włościanom prawo układania się z dzierżawcami, o wynagrodzenie lub darowanie krzywd od nich doznanych, mimo tego przecież, żaden z takich dzierżawców, który o krzywdzenie włościan przekonany będzie, chociaż mu winę włościanie ustąpili, lub przez niego byli nagrodzeni, nie może być do konkurencyi o dzierżawę dóbr rządowych przypuszczony.

Pomimo tak wyraźnych przepisów i bez względu na ogólne rozporządzenie Kommissyj Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 28 Stycznia 1835 r. Nr. 6,592/2,152, którem za pośrednictwem byłych Kommissyj Wojewódzkich, polecono ówczesnym Kommissarzom Obwodowym (teraz Naczelnikom Powiatowym), aby przy wydawaniu konkurentom do dzierżaw dóbr rządowych świadectw kwalifikacyjnych, ściśle do warunków powołanego postanowienia stosowali się, pod odpowiedzialnością, i świadectwa takowe wydawali z zapewnieniem na każdym, że świadectwo to udzielone zostało na mocy poprzedniego dostatecznego przekonania się o stanie rzeczy, tudzież zastrzeżono, iżby takie świadectwa, pod nieważnością ich, potwierdzone były przez właściwą Kommissyę Wojewódzką (teraz Rząd Gubernialny), po poprzednim sprawdzeniu onych z aktami przedmiotowemi; okazuje się wszelako zupełne zaniedbanie powyższych rozporządzeń, gdyż Naczelnicy Powiatowi wcale nie przekonywają się, czy zgłaszający się do nich po uzyskanie kwalifikacyi do dzierżaw dóbr rządowych, rzeczywiście takową co do wszystkich wymaganych przymiotów posiadają, lecz powierz-

chownie z obojętnością na skutki rzecz traktując, częstokroć polegają na ustném podaniu stron interessowanych, lub na pokładanych przez nich świadectwach obywateli sąsiednich, wydają wzmiankowane świadectwa w różnej formie, z pominięciem potrzebnych wiadomości i bez zaręczenia za rzetelność tychże świadectw, a Rządy Gubernialne również przyjmują takie świadectwa, bez należnego porównania ich ze swemi aktami, i bez zatwierdzenia przedstawiają Kommissyi Rządowej.

Ponieważ skutkiem tych uchybień, Skarb Królestwa narażony bywa na zawód i liczne straty, bo pozyskujący dzierżawę dóbr rządowych częstokroć nie są w stanie, jak warunki dzierżawne wymagają, przed objęciem posesyi, złożyć należnej kaucyi, lub po objęciu posesyi, najdalej w ciągu pierwszych ośmiu tygodni, zaprowadzić na gruncie dóbr zadzierżawionych, odpowiedni miejscowości, własny inwentarz żywy i martwy, oraz narzędzia i naczynia do prowadzenia gospodarstwa potrzebne; a nawet dla braku funduszków pierwszych trzech lat wytrzymać nie mogą; w celu zatem uniknienia podobnych wypadków, Kommissya Rządowa postanowiła przypomnieć niniejszym wprost Naczelnikowi Powiatu N. wymienione wyżej przepisy, a zarazem dla jednostajnego ich wykonywania przesyła mu wzór do udzielania świadectw kwalifikacyjnych, o których tu mowa, z poleceniem wydawania ich w każdym razie bez najmniejszej zwłoki i z całą sumiennością, usuwając wszelkie uboczne względy. Przytém Kommissya Rządowa uprzedza Naczelnika Powiatu:

1) że odtąd nikt zgoła tak z obcych konkurentów, pragnących pozyskać dzierżawę dóbr rządowych, suprimowanych, po-jezuickich i skonfiskowanych, jako też dotychczasowi dzierżawcy tychże dóbr, o ile po ekspiracyi służących im kontraktów, zechcą nadal utrzymać się w dzierżawie tych samych dóbr, lub ubiegać się o dzierżawę innych dóbr, pod zarządem Skarbowym zostających, nie będą przypuszczeni do licytacji, lub do układów z wolnej ręki, albo do nabycia praw do takich

dóbr przez cessyc, jeżeli nie pozyskają od Naczelnika Powiatu, w którym zamieszkują, świadectwa kwalifikacyjnego w formie powyżej wskazanej wydanego, a przez właściwy Rząd Gubernialny zatwierdzonego;

2) że jeżeli pozyskujący na zasadzie takiego świadectwa dzierżawę, nie będzie w stanie, w terminach warunkami dzierżawnymi oznaczonych, złożyć kaucyi całkowitej, zaprowadzić własnych inwentarzy żywych i martwych, oraz opłacać regularnie rat dzierżawnych, podatków skarbowych i innych ciężarów gruntowych, natenczas wydający świadectwo kwalifikacyjne Naczelnik Powiatu, i zatwierdzający je Rząd Gubernialny pociągnięci będą solidarnie, w myśl powołanego wyżej art. 7-go postanowienia Namiestnika Królewskiego, do odpowiedzialności, i do wynagrodzenia Skarbowi Królestwa strat, z tego powodu wyniknąć mogących;

3) że wzmiankowane świadectwa, jeżeli nie będą wydane i podpisane przez samego Naczelnika Powiatu, lub jego zastępcę, do pełnienia obowiązków tego urzędu od wyższej Władzy upoważnionej, uznane zostaną za niedostateczne i przyjmowane nie będą.

Aby zaś Naczelnik Powiatu nie uległ skutkom zastrzeżonej odpowiedzialności, powinien w razie zgłoszenia się osoby, żądającej świadectwa kwalifikacyjnego, przedewszystkiem przekonać się o stanie rzeczy, mianowicie: przekonać się czy żądający dowodu kwalifikacyjnego, posiada te wszystkie przymioty, jakich powołane postanowienie Rządu wymaga, a następnie wydać żądającemu świadectwo w przepisanej obecnie formie, na jakie rzeczywiście zasługuje, bez jakichkolwiek utrudzeń, gdyż nie tylko za rzetelność świadectw kwalifikacyjnych, ale i za zwłokę w udzieleniu tychże, ciąży na Naczelniku Powiatu odpowiedzialność.

Nadto, Naczelnik Powiatu po otrzymaniu od Rządu Gubernialnego zawiadomienia, o zatwierdzonym kontrakcie dzierżawnym i o wysokości opłat skarbowych, oraz należnej kaucyi, obowiązany jest ściągnąć takowe w oznaczonych terminach, nie dopuszczając pod jakim bądź względem, najmniejszej zwłoki.

Przytém Kommissya Rządowa wkłada obowiązek na Naczelnika Powiatu, aby ze względu na art. 3-ci powołanego na początku postanowienia, w którém między innemi warunkami wzbronione jest dopuszczenie do dzierżaw rządowych właścicieli dóbr ziemskich lub ich dzierżawców graniczących z dobrami rządowemi, ściśle przestrzegał pod osobistą odpowiedzialnością, iżby dzierżawcy dóbr rządowych lub innych, pod zarządem Skarbowym zostających, w ciągu służącej im possessyi, nie nabywali na własność lub w dzierżawę dóbr prywatnych, graniczących z trzymaniami od Rządu dobrami, a o ile to wydarzy się, natychmiast o tém nietylko Rządowi Gubernialnemu, ale jednocześnie i Kommissyi Rządowej donosił.

w Warszawie, dnia 4 (16) Września 1857 r.

N. 32,198/15,466.

N^o 28.

Objaśnienie, iż defraudanci drzewa w lasach rządowych nie mogą się ubiegać o wieczyste posiadanie osad.

(d. 7 (19) Grudnia 1859 r.)

do

Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Uzupełniając przepisy co do kwalifikacyi osób, starających się o nabycie prawa do posiadania wieczystego osad rządowych, Kommissya Rządowa postanowiła, aby przy ogłaszaniu w tym celu licytacji domieszczane było zastrzeżenie, że defraudanci drzewa w lasach rządowych nie mogą ubiegać się o takowe osady, i że nawet później gdyby nowonabywca okazał się być win-

nym defraudacyj leśnych, osada jego przez licytację sprzedaną zostanie.

Winien przeto Rząd Gubernialny reskrypt ten ogłosić i zachowanie takowego przestrzegać. Dla pewniejszego zaś jego skutku, dopilnować, aby w świadectwach kwalifikacyjnych, wydawanych konkurentom do posiadania osad w dobrach rządowych, mieściło się poświadczenie, „iż ubiegający się o to posiadanie nie był defraudantem drzewa w lasach rządowych.”

w Warszawie, dnia 7 (19) Grudnia 1859 r.

Nr. 54,894/25,807.

N^o 29.

Objaśnienie, iż utrzymujący się przy licytacji, powinien ponieść kosztą nie tylko téj ostatniej ale i poprzednich, które spełzły bezskutecznie.

(d. 16 (28) Czerwca 1860 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Częstokroć zdarza się, że pierwsze terminu licytacji na wydzierżawienie realności, lub na entrepryzy w dobrach rządowych ogłaszane, dla braku pretendentów nie odnoszą skutku, i że z tego powodu powtórne licytacje zarządzone zostają. Ponieważ ogólne warunki kontraktowe wskazują, że wszystkie koszty jako to: ogłoszenie licytacji, druków do kontraktu, stempla, portoryi it. p. sam wyłącznie dzierżawca zaspokoić jest obo-

wiązany, z mocy więc tego warunku, likwidowane koszta przez redakcyę pism, w których ogłoszenia były zamieszczone, do dzierżawców lub entrepreneurów są regulowane i od nich ściągane.

Pomimo wszakże tak wyraźnego zastrzeżenia, niektórzy dzierżawcy i entrepreneurowie występując przeciwko temu, mylnie utrzymują, że tylko koszta ogłoszeń ostatniej licytacji, przy której utrzymali się, do nich regulowane być winny i domagają się zwolnienia ich od opłaty kosztów z poprzednich ogłoszeń. Kommissya Rządowa, uznawszy potrzebę zapobieżenia tym odwołaniom się na przyszłość, poleca Rządowi Gubernialnemu, aby odtąd w warunkach licytacyjnych o dzierżawę lub entrepryzę w dobrach rządowych, a następnie w umowach o te przedmioty zawieranych, wyraźnie zamieszczał zastrzeżenie, że dzierżawca lub entrepreneur obowiązany jest ponieść nie tylko koszta ogłoszenia ostatniej licytacji, do skutku doszłej, ale i poprzednich, dotyczących tego samego przedmiotu, które bezskutecznie spełzły; przy obliczeniu wszakże i ustanowieniu należności dla redakcyi gazety rządowej i redakcyi pism peryodycznych, do których obwieszczenia licytacji były podane, Rząd Gubernialny ściśle zastosować się winien do ogólnego rozporządzenia Kommissyi Rządowej pod dniem 18 (30) Stycznia r. b. N. 56,235 z Sekretaryatu wydanego.

w Warszawie, dnia 16 (28) Czerwca 1860 r.

Nr. 36,209/16,222.

N^o 30.

Objaśnienie, iż starozakonnym wolno jest nabywać osady w dobrach rządowych.

(d. 22 Sierpnia (3 Września) 1862 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Pod względem handlu i przemysłu, z urządzeń skarbowych dotyczą starozakonnych ścieśnienia następujące:

postanowieniem Namiestnika Królewskiego z dnia 24 Stycznia 1818 roku wyłączeni są starozakonni od możności dzierżawienia dóbr rządowych;

postanowienia z dnia 13 Lutego 1818 roku i 4 Lutego 1823 roku zastrzegają, iż starozakonni mogą posiadać częściowe osady pańszczyzniane lub czynszowe w dobrach rządowych, lecz winni utrzymać czeladź własnego tylko wyznania.

Gdy wszakże NAJJAŚNIEJSZY PAN Ukazem z dnia 24 Maja (5 Czerwca) r. b. raczył przypuścić starozakonnych do używania praw cywilnych w Królestwie Polskiem, na równi z innymi mieszkańcami kraju, w obec którego to Ukazu, rzeczzone postanowienia ustają w swą moc; przeto Kommissya Skarbu oznajmia Rządowi Gubernialnemu, że każdy starozakonny, posiadający pod innemi względami kwalifikacją, postanowieniem Księcia Namiestnika Królewskiego z dnia 24 Stycznia 1818 roku przepisaną, i szczegółowemi rozporządzeniami co do jej formy wskazaną, może być przypuszczony do dzierżawienia dóbr rządo-

wych, i pod administracją Skarbu zostających, oraz że każdemu starozakonnemu wolno nabywać osady w dobrach rządowych i pod administracją Skarbu będących, byleby posiadał ku temu odpowiednią zamożność, i zarządzać onemi może sam i przy pomocy ludzi jakiegobądź wyznania.

Obecne rozporządzenie obowiązany jest Rząd Gubernialny podać do wiadomości publicznej, przez dziennik gubernialny, i uwiadomić o nim Naczelników Powiatowych, Assesorów ekonomicznych, okręgowych i Wójtów gmin dóbr, pod administracją Skarbu zostających.

Warszawa, dnia 22 Sierpnia (3 Września) 1862 roku.

N. 40,947/17,696.

N^o 31.

Rozporządzenie, iżby przy przedstawianiu do sprzedaży placów po miastach, sporządzany był plan i ustanawiana cena.

(d 16 (28) Października 1863 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Z uwagi, że ceny do szacowania placów skarbowych po miastach i przedmieściach w rozdziale III-m instrukcyi anszła-

gowej, z dnia 14 Sierpnia 1822 r., Nr. 32,771 oznaczone, obecnie, dla podniesienia się wartości ziemi, nie mogą być właściwemi,—Kommissya Rządowa wezwała pod dniem 19 (31) Lipca 1860 r., Nr. 42,728/19,157, wszystkich Gubernatorów Cywilnych, ażeby za pośrednictwem Assessorów ekonomicznych okręgowych zebrali materyały z gruntu, na badaniach miejscowych wsparte, i na ich podstawie przedstawili projekta do nowej na przyszłość taksy placów skarbowych, wolnych do dyspozycyi w miastach gubernialnych, powiatowych, okręgowych i prowincjonalnych, oraz na ich przedmieściach, a o ile względem przeznaczenia takich placów nie zapadła jeszcze decyzya, wstrzymali wieczyste ich wydzierżawienie, do czasu wskazania nowej w tym celu zasady.

Zebrane dotąd wzmiankowane materyały z niektórych gubernij okazały się niedostatecznemi, zaś Rząd Gubernialny Warszawski obok takichże materyałów, przedstawił pod dniem 1 (13) Sierpnia r. b., Nr. 49,993/5,527 wniosek, aby przy względzie na dokonywający się obecnie wzrost miast, skutkiem przerzynania kraju drogami bitými i żelaznemi, a ztąd niewątpliwe podnoszenie się wartości placów w miastach, wstrzymać się z oznaczeniem stałej ceny placów skarbowych, lecz dopiero w razie potrzeby ich oszacowania przez badania na miejscu z podanych cen, jakie wówczas praktykować się będą, średnią przecięciową cenę ustanawiać.

Ponieważ rzeczywiście, oznaczanie stałej ceny placów skarbowych po miastach i przedmieściach nie byłoby właściwem, gdyż wartość ich obok słusznej uwagi Rządu Gubernialnego Warszawskiego zależy od wielu względnych okoliczności, jako to: od położenia miejscowości, od konkurencyi do budowania się, od rodzaju zakładu dla którego może być plac poszukiwany i t.p., przeto Kommissya Rządowa, uznając zbyt późnem zbieranie materyałów, powołanym na początku reskryptem zarządzone, do ustanowienia na przyszłość stałej ceny placów po miastach i przedmieściach, wzywa Rząd Gubernialny, ażeby w każdym pojedynczym przypadku, gdy zajdzie potrze-

ba wieczystego wydzierżawienia placu skarbowego, wolnego do dyspozycji, w mieście lub na przedmieściu, polecił Assessorowi ekonomicznemu właściwego okręgu, wspólnie z Inżynierem lub Budowniczym powiatu, gdzie taki plac istnieje, wybadać ściśle na gruncie z podań Magistratu miejscowego i z zeznań mieszkańców sąsiednich placu skarbowego, jaką cenę łokcia kwadratowego miary nowo-polskiej wypadaloby przyjąć za podstawę do jego oszacowania, i aby podług tego projektował ustanowienie kanonu rocznego i wkupnego, stosownie do zasad powołaną wyżej instrukcją z 1822 roku wskazanych.

Jednocześnie wszakże przy takim projekcie winien być sporządzony na gruncie, przez współdziałającego Technika powiatowego, dokładny plan placu, do stałego zarządzenia zakwalifikowanego, i jego obszerność w prętach i łokciach kwadratowych na miarę nowopolską wykazujący.

Rozporządzenie to przesłał Rząd Gubernialny niezwłocznie w kopiach każdemu Assessorowi ekonomicznemu okręgowemu dla zastosowania się, a zarazem wyda stosowne zarządzenia, aby w każdej potrzebie sporządzenia planów wyżej wymienionych, żadna zwłoka ze strony Techników powiatowych dopuszczaną nie była.

w Warszawie, d. 16 (28) Października 1863 roku.

Nr. 34,888/13,216.

N^o 32.

Rozporządzenie, iż utrzymujący się przy licytacji nie może się uchylić od obowiązku dotrzymania deklaracyi, nawet w takim razie, gdyby licytacya nie została potwierdzoną w terminie przepisanym.

(d. 29 Lutego (12) Marca 1864 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Postanowienie Rady Administracyjnej z dnia 16 (28) Maja 1833 r., o licytacyach w art. 48-m stanowi:

„potwierdzenie licytacji nastąpić powinno w Kommissyi Wojewódzkiej (w Rządzie Gubernialnym) w przeciągu dni czternastu, w Kommissyi Rządowej w przeciągu jednego miesiąca od dnia licytacji. Gdyby w czasie tym zatwierdzenie nie nastąpiło, utrzymujący się na licytacji, jeżeli zechce, wolnym być może od obowiązku dotrzymania deklaracyi.“

Ponieważ zdarza się, że w razie niekorzystnych dla pluslicytantów wypadków z licytacji, a dopuszczenia zwłoki w potwierdzeniu onęj, pluslicytanci odstępują od licytacji, a z tego zawodu Skarb najczęściej stratę ponosi; aby więc w przyszłości temu zapobiedz, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu poleca Rządowi Gubernialnemu, aby w warunkach do wszelkich licytacji zamieszczono wyraźnie zastrzeżenie:

„że chociażby potwierdzenie protokołu licytacyjnego nie nastąpiło w terminie art. 48-m postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 16 (28) Maja 1833 roku oznaczonym, utrzymujący się na licytacji nie będzie mógł odstąpić od spełnienia przyjętego zobowiązania.“

w Warszawie, d. 29 Lutego (12 Marca 1864 roku.

Nr. 3,527/1,251.

N^o 33.

Rozporządzenie przepisujące nowe warunki do wdzierzawienia dóbr rządowych.

(d. (13) 25 Maja 1864 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Z powodu zaszłych zmian nietylko w stosunkach Skarbu Królestwa z dzierżawcami dóbr rządowych i pod zarządem Skarbowym zostających, ale także w miejscowościach skutkiem urządzenia dóbr i oczynszowania w nich włościan, nadto z przyczyny odjęcia dzierżawcom w dobrach nieurządzonych pańszczyzny, która zamienioną została na okup prawny, Najwyższym Ukazem z dnia 4 (16) Maja 1861 r. postanowiony, wreszcie z różnych okoliczności doświadczeniem stwierdzonych, Kommissya Skarbu sprostowała warunki ogólne do umów zawiera-

nych o czasowe dzierżawy dóbr rzeczonych, do dnia 20 Maja (1 Czerwca) 1862 r. służące, i wskazała od téj daty rozporządzeniem z dnia 28 Lutego (12 Marca) 1862 roku Nr. 4,432/1,870, inne, ówczasowemu stanowi rzeczy odpowiednie, podług których jak były w przesłanych Rządowi Gubernialnemu egzemplarzach wydrukowane, poleciła jednocześnie spisywać umowy o dzierżawę dóbr w całości lub części nieurządzonych jakoteż za Rządu Pruskiego uregulowanych i nowemu urządzeniu podlegających, również kazała spisywać, podług tych samych warunków, lecz z dodaniem po § 21-m dodatkowego, w przedmiocie skutków urządzenia, którym dzierżawca poddać się był obowiązany.

Ponieważ obecnie rozporządzenie powołane i dotąd obowiązujące, ulega znowu zmianie, skutkiem Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) b. r. na mocy którego, grunta zostające w posiadaniu włościan tak w dobrach prywatnych i Najmiłościwiej rozdarowanych (majoratach), jak niemniej w dobrach instytutowych (różnych zakładów) i rządowych, przeszły na zupełną własność włościan, będących w posiadaniu tych gruntów od dnia 3 (15) Kwietnia b. r. i od téj daty uwolnieni zostali raz na zawsze od wszelkich bez żadnego wyłączenia powinności, jakimi na korzyść dziedzica obłożeni byli, t. j. od pańszczyzny, od okupu w gotowiźnie, od osepów, czynszu, danin i t. p., a obok tego na mocy drugiego Ukazu NAJWYŻSZEGO tejże samej daty co wyżej powołany i dotychczasowe urządzenie gmin wiejskich uległo zmianie, przeto do nowego od dnia 20 Maja (1 Czerwca) b. r. wydzierżawienia dóbr rządowych i pod zarządem Skarbowym zostających, Kommissya Rządowa ułożyła odpowiednie obecnemu stanowi rzeczy warunki, które w drukowanych egzemplarzach 48, wartości rs. 2 kop. 76, licząc za 4 egzemplarze do jednej dzierżawy potrzebne po kop. 23 przy niniejszém załącza.

Egzemplarze takowe rozkaże Rząd Gubernialny zachować w składzie swoim druków i stempla, obok zapisania onych na przychód do właściwej kontrolli przy wyrachowaniu się z obrotu, oraz wpływu należności za nie, którą w ilości wyżej wy-

mienionej należy wskazać Kassie gubernialnej do zaprenotowania pod tytułem: „Dochody przypadkowe” i pobrania jej od dozorczy druków i stempla; ten zaś obowiązany jest za dyspozycjami Rządu Gubernialnego, gdy zajdzie potrzeba zawarcia umowy dzierżawnej, wydawać żadaną ilość egzemplarzy, za opłatą po kop. 23 za 4 egzemplarze, przez właściwego dzierżawcę uiszczyć się winną, i takim sposobem uzbierane wpływy wnosić do wzmiankowanej Kassy, na rzecz powyższej prenotacyi.

Warunki, przesyłające się obecnie, mają być używane w takim stanie do umów zawieranych o dzierżawę dóbr nowourządzonych, lecz umowy o dzierżawę dóbr jeszcze nieurządzonych, do których należą dobra za Rządu Pruskiego uregulowane i obecnie nową regulacyi ulegające, lubo podług tych samych warunków zawierane być mają, przecież obejmować powinny dodatkowy warunek pod § 20-m wpisać się mający w słowach:

„zastrzega sobie Skarb Królestwa możność urządzenia dóbr N. N. i nowego ich wyanszlagowania w każdym roku dzierżawy, dzierżawca więc bezwarunkowo poddaje się skutkom tego urządzenia, gdy ono będzie spełnione, a wtenczas jeżeli cena dzierżawna w § 1-m umówiona ulegnie zmianie, dzierżawca taką sumę, jaka nowym anszlagiem będzie ustanowioną, od czasu wprowadzenia w wykonanie urządzenia na gruncie, opłacać będzie Skarbowi z doliczeniem 10⁰/₀ procentu. Jeżeliby zaś dzierżawca, nowo ustanowić się mającym dochodem, sądził się być uciążonym, w takim razie wolno mu będzie domagać się rozwiązania umowy, które odmówionem mu nie zostanie, gdy takowe oświadczenie w pierwszym roku po zawiadomieniu go o wysokości tego dochodu, złoży na piśmie Rządowi Gubernialnemu, przynajmniej na pół roku przed dniem 20 Maja (1 Czerwca) następnego roku, inaczej wrazie uchybienia tego terminu, uważany będzie za pozostającego w dzierżawie nadal, aż do upływu czasu tąż

umową oznaczonego, a nadto będzie w obowiązku płać cenę dzierżawną, nowym anszlagiem po urządzeniu ustanowioną, z procentem 10⁰/₀, niemniej wystawić lub przenieść własnym kosztem wszelkie budowle gospodarskie, młynowe, propinacyjne i do wyszynku trunków potrzebne, jeżeli to wskutek urządzenia okaże się koniecznym, bez czynienia z tego tytułu jakiegobądź pretensyi do Skarbu Królestwa.”

W tém miejscu Kommissya Rządowa objaśnia Rząd Gubernialny, że lubo zastrzeżenie, dotyczące sprawowania urzędu Wójta gminy, dotychczas w umowach dzierżawnych mieszczące się, utrzymała w przesyłających się wyżej warunkach dzierżawnych, uczyniła to jednak ze względu na czas rozwinięcia i wprowadzenia w wykonanie NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 19 Lutego (2 Marca) r. b. o urządzeniu gmin wiejskich, dla tego też celem zapewnienia jego skutków zamieściła w § 16-m rzeczonych warunków stosowne zastrzeżenie, że zaś według drugiego Ukazu NAJWYŻSZEGO téjże daty niewymagalne są od dnia 3 (15) Kwietnia r. b. jak się wyżej nadmienilo, wszelkie powinności włościańskie, przeto o ile one mieszczą się w dotychczasowych wykazach intraty z dóbr, w części lub w całości dotąd nieurządzonych, pominięte być powinny w wykazach tychże.

Z tego więc powodu Kommissya Rządowa poleca Rządowi Gubernialnemu, aby wykazy w mowie będące stosownie sprostował, a wartość niewymagalnych powinności, dla śladu, do czasu ustanowienia podatku gruntowego od włościan, w księgach właściwych Kass powiatowych zaprenotował, a jednocześnie oddzielnemi co do każdych dóbr rapportami Kommissyi Rządowej donosił.

Przy zawieraniu nowych umów dzierżawnych, Rząd Gubernialny obowiązany jest ściśle stosować się do szczegółowych zarządzeń Kommissyi Rządowej, wydawanych bądź po ocenieniu kwalifikacyi dotychczasowych dzierżawców do dalszej posesysyi, bądź po zatwierdzeniu protokółów licytacji odbytych na nowe dóbr wydzierżawienie, z upoważnieniem do spisania

umów, a nadto powinien mieć na baczną pamięć ogólne rozporządzenie Kommissyi Rządowej z d. 8 (20) Grudnia 1854 r. Nr. 76,943/35,529 zastrzegające:

w punkcie 8, wyszczególnianie mostów w umowie dzierżawnej kosztem dzierżawcy utrzymywać się winnych;

w punkcie 9, włożenie na dzierżawcę obowiązku utrzymywania statków przewozowych, gdzie przeprawy istnieją; tudzież nie pomijać z uwagi rozporządzenie ogólne, na początku powołane, z dnia 28 Lutego (13 Marca) 1862 r. Nr. 4,432/1,870 w punkcie wskazującym sposób przedstawiania umów dzierżawnych i dołączania do nich potrzebnych annexów, pamiętając także:

aby co do każdego dzierżawcy, zasługującego na pozostawienie go przy dalszej posesyi, z wolnej ręki, udzielaną była opinia przez samego Gubernatora Cywilnego, jak to mieć chce decyzya Rady Administracyjnej z dnia 31 Grudnia (12 Stycznia) 1846/7 r. Nr. 9,568, przesłana Rządowi Gubernialnemu przy reskrypcie Kommissyi Rządowej z d. 27 Lutego (11 Marca) 1847 r. Nr. 7,723/2,168, oraz,

aby przy każdym przedstawieniu umów dzierżawnych do zatwierdzenia, donosił przez kogo sprawowany jest urząd Wójta gminy w dobrach, przedmiotem wydzierżawienia będących, jak to przepisuje rozporządzenie z dnia 16 (28) Lutego 1860 roku Nr. 11,598/5,096, i według jakiej zasady obliczoną została wartość papieru stemplowego, do umowy dzierżawnej użytego.

Nakoniec dodaje Kommissya Rządowa, że jeżeliby który z dotychczasowych dzierżawców, mający przyznaną od dnia 20 Maja (1 Czerwca) b. r. dalszą posesyę, w której zostaje, nie zgodził się na przyjęcie ułożonych teraz warunków dzierżawnych, lub na przyjęcie nowo ustanowionej ceny dzierżawnej, w takim razie obowiązany jest Rząd Gubernialny niezwłocznie ogłosić taką dzierżawę do wolnej konkurencyi na lat 12, w drodze publicznej licytacji, pod warunkami obecnie wskazanemi.

w Warszawie, d. 13 (25) Maja 1864 r.

Nr. 7,368/2,472.

Annex do N-ru 33-go.

U M O W A

o dzierżawę dóbr

Miedzy Rządem Gubernialnym a panem
zawartą została umowa o dzierżawę dóbr pod nastę-
pującemi warunkami:

§ 1.

Rząd Gubernialny wypuszcza panu w dzierżawę
na lat . . . to jest od dnia 20 Maja (1 Czerwca) 186 . r. do dnia
20 Maja (1 Czerwca) 18 . . r. trwać mającą, dobra
w gubernii położone, a mianowicie:

.
.

wraz z prawem propinowania, to jest z prawem wyrabiania
i sprzedawania trunków, a to za sumnę roczną rsr.
wyrażnie sumnę rubli srebrem którą obowiąz-
uje się dzierżawca w dwóch półrocznych ratach z góry, a mia-
nowicie:

w mcu Czerwcu nowego kalendarza rsr.

i w mcu Grudniu „ „ rsr.

razem jak wyżej rsr.

każdego roku, w monecie kurs kassowy mającej, do Kassy po-
wiatowej, lub innėj, jaką Rząd Gubernialny wskaże, regularnie
opłacać.

§ 2.

Wyłączają się od dzierżawy lasy i zarośla, pod zawiadywa-
niem Urzędu leśnego zostające, bindugi nadrzeczne dla spławu

drzewa, tudzież wszelkiego rodzaju minerały, czyli rzeczy kopalne, bądź na powierzchni ziemi, albo w jej wnętrzu będące. Glinę jednak, piasek, żwir i kamienie mocen jest dzierżawca używać, lecz tylko do budowli, ulepszeń i robót na gruncie potrzebnych. Może także dzierżawca, za poprzedniem zezwoleniem Rządu Gubernialnego używać na potrzebę gruntową torfu z miejsc przez Administracyę leśną nie zajętych, i o ile to bez uszkodzenia użytków z powierzchni będzie mogło nastąpić, w razie przeto odmówienia otworzenia kopalni torfu, dzierżawca z tego powodu żadnej pretensyi rościć nie będzie miał prawa. Z wydzierżawionych sobie przedmiotów użytkować będzie dzierżawca jako rządny gospodarz, z zachowaniem całości dóbr i szczególnych źródeł dochodu.

§ 3.

Jeżeliby całe dobra lub jaki szczegół na użytek publiczny, w przypadkach prawem ogólném oznaczonych, albo też w skutek zarządzeń administracyjnych, były zajęte, albo skutkiem processu bez winy dzierżawcy z possessyi odpadły, w takim razie uwolniony będzie dzierżawca w całości lub w części od opłaty ceny dzierżawnej w sposobie następującym: jeżeliby całe dobra były zajęte, lub przez process odpadły, w takim razie umowa dzierżawna w skutkach swoich nadal staje, bez oddzielnego dla dzierżawcy wynagrodzenia; — jeżeli część tylko w tym sposobie odjętą zostanie, natenczas odpowiednie zmniejszenie ceny dzierżawnej wyrachowane będzie w stosunku wartości źródeł zamieszczonych w anszlagu z dodaniem stosunkowej przewyżki, jeżeli cena umowna od anszlagowej jest wyższa, i nawzajem z potrąceniem różnicy, jeżeliby była niższa. — Oprócz wypadków wyżej przytoczonych, dzierżawca nie może rościć żadnej pretensyi bądź za zmniejszenie się dochodu, lub za ubytek niektórych źródeł; Władza skarbowa wydzierżawia bowiem dobra ryczałtem, nie daje rękoma za szczegóły, a rzeczą jest dzierżawcy, o rzeczy

wistym stanie dóbr, o rodzaju i zamożności dochodów, jakie według swój pracy i nakładów osiągnąć może, na gruncie przekonać się.

§ 4.

Oprócz summy dzierżawnej, obowiązany jest dzierżawca opłacać i ponosić z własnych funduszków, bez odwoływania się do Skarbu Królestwa wszelkie podatki, składki i inne ciężary: skarbowe, kościelne, szkolne, gminne i wszelkie z przepisów administracyjnych i policyjnych wypływające, zwyczajne i nadzwyczajne, terażniejsze i przybyć mogące, do których Skarb Królestwa jako właściciel dóbr i wydzierżawionych użytków może być obowiązany. Do ulgi zaś w podatkach, i ciężarach będzie mieć prawo dzierżawca, w przypadkach, gdzie ją przepisy ogólne dla właścicieli gruntowych zapewniają.

§ 5.

Dzierżawca poprzestaje na takim stanie dóbr, w jakim one przy wejściu w posiadanie odbierze, i nie będzie mógł żadnej z tego tytułu rościć do Skarbu Królestwa pretensyi. Obowiązuje się brakujące budowle, potrzebne ulepszenia i roboty dla pomnożenia użytków i zachowania dóbr w stanie użytecznym, jak np. mosty, ogrodzenia rowy i t. p. własnym nakładem stawiać i dopełniać. Oddane sobie przy objęciu dóbr budowle, ulepszenia i roboty obowiązuje się w ciągu dzierżawy naprawiać, restaurować i ciągle w dobrym utrzymywać stanie i porządku, a w razie upadku czy to w skutek starości, lub przypadku losowego, na nowo odbudować i wszystko przy wyjściu z dzierżawy w dobrym stanie na gruncie zostawić, bez oddzielnego ze strony Skarbu Królestwa wynagrodzenia, poprzestając na procencie, jaki już z umówionej ceny dzierżawnej na ten cel potrącony został. Wynagrodzenie z Dyrekcyi Ubezpieczeń za spalone w ciągu dzierżawy budowle, należeć

będzie do dzierżawcy, jako fundusz na ich odbudowanie. Przy stawianiu budowli obowiązany jest dzierżawca stosować się do potrzeby gospodarskiej gruntowej, nie może bez zezwolenia Rządu Gubernialnego przenosić budowli z jednego folwarku na inny, przeistaczać ich przeznaczenia, ani zmniejszać budowli w chwili objęcia dzierżawy znalezionych. W każdym zaś razie budowle stawiane być winny albo murowane z kamienia lub cegły na wapno, albo drewniane w węgiel na podmurowaniu, z tém wszakże zastrzeżeniem, że w miejsce murowanych budowli drewniane stawiane być nie mogą.

§ 6.

W celu przekonywania się o sposobie prowadzonego gospodarstwa i o stanie budowli w dobrach wydzierżawionych, Assessor ekonomiczny okręgowy obowiązany jest dopełniać peryodyczne ich rewizye, przy tych więc rewizyach dzierżawca obowiązany jest być obecnym, i wszelkie restauracye budowli oraz ulepszenia w gospodarstwie, przez Assessora ekonomicznego za potrzebne uznane, punktualnie w terminach na miejscu oznaczonych, wykonać.

Nowe budowle i ważniejsze ich reparacye, wykonywane być powinny podług anszlagów technicznych; jeżeliby zaś sporządzenie tych anszlagów przez Budowniczego powiatowego, lub ich zatwierdzenie przez Rząd Gubernialny i doręczenie dzierżawcy tak były opóźnione, iżby termin wystawienia lub restauracyi budowli, na gruncie wskazany, upływał, w takim razie dzierżawca powinien bez anszlagu budowle na termin oznaczony wystawić lub wyrestaurować, w ścisłem zastosowaniu się do miejscowej potrzeby, i do zastrzeżeń względem stawiania budowli poprzednim § 5-m niniejszej umowy objętych; lecz względem takich budowli, bez anszlagu wykonanych, dzierżawca poddaje się rewizyi ich przez Budowniczego powiatowego, oraz obowiązкови uzupełnienia tychże budowli, jeżeliby tego podług uznania Budowniczego zachodziła potrzeba.

Pomniejsze zaś reparacye istniejących budowli i pokrycie dachów, bez anszlagu dopełniać należy.

§ 7.

Obowiązany jest dzierżawca, najdalej w ciągu ośmiu tygodni po objęciu dóbr zaprowadzić swój własny inwentarz żywy i martwy, narzędzia i naczynia do prowadzenia gospodarstwa potrzebne, i obowiązuje się przez cały przeciąg dzierżawy utrzymywać inwentarz żywy w takiej ilości, jaka do uprawy i umiarkowania ziemi jest potrzebną, i jaka paszą miejscową wyżywioną być może, gdyż obowiązek ten stanowi jeden z główniejszych warunków kwalifikacyi do dzierżawy.

§ 8.

Poprzestaje dzierżawca na takim stanie pól, łąk, ogrodów folwarcznych, osad karczemnych, zasiewów i upraw, w jakim je przy objęciu dóbr znajdzie; obowiązuje się jednak polepszać gospodarstwo, a przed wyjściem z posiadania wszystkie ogrody i pola, jakie z porządku gospodarskiego do zasiewu przypadają, tak dawniejsze, jako i w ciągu dzierżawy przysposobione należy uprawić, oraz ziarnem zdrowem i czystem, tudzież innemi roślinami zasiane i zasadzone zostawić, ugory zaś wszystkie w połowie podorać, oraz gnoje zimowe i wiosenne, jakie do końca Kwietnia będą przygotowane, w całości na pola wywieść, a w razie niedopełnienia tego warunku, od każdego morga za brak zasiewu po rsr. 7 kop. 50, za niepodoranie po kop. 90, za niewywiezienie gnojów po kop. 7½ od fury parokonnój, zapłacić.

Niewolno jest dzierżawcy wywozić ani wydawać słomy za obręb dóbr wydzierżawionych, pod karą zapłacenia potrójnej wartości zabraniej słomy z gruntu.

§ 9.

Dzierżawca ma prawo polowania na zające i ptastwo, lecz tylko na gruntach folwarcznych, oraz tylko w czasie i w sposobie przepisami policyi leśnej określonych, mianowicie zaś niewolno polować z chartami i ogarami, ani też łowić zwierzyny jakimibądź narzędziami i siłkami. Za uchybienia tym przepisom, ulegać będzie dzierżawca karom, jakie w przepisach leśnych są oznaczone.

Przy użytkowaniu z rybołóstwa na wodach, do folwarków należących, stosować się będzie dzierżawca do czasu oznaczonego kalendarzem gospodarstwa rybnego i do przepisów przez dziennik urzędowy gubernialny drukiem ogłoszony, pod karą r. 5 za każde uchybienie, obowiązany jest zarybek mu oddany utrzymywać i uzupełniać, a gdyby żadnego przy objęciu dóbr nie zastał, obowiązuje się ze względu na miejscowość zaprowadzić stosowny zarybek i przy wyjściu zostawić go bez osobnego wynagrodzenia.

§ 10.

Ponieważ Władza skarbową wymaga, ażeby na każdym folwarku był ogród owocowy w stosunku wysiewu, rachując na jeden korzec wysiewu ozimego, z średniego przecięcia wszystkich pól folwarcznych wziętego, dwa drzewa owocowe, tudzież aby budowle, dziedzińce i drogi w dobrach rządowych drzewami chociażby i dzikimi były obsadzone, obowiązuje się dzierżawcę przeto nie tylko pielęgnować drzewa, przy objęciu dzierżawy znalezione, ale nadto o ileby drzew brakowało do stanu zamierzonego one dopełnić, w tym sposobie, iż co rok taka ilość drzew zasadzaną być powinna, jaka w stosunku rozkładu lat dziewięciu na każdy rok wypadnie, a nadto ubyłę w ciągu dzierżawy drzewa ciągle innemi dopełniać, tak żeby z upływem lat dziewięciu w zamierzonej ilości znajdowały się. Jeżeliby dzierżawca temu obowiązкови w którym roku uchybił, i gdyby

w następnym roku nie znaleziono drzew żywych w takiej ilości, jaka z końcem wiosny roku poprzedzającego znajdować się była powinna, w takim razie obowiązany będzie dzierżawca za każde brakujące drzewko owocowe zapłacić po 75 kopiejek, a za drzewo dzikie kopiejek 30, bez możności odwoływania się do przypadków losowych.

Obowiązek powyższy będzie również jednym z ważnych warunków kwalifikacyi dzierżawcy do pozostawienia go w dalszej dzierżawie; a nawet w razie niewykonania tego obowiązku, chociażby dzierżawca innym warunkom zadosyć uczynił, odmówione mu zostanie przyznanie dalszej dzierżawy z wolnej ręki.

§ 11.

Prowadzić obowiązuje się dzierżawca rachunki czyli rejestra wysiewu i zbioru zboża, i innych roślin w snopach i korchach, tudzież zbioru siana i roślin pastewnych, tudzież rejestra przychodu i rozchodu trunków.

Rachunki te, do których na żądanie może w Rządzie Gubernialnym otrzymać wzory, powinny być czytelnie prowadzone bez skrobania i zamazywania, a nadto rachunki podobne, zamykane w właściwym czasie, winny być przy końcu dzierżawy na gruncie w archiwum miejscowém pozostawione, brak bowiem takowych, jako dowód nieporządnego gospodarstwa i niedbałości dzierżawcy, odejmować mu będzie kwalifikacyą do dalszej dzierżawy.

§ 12.

Obowiązkiem będzie dzierżawcy przestrzegać posesysi i całości dóbr i szczególnych użytków w posiadanie mu oddanych, a to pod odpowiedzialnością za szkody z utraty posiadania wyniknąć mogące. O każdym naruszeniu granic natychmiast Rządowi Gubernialnemu donosić, a pod względem dozoru i obrony do jego rozporządzeń i wydawanych w tym przedmiocie in-

strukcyj stosować się powinien. W szczególności zaś obowiązany jest wnosić obronę w Sądzie Pokoju, tak w sprawach posesyjnych, w myśl postanowienia Namiestnika Królewskiego z dnia 18 Września 1827 r. (Dziennik Praw tom IV), jako też hipotecznych; wydatki jednak gotowe na wypisy i wręczenia aktów processowych, tudzież na dyety członkom sądowym i wynagrodzenia biegłych i świadków, jakie okażą się potrzebne, przez Skarb Królestwa będą powrócone. Wreszcie dzierżawca dopełniać będzie bezpłatnie zlecenia, jakieby Władza właściwa wydała pod względem administracyi miejscowej. Obowiązki Wójta gminy, z przywiązaniem do nich wydatkami i ciężarami, wypełniać będzie dzierżawca bezpłatnie, chociażby do gminy tej przyłączone były wsie lub osady do dzierżawy niniejszej nie należące. Na przypadek zaś, gdyby dzierżawca przepisanej kwalifikacyi do sprawowania obowiązków Wójta gminy nie posiadał, albo wołał było Władzy właściwej oddzielnego Wójta gminy ustanowić, w takim razie dzierżawca obowiązany będzie opłacać na uposażenie Wójta rocznie po 5⁰/₁₀₀ procentu od postąpionej w § 1-m ceny dzierżawnej, i oprócz tego dostarczyć dla niego bezpłatnie grunta na ogród, wydzielić łąkę i mieszkanie, w miarę obszerności zabudowań folwarcznych i uznania Władzy skarbowej. Archiwum miejscowe, ekonomiczne, wójtowskie i procesowe, utrzymywać będzie dzierżawca w należyтым porządku, gdyż wrazie wykrytego zaniedbania, uporządkowanie akt na koszt jego będzie dopełnione, a w każdym razie odpowiedzialny staje się dzierżawca za stratę jakichkolwiek akt, papierów i dowodów.

§ 13.

Nie wolno jest dzierżawcy bez wiedzy i poprzedniego zezwolenia Rządu Gubernialnego, wydzierżawionych mu dóbr lub szczególnych użytków komu innemu przedzierżawiać, albo w poddzierżawę wypuszczać, a to pod nieważnością i exmissą w każdym czasie nieupoważnionych posiadaczy. Dzierżawca sam oddalony będzie z dzierżawy i dobra na jego niebezpieczeń-

stwo wystawione będą na nowe wydzierżawienie, jeżeliby udowodnioném zostało, że całe dobra lub znakomitszą ich część bez upoważnienia Rządu Gubernialnego przedzierżawił komu obcemu.

§ 14.

Na przypadek śmierci dzierżawcy w ciągu trwania kontraktu, spadkobiercom jego wolno będzie pozostać do końca dzierżawy, albo jęj się zrzec. Spadkobiercy obowiązani będą o zamiarze zrzeczenia się dzierżawy zawiadomić Rząd Gubernialny przynajmniej na trzy miesiące przed końcem roku gospodarskiego, to jest przed dniem 1 Marca, nowego kalendarza, a gdy to dopełnią, tylko do dnia 1 Czerwca tego samego roku za dzierżawę będą odpowiedzialni. Jeżeliby zaś o chęci zrzeczenia się później udzielili wiadomość, w takim razie dotrzymać muszą dzierżawę do końca następnego roku gospodarskiego. W każdym przypadku zostający przy dzierżawie spadkobiercy, obowiązani są udowodnić swą do dzierżawy kwalifikacyę, a gdyby jęj nie udowodnili, lub jeżeliby pomiędzy zgłaszającymi się do dzierżawy z tytułu spadku spór zachodził, w takim razie Władza skarbowa na ich zysk lub stratę, dobra przez publiczną licytację do upływu lat trwającej umowy w dzierżawę wypuści, a nim to nastąpi, zarząd na ich koszt i odpowiedzialność z swej ramienia ustanowi.

§ 15.

Skarb Królestwa zastrzega sobie możność odjęcia dzierżawcy z dniem 20 Maja (1 Czerwca) każdego roku, za poprzedniem na 5 miesięcy zapowiedzeniem, jakiego szczegółu, który jednak dziesiątej części dochodu, podług wykazu do niniejszej umowy dołączonego, przenosić nie może. W takim razie dzierżawca uwolniony zostanie od opłaty odpowiedniej części ceny dzierżawnej, stosownie do § 3-go wyrachować się mającej, bez oddzielnego za odjęcie wynagrodzenia.

Jeżeliby zaś całe dobra przeszły na własność prywatną, w takim razie dzierżawca obowiązany będzie po upływie pierwszych trzech lat dzierżawy, ustąpić z dóbr z dniem 20 Maja (1 Czerwca) każdego roku, bez wynagrodzenia, za rocznem wprzód wypowiedzeniem. Jeżeliby część dóbr, a większa niżeli dziesiąta, stała się własnością prywatną, w takim razie po otrzymaniu rocznego wypowiedzenia, będzie miał prawo dzierżawca albo zrzec się całkowitej dzierżawy bez wynagrodzenia, albo zatrzymać resztę dóbr pozostałą przy własności Skarbu Królestwa Deklaracyę swoją względem zrzeczenia się, najpóźniej na 5 miesięcy przed końcem roku gospodarskiego, Rządowi Gubernialnemu nadesłać powinien, wrazie przeciwnym uważany będzie za pozostającego przy reszcie dóbr z potrąceniem ceny dzierżawnej, podług zasady wskazanej § 3-m niniejszej umowy.

§ 16.

Dzierżawca bierze na siebie wszelkie wypadki losowe, zwyczajne i nadzwyczajne, przewidziane i nieprzewidziane, i w żadnym wypadku nie może się uwolnić od spełnienia obowiązków umową przyjętych.

Nadto, poddaje się dzierżawca wszelkim skutkom, jakie z rozwinięcia Ukazów NAJWYŻSZYCH z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 roku o uwłaszczeniu włościan i o urządzeniu gmin wiejskich Najmiłościwiej zapadłych, wyniknąć i wpływ mieć mogą na niniejszą dzierżawę i warunki dzierżawne, a to bez roszczenia za to jakiegokolwiek wynagrodzenia od Skarbu Królestwa.

§ 17.

W celu zabezpieczenia Skarbu Królestwa w dopełnieniu warunków niniejszej umowy i ułatwienia środków odzyskania należitości, jaka z niewykonania przypadać może, obowiązuje się dzierżawca w ciągu dwóch tygodni od daty zawiadomie-

nia go o potwierdzeniu niniejszej umowy i przed dopuszczeniem go do objęcia dóbr, złożyć do Kassy Skarbowej summe, wyrównywającą rocznej cenie dzierżawnej i podatkom, a to bądź w listach zastawnych, bądź w obligacyach skarbowych 4⁰/₀, bądź też gotowizną, lub wreszcie wystawić zabezpieczenie hipoteczne na dobrach ziemskich w ²/₃ częściach szacunku, podług przepisów skarbowych ustanowić się mającego, a to wszystko z zachowaniem form i warunków, jakie co do rękojmi ogólnemi rozporządzeniami Władzy skarbowej są wskazane. Jeżeli wysokość ceny dzierżawnej przy zastosowaniu §§ 3 i 15-go, ulegnie zmianie, w takim razie i rękojnia stosunkowo zwiększoną lub zniżoną być powinna.

§ 18.

Na przypadek niewypełnienia któregokolwiek z obowiązków niniejszą umową przyjętych, dzierżawca ulegać będzie egzekucyi administracyjnej z wszelkimi jej skutkami i karom przy szczególnych warunkach oznaczonym. Wrazie niewystawienia budowli, lub niewykonania jakiej roboty, Skarb Królestwa, w miarę swego uznania, mocen będzie zarządzić wykonanie ich przez ogłoszenie licytacji, jeżeliby zaś środki egzekucyi nie przyniosły zupełnego skutku, Władza skarbową wydzierżawi dobra do upływu lat umową określonych, przez publiczną licytację, a w braku konkurencyi, z wolnej ręki, z tym skutkiem, że uchybiający dzierżawca staje się odpowiedzialnym za różnicę ceny, gdyby dobra za niższą cenę były wydzierżawione, a nie będzie mógł żądać przewyżki, gdyby wyższa cena była postąpioną. Bez poprzednich zaś kroków egzekucyjnych, Władza Skarbowa wydzierżawi dobra z takimże dla dzierżawcy skutkiem, w tym wypadku, gdyby dzierżawca rękojmi nie wystawił, inwentarza nie wprowadził, albo utracił inny z przymiotów, przez postanowienie Namieśtnika Królewskiego z dnia 24 Stycznia 1818 roku jako kwalifikacya do dzierżawy wymaganych.

§ 19.

Jeżeli zaś dzierżawca wypełni obowiązki przyjęte, a mianowicie, jeżeli obok wypłatności utrzymywać będzie budowle w dobrym stanie i porządku, zaprowadzi należytą ilość inwentarzy, polepszy uprawę i umierzwienie gruntu, miejsca błotniste osuszy, założy ogrody owocowe, gospodarstwo rybne w miarę możliwości zaprowadzi i w ogóle pozyszcze zaletę rządowego i rzetelnego gospodarza i wypełni ściśle warunki w §§ 7, 10 i 11-m wyżej przepisane, a przytem postąpi nadal o 10 procent wyższą cenę dzierżawną, natenczas nabędzie tytułu do przedłużenia mu dzierżawy z wolnej ręki na drugi okres 12-letni. Uznanie kwalifikacyi do dalszej dzierżawy, od Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu zawisło, reklamacye przeto, przeciwko jęj decyzyi w tęg mierze, miejsca mieć nie mogą i tych się niniejszym dzierżawca zrzeka.

§ 20.

.
.
.

§ . . .

Koszta wydzierżawienia, jako to: ogłoszenia licytacyi, druku, stempla, pocztu i oddania dobr w dzierżawę, a po jęg skończeniu koszta sprawdzenia, o ile warunki umowy spełnione zostały, dzierżawca zaspokoić obowiązuye się.

§ . . .

Umowa niniejsza w czterech egzemplarzach spisana, obowiązuye dzierżawcę od daty jęg podpisania, względem Skarbu Królestwa, dopiero po zatwierdzeniu przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu, stanie się obowiązującą.

§ . . .

Po zatwierdzeniu umowy, spisany będzie na gruncie akt podawczy, opisujący stan dóbr, granice ich i stan znaków granicznych, tudzież rodzaj i stan budowli i innych przedmiotów do dzierżawy należących.

Działo się w dnia . . mca roku 186 .

Rząd Gubernialny umowę niniejszą podpisuje z poświadczeniem podpisów i tożsamości osób podpisanych.

Gubernator Cywilny

Radca Sarbowy

Naczelnik Sekcyi Dóbr i Lasów.

TYTUŁ VI.

O URZĄDZENIU WŁÓŚCIAN.

N^o 34.

Zawiadomienie o decyzji, iż Kommissye włościańskie za pośrednictwem Kommissarzy włościańskich mają skłaniać włościan do odrabiania roboczny szarwarkowej.

(d. 9 (21) Października 1864 r.)

do
Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

**ZARZĄD KOMMUNIKACYJ LĄDOWYCH I WODNYCH
W KRÓLESTWIE POLSKIM.**

W odpowiedzi na odezwę Kommissyi Rządowej z dnia 10 (22) Czerwca r. b. Nr. 23,169/8,045, we względzie nie odrabiania szarwarku przez włościan gminy Huta, Zarząd Kommunikacyj ma honor zawiadomić, że wskutek odniesienia się Naczelnika Zarządu do Komitetu Urządzającego w Królestwie Polskiem, w przedmiocie powinności szarwarkowej

w kraju, tenże Komitet pod dniem 13 (25) Września r. b. Nr. 2,599 zawiadomił, że Jaśnie Wielmożny Namiestnik Królestwa polecił mu odnieść się do Kommissyi włościańskich, aby te przez Kommissarzów swoich skłoniły włościan do odrabiania należnej od nich robocizny szarwarkowej, pod zagro-
żeniem surowej odpowiedzialności.

w Warszawie, d. 9 (21) Października 1864 roku.

Nr. 3,434.

N^o 35.

Decyzja określająca prawa włościan do wnętrza ziemi.

(d. 9 (21) Listopada 1864 r.)

do

Rządu Gubernialnego N.

DYREKTOR GŁÓWNY PREZYDUJĄCY W KOMMISSYI RZĄDOWEJ
PRZYCHODÓW I SKARBU.

Komitet Urządzający, po rozpoznaniu kwestyi, dotyczącej praw włościan do wnętrza ziemi i wydobywania rze-
czy kopalnych, postanowił pod dniem 10 (22) Października
r. b. na 32-m swém posiedzeniu, co następuje:

1) Do włościan wszelkich nazw, mających nadane sobie
prawo własności Ukazem NAJWYŻSZYM daty 19 Lutego (2
Marca) r. b. rozciągają się przepisy postanowienia Namiest-

nika Królewskiego z dnia 6 Maja 1817 r., oraz wszystkie rozporządzenia, określające prawa i obowiązki właścicieli gruntu, pod względem robót poszukiwalnych we wnętrzu ziemi, własnością ich będącej.

2) Zgodnie z art. 15-m NAJWYŻSZEGO Ukazu o urządzeniu włościan pozwala się właścicielowi dóbr, bez względu czy nim jest osoba prywatna, instytucja lub Skarb, prowadzić wydobywanie węgla kamiennego i rudy kruszcowej na osadach włościańskich, jeżeli on rozpoczął te roboty przed ogłoszeniem Ukazów NAJWYŻSZYCH d. 19 Lutego (2 Marca) 1864 r., lecz w każdym razie, pod obowiązkiem wynagrodzenia gospodarza osady, według sprawiedliwego ocenienia jego szkody.

3) Zanim w spełnieniu art. 19-go Ukazu o urządzeniu włościan wydane będą przepisy co do rozdrabniania osad włościańskich, oraz porządku wywłaszczania i oddawania ich w zastaw, nie dopuszczać wieczystej alienacji praw na wydobywanie węgla i rudy kruszcowej.

4) Do czasu rozstrzygnięcia kwestyi o uregulowaniu bytu włościan wśród zakładów górniczych pozostawić ich pod względem korzystania z wnętrza ziemi w takim samym położeniu, w jakim się znajdowali przed wydaniem Ukazu z d. 19 Lutego (2 Marca) r. b.

5) Zgodnie z ustępem poprzedzającym nie dozwalać włościanom górniczym wszelkich kategorii, do czasu zadecydowania ogólnej kwestyi o urządzeniu ich bytu, zawierania z osobami postronnemi jakichkolwiek układów, tak we względzie prawa na roboty we wnętrzu ziemi i w użytkowaniu ich będącej, jako też we względzie sprzedaży wydobytego węgla i rudy kruszcowej, które winny być odstawione przez włościan górniczych, według zawartych z nimi układów, do tych zakładów, przy których są osiedleni.

O decyzji powyższej Komitetu Urządzającego zawiadamiam Rząd Gubernialny, dla zastosowania się.

w Warszawie, d. 9 (21) Listopada 1864 roku.

Nr. 3,410.

N^o 36.

**Rozporządzenie dotyczące rozkładu kosztów utrzymania Wójta
gminy w dobrach rządowych.**

(d. 4 (16) Lutego 1865 r.).

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Komitet Urządzący na trzydziestém drugiem posiedzeniu, odbytém w d. 10 (22) Października r. z. w pozycyi 179-éj, roz-bierając przedmiot rozkładu kosztów na utrzymanie zarządów gminnych w dobrach rządowych na rok 1865, raczył posta-nowić:

1) zachować na rok 1865 w dobrach rządowych ten sam sposób zbierania funduszu na zarządy gminne, jaki był usta-nowiony przez Komitet Urządzący na rok 1864, to jest: że dzierżawcy dóbr rządowych obowiązani są uiszczać procent po pięć od sta od summy dzierżawnej na zarząd gminny, resztę zaś potrzebnych na ten cel funduszków mają składać włościanie, i rozkład téj ostatniej części ma być dopełniany pomiędzy gro-mady wiejskie, wchodzące w skład gminy, albo podług liczby domów mieszkalnych, w każdej gromadzie wiejskiej znajdujących się, lub téż w inny sposób, jaki w dalszém rozwinięciu organizacyi gminnej wskazany zostanie;

2) że rozkład i pobór składki na zarząd gminny tak od dzierżawców, jak i włościan, winien pozostawać pod zawiady-waniem zgromadzeń gminnych, bez uczestnictwa w tém Władz skarbowych;

3) wreszcie, że po zebraniu wiadomości o wysokości na-gromadzonego funduszu na utrzymanie Wójtów w dobrach rzą-dowych i supprimowanych, Kommissya Rządowa Przychodów

i Skarbu ma przedstawić Komitetowi Urządzającemu projekt rozdzielenia summ takowych pomiędzy te gminy, z których pobrane zostały, celem utworzenia z nich wspólnego kapitału właściwej gminy.

W rozwinięciu więc tej decyzji Kommissya Rządowa poleca Rządowi Gubernialnemu, aby natychmiast wstrzymał pobór rzeczonych składek od dzierżawców dóbr rządowych, tak za rok 1864, o ile zalegają, jako też zamieszczonych w etacie na rok 1865, a od włościan nie kazał ściągać tychże składek, ani zaległych ani bieżących, — i celem odpisania ich z ksiąg i rejestrów bierczych, przedstawił wnioski poparte dowodami kassowemi, jak niemnziej, aby przez pośrednictwo Assessorów ekonomicznych, zawiadomił wszystkich dzierżawców dóbr rządowych, że nadal składki na utrzymanie Wójtów gmin mają opłacać do zarządów gminnych. Że zaś przy wydzierżawianiu dóbr rządowych, dopiero od roku 1860 włożono na dzierżawców obowiązek, ażeby, tytułem składki na zarząd gminny, opłacali po 50/0 od summy dzierżawnej, i takowa oddzielnie pod depozyta była pobierana; w poprzednich zaś latach Skarb potrącał wprawdzie na Wójta gminy procent od summy dzierżawnej, lecz takowy łącznie z tą summą był do poboru regulowany, a pomimo to dzierżawcy byli zobowiązani, gdzie tego potrzeba wymagała, Wójta gminy utrzymywać, albo te obowiązki bezpłatnie wypełniać; dla przywiedzenia więc tego przedmiotu do porządku, Rząd Gubernialny przedstawi oddzielny wykaz składek na Wójtów gmin zaprenotowanych pod depozytami od dzierżawców dóbr rządowych, oddzielny zaś od włościan, i oddzielny znowu pobieranych łącznie z ratami dzierżawnymi od dzierżawców, którym te składki potrącone zostały od opłaty dzierżawnej, oddzielnie wreszcie tych, które były zastrzeżone, chociaż nie zostały z ustanowionej summy dzierżawnej potrącone.

Niezależnie zaś od tego, Rząd Gubernialny zbierze dokładne wiadomości: ile z końcem roku 1864 pozostało w depozytach gotowego funduszu, przeznaczonego na utrzymanie Wójtów

gmin w dobrach, pod zarządem Skarbu będących? jakie do niego regulują się jeszcze niezaspokojone wydatki? a wreszcie, którym gminom rządowym i w jakich ilościach przypadnie zwrócić pozostały fundusz, po opędzeniu z niego wszystkich potrzeb, dotychczas niezrealizowanych.

Wykazy takie, ułożone powiatami, Rząd Gubernialny nadesłał Kommissyi Rządowej o ile być może najspieszniej, a najpóźniej w ciągu miesiąca.

w Warszawie, dnia 4 (16) Lutego 1865 roku.

Nr. 54,191/19,078 i 58,680/20,514.

N^o 37.

Decyzja, iż ma być do dalszego czasu wstrzymaném wydalanie w dobrach rządowych chałupników i komorników.

(d. 27 Marca (8 Kwietnia) 1865 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Podług zebranych wiadomości przez Kommissye włościańskie, niektórzy dzierżawcy dóbr rządowych i pod zarządem Skarbu będących, wydają osiadłych u nich komorników lub też chałupników; a że jest zamiarem Rządu, ażeby ludność ta, odpowiednio Woli NAJWYŻSZEJ, równie uposażona była na własność gruntami, tak jak inni włościanie w Królestwie, przeto Komitet Urządzający w pozycyi 268-ćj protokołu posiedzenia swego 49-go z dnia 15 (27) Lutego r. b. postanowił: wstrzymać wydalanie, tak chałupników, jak niemniej komorników

z dóbr rządowych i pod zarządem Skarbu zostających, do czasu wydania co do nich NAJWYŻSZEJ decyzji.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, zawiadamiając o tém postanowieniu Rząd Gubernialny, poleca mu, aby za pośrednictwem Assessorów ekonomicznych podał takowe wszystkim dzierżawcom dóbr powyższych do wiadomości, i nad skutkami onego z wszelką ścisłością czuwał.

w Warszawie, dnia 27 Marca (8 Kwietnia) 1865 roku.

Nr. 14,339/4,137.

N^o 38.

Rozporządzenie o rozpoznawaniu przez Kommissye włościańskie, przy współudziale Assessorów ekonomicznych, prośb i zażeń włościan w dobrach rządowych.

(d. 5 (17) Marca 1865 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Komitet Urządzający w Królestwie na 38-m posiedzeniu z dnia 30 Listopada (12 Grudnia) 1864 r. postanowił, aby prośby i zażenia włościan z dóbr rządowych na oczynszowanie oraz wszelkie podania włościan z dóbr nieurządzonych rozpoznawane były przez Kommissye włościańskie, przy współudziale miejscowych Assessorów ekonomicznych, jako reprezentantów Skarbu.

Udzieliwszy jednocześnie tymże Assessorom ekonomicznym stosowną informację, Kommissya Rządowa Przychodów i Skar-

bu przesyła takową Rządowi Gubernialnemu, dla wiadomości w kopii, wraz z przekładem decyzji Komitetu Urządzającego na początku wzmiankowanój.

w Warszawie, dnia 5 (17) Marca 1865 roku.

Nr. 1,671/305.

N^o 39.

Rozporządzenie wydane Assessorom ekonomicznym w przedmiocie rozpoznawania skarg na oczynszowanie, wnoszonych przez włościan dóbr rządowych.

(d. 5 (17) Marca 1865 r.)

do

Assessora ekonomicznego okręgu N.

KOMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Urządzenie dóbr rządowych i oczynszowanie włościan w nich osiadłych wykonywane było (jak to Assessorowi ekonomicznemu wiadomo) podług warunków i zasad przepisanych w instrukcyi zatwierdzonej przez Radę Administracyjną w dniu 23 Maja (4 Czerwca) 1841 roku, to jest nie inaczej, jak po protokólném zgodzeniu się włościan, tak na samą regulacyę, jako téż na sposób, w jaki wykonany być miał podział gruntów na osady kolonialne, oraz ze względu, aby o ile możności włościanie otrzymali, jeżeli nie więcej gruntów, to przynajmniej tyle, ile ich posiadali przed urządzeniem, albo téż, jeśli ze względu na miejscowe położenie, skutkiem seperacyi, nie mogli wszyscy, albo niektórzy z nich otrzymać ściśle takich prze-

strzeni, jak mieli przedtém, to wyższą dobrocią gruntu za większość onych byli wynagradzani.

Mimo to przecież ze strony wielu włościan, zwykle przez lat parę po regulacyi dóbr, zachodziły zażalenia, już to od całych gromad, już od pojedynczych osadników, że przez regulacyę zostali pokrzywdzeni, że otrzymali grunta gorsze za lepsze, lub mniejszą ich ilość, że czynsz wyrachowany z osad jest za wysoki, że pozbawieni zostali przy regulacyi możności korzystania z rozmaitych dogodności w lasach, jako to: paszy, ugaju i. t. p., że wreszcie urządzenie ich i oczynszowanie nie zostało wykonane podług ich woli, ale do przyjęcia go zostali przyniewoleni.

Ponieważ, jak to wyżej powiedziano, urządzenie odbywało się za dobrowolném zgodzeniem się włościan, czynsz zaś obrachowany według zasad w instrukcyi wzmiankowanej przepisanych, był tyle umiarkowanym, że w ogólności włościanie dóbr rządowych nie powinni się byli uważać nim przeciążonymi, a użytki w lasach i inne dogodności gospodarskie o tyle zostały im nadal zostawione, o ile posiadali na nie przywileje, i tych przy regulacyi dobrowolnie nie zrzekli się; reklamacye więc takie w ogólności bywały uchylane, a najczęściej włościanie sami zaprzestawali z niemi występować, gdy z doświadczenia nabyli przekonania, że nowo zaprowadzony porządek przynosi im takie dogodności i korzyści, jakie Rząd dla dobra włościan przez urządzenie kolonialne zamierzył zapewnić.

Obecnie, po zapadnięciu NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r., kiedy grunta, posiadane dotąd przez włościan prawem wieczysto-czynszowém, przeszły na bezwarunkową ich własność, włościanie z wielu dóbr rządowych, a głównie z takich, które w ostatnich latach zostały urządzone, pragnąc nadaną sobie własność i prawa do niej przywiązane posiadać w rozciąglejszych granicach, wznowili reklamacye swoje do Komitetu Urządzającego, lub do Kommissyów włościańskich.

Z tego powodu Komitet Urządzający na posiedzeniu dnia 30 Listopada (12 Grudnia) r. z. wydał postanowienie co do spo-

sobu i porządku rozpoznawania podobnych reklamacyj, i wyrzekł, że rozwiązywanie tychże dopełniać powinny Kommissye włościańskie, przy współudziale Assessorów ekonomicznych, którzy mają być do tychże Kommissyów delegowani, gdzie jako reprezentanci Skarbu udzielać będą wszystkich objaśnień, jakie w tej mierze okażą się potrzebnymi.

Postanowienie to Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu przesyła Assessorowi ekonomicznemu w przekładzie polskim, dla wiadomości i zastosowania się, i zarazem udziela mu następującą informację.

Sprawdzenie skarg włościan dóbr rządowych na oczynszowanie w ogólności wymagać będzie porównywania onych z planami i dowodami objaśniającymi urządzenie, a znajdującymi się w operatach w biurze Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

Operaty te, już to dla swojej ważności, już dla tego, że w obecnym czasie, przy ustanawianiu podatku gruntowego, jaki włościanie płacić mają obowiązek w zamian za czynsz dotychczasowy, tylko w razie koniecznej potrzeby powinny być na grunt żądane.

Z tego powodu Assessor ekonomiczny, po otrzymaniu niniejszego rozporządzenia, natychmiast znieś się z Kommissyą włościańską, jaka w okręgu nadzorowi jego powierzonym urzęduje, i zażąda wiadomości, jakie podania włościan z dóbr rządowych i oczynszowanych znajdują się u niej do załatwienia, i jeżeli z treści ich przekona się, że do objaśnienia onych nie będą dostateczne wiadomości, jakie u siebie może Assessor posiadać, lub jeśliby na takich objaśnieniach Kommissya włościańska poprzestać nie miała, odniesie się do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu o dostarczenie sobie takich dowodów, jakie za potrzebne uzna. W dalszym także biegu czasu, gdy przez Kommissyę włościańską lub Kommissarza rewirowego będzie wezwany o współdziałanie lub objaśnienie podobnych żądań lub skarg, wnoszonych przez włościan z dóbr rządowych, uczynić zadosyć tym wezwaniom jest obowiązany.

Wszakże przy przepatrywaniu podań włościańskich winien Assessor ekonomiczny przedewszystkiem zważać na to, że jeśli prośba wniesioną jest przez jednego lub kilku włościan, imieniem całej gromady, a podający nie składają odpowiedniego od gromady upoważnienia, zwrócić należy uwagę Kommissyi włościańskiej, że prośba taka nie powinna być braną pod rozbiór, a tém samém żądanie dowodów, bliżej objaśnić ją mogących, byłoby zbytecznem.

Przy udzielaniu objaśnień na zażalenia włościan dóbr rządowych na czynszowanie, gdy zażalenia te będą rozpoznawane przez Kommissye włościańskie, Assessor ekonomiczny mieć będzie na uwadze motywa do postanowienia Komitetu Urządającego z dnia 30 Listopada (12 Grudnia) r. z., a mianowicie, że uposażenie włościan gruntami w dobrach rządowych, ostatecznie uregulowanych podług zasad o czynszowaniu, i nadanie tymże innych dogodności, powinnyby bez zmiany pozostać, w takim stanie i rozciągłości, w jakiej przez Rząd przyznane im zostało przy regulacyi, i że wykonane urządzenie nie powinnyby uleść żadnej zmianie, tém bardziej tam, gdzie urządzenie i czynszowanie oddawna już jest wykonane, i gdzie włościanie do wydania Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) r. z. nie zanosili skarg, albo gdzie skargi te, po należytem rozpoznaniu na miejscu, stanowczo zostały zdecydowane przez wyższe Władze w Królestwie; że takie tylko zażalenia włościan z dóbr ostatecznie urządzonych powinny być brane pod rozbiór, które okażą się zasługującemi na uwagę, a mianowicie gdzie okaże się, że włościanie przy czynszowaniu uszczuplone mieli sobie użytki i dogodności.

Ponieważ ten ostatni punkt stanowi zasadę do segregowania podań włościańskich, które z nich mają być rozpoznawane, a które oddalone, — od dokładnego więc wykazania, ile włościanie do urządzenia posiadali, a ile gruntów i użytków po regulacyi otrzymali, i jaka z porównania wypada wartość jednych i drugich, lub, jeśli posiadają mniej gruntów, o ile terazniejsze użytki i dogodności odpowiadają pod względem wartości daw-

nemu uposażeniu, zależeć będzie, albo stanowcze uchylenie podania, albo też dalsze mozolne a często bezużyteczne szczegółowe sprawdzanie całej czynności wykonanego urządzenia; od trafności więc Assessora ekonomicznego zawisłóm będzie uniknienie bezpotrzebnej pracy dla Kommissyj włościańskich i dla niego; tutaj więc Kommissya Rządowa zaleca Assessorowi szczególną troskliwość.

W szczególności zaś, ponieważ przewidywanóm jest, że mogą zachodzić ze strony włościan skargi, iż obecnie nie posiadają takich dogodności, jakie im przy regulacyi zapewniano, albo też, że wcale nie nadano im tych dogodności, jakie z zasad o oczynszowaniu otrzymać byli powinni; co do pierwszego więc z protokółów opisujących urządzenie każdego dóbr, których odpisy z operatów urządzenia mogą mu być w potrzebie udzielone, Assessor będzie mógł dostarczyć Kommissyom włościańskim potrzebnych objaśnień; co do drugiego zaś, z instrukcyi do urządzenia dóbr, zatwierdzonej przez Radę Administracyjną Królestwa w dniu 23 Maja (4 Czerwca) 1841 r., będzie w możności udzielić informację, o ile twierdzenie włościan jest usprawiedliwionóm lub nie.

Najwięcej spodziewać się należy podań, zaskarżających wysokość ustanowionego czynszu, bo ten służy za zasadę do oznaczenia podatku gruntowego.

Przy urządzeniu, opłata z gruntów obrachowaną była podług wartości ziemi, wynalezionej ze szczegółowej klasyfikacyi, której protokoły mogą być udzielone w wypisach z operatów urządzenia; sprawdzenie zatem podobnych reklamacyj, powinno by opierać się na rewizyi klasyfikacyi, przy urządzeniu wykonanej; ale że czynność tego rodzaju wymaga mozolnej pracy, a nie w każdej porze roku da się przedsiębrać, i w części zależy od osobistego ocenienia, aby zatem rozwiązywania reklamacyj o wysokość czynszu nie wystawiać na zwłokę, a również słusznej użyć zasady i sposobu do sprawdzenia zażaleń włościan, przekonać się na miejscu, jakiego rodzaju zboże bywa uprawiane na gruntach, których posiadacze żalą się na wysokość czynszu;

jaka jest ilość zbioru zboża każdego i wynłotu, w stosunku wysiewu, a jeżeli, pomijając paszę, słomę i t. p., wartość produktów w ziarnie i roślinach na pokarm ludzki używanych, podług cen targowych w najbliższém mieście, okaże się taka, że potrąciwszy $\frac{2}{3}$ części na zasiew, potrzeby i wynagrodzenie włościanina, pozostała $\frac{1}{3}$ część nie przenosi wysokości podatków i czynszu z osady po urządzeniu wyrachowanego, włościanin za przeciążonego uważać się nie powinien.

Jeżeli zaś rachunek taki wypadnie na korzyść żałących się włościan, w takim razie może być dopuszczone zniżenie czynszu; lecz jeśliby ze sprawdzenia w taki sposób okazało się, że $\frac{1}{3}$ część wynalezionj wartości produktów wyrównywa lub przewyższa opłatę istniejących poprzednio podatków i czynszu, a Kommissya włościańska mimo to uznałaby potrzebę zniżyć opłatę przy urządzeniu ustanowioną, ponieważ w myśl ustępu 5-go postanowienia Komitetu, tu załączonego, obowiązana jest wniosek swój w tej mierze poddać pod decyzję Komitetu, Assessor ekonomiczny bezzwłocznie uczyni do tegoż Komitetu ze swj strony stósowne przedstawienie w imieniu Skarbu, które usprawiedliwi rachunkiem, jaki przy sprawdzeniu reklamacyi na miejscu dopełnił, i kopią tegoż przedstawienia jednocześnie przy raporcie nadesłę Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

Jeżeli Kommissya włościańska powodowana żądaniem włościan dóbr urządzonych, uzna potrzebę, albo zaprowadzić zmianę w urządzeniu, albo powiększyć uposażenie włościan, to ponieważ przed wydaniem decyzyi; w myśl 5-go ustępu postanowienia, Kommissya ta odnosić się ma w tej mierze do Komitetu Urządzającego, z dołączeniem opinii Assessora ekonomicznego, obowiązany jest Assessor opinię taką Kommissyi włościańskiej na piśmie dostarczyć, z zamieszczeniem w niej ze swj strony uwag w obronie interessu Skarbu, jakie nastreczą się ze względu na miejscowość i istotną potrzebę reklamujących włościan, i kopię téjże opinii piśmiennj jednocześnie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu nadesłę.

Ponieważ przy urządzeniu w niektórych wsiach, przy lasach położonych, skutkiem separacyi od tychże lasów, w podział gruntów wiejskich weszły odpadki leśne, przeznaczone na użytk ekonomiczny, a najczęściej oddawane na powiększenie wsi, w skutku czego, niektórym osadnikom dostały się wśród osad części gruntów drzewem pokryte, z których od włościan nie wymagano opłaty do czasu uprzątnięcia drzewa, albo też w razach, jeżeli części te były mało znaczące, lub osadnicy mogli z nich użytkować jako z pastwisk, lat wolnych im nie przyznawano; w takich więc wsiach, które w ostatnich latach zostały urządzone, zdarzać się mogą wypadki, że drzewo nie zostało dotąd z gruntu uprzątnięte dla tego, że, z powodu ogólnej stagnacyi handlowej w ostatnich czasach, Skarb nie zdołał jeszcze sprzedać go przez licytację, jak tego przepisy wymagają. Jeżeli więc zajdzie reklamacya ze strony włościan, że dotąd nie mają sobie oddanej przestrzeni zarosłej, Assessor ekonomiczny przy udzielaniu objaśnień w tej mierze Kommissyi włościańskiej, pamiętać powinien na to, że włościanie grunta takie otrzymali z zastrzeżeniem, iż dopiero po uprzątnięciu drzewa, będącego własnością Skarbu, otrzymają je w posiadanie, i że z tego powodu nie mają tytułu do reklamacyi; wszakże winien Assessor ekonomiczny natychmiast odnieść się do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu o uprzątnięcie drzewa.

W sporach o osady pomiędzy włościanami, Komitet Urządzający, jak to objaśnia dołączony tu przekład wyciągu z dziennika posiedzeń, ma wydać oddzielne przepisy; reklamacye więc w tym przedmiocie nie powinny być rozbierane, dopóki zapowiedziane przepisy wydane nie zostaną, a nim to nastąpi, strony w zachodzących sporach mogą udawać się do drogi sądowej.

W punkcie 7-m postanowienia Komitetu Urządzającego z dnia 30 Listopada (12 Grudnia) r. z. wyrzeczono, że oprócz prośb z dóbr urządzonych, Kommissye włościańskie przy udziale Assessorów ekonomicznych rozpatrywać będą i podania włościan z takich wsiów rządowych, które nie zostały ko-

lonialnie urządzone, i w tym więc względzie Assessor ekonomiczny udzielać będzie Kommissyom włościańskim żądanych objaśnień, na podstawie wiadomości u siebie posiadanych lub w razie potrzeby z Rządu Gubernialnego lub Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu zasięgnąć się mogących. Wszelkie zaś decyzye, jakie co do każdej prośby włościańskiej, czy to z dóbr rządowych urządzonych lub nieoczynszowanych następują, obowiązany jest Assessor ekonomiczny w kopii natychmiast przysyłać Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, jak niemniej i kopie rekursów, jeśli takowe od decyzyi Władzy niższej do wyższej uczynić mu wypadnie.

Ponieważ według ustępu 2-go postanowienia Komitetu Urządzającego, Kommissye włościańskie wspólnie z Assessora-mi ekonomicznymi rozstrzygać mają i te podania włościan na oczynszowanie, które przed zapadnięciem Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r., wnieśli oni do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, a które jeszcze nie zostały rozwiązane, przy oddzielnym reskrypcie otrzymał Assessor ekonomiczny tego rodzaju podania, wraz z objaśnieniami i potrzebnymi planami.

Przy tém Kommissya Rządowa nadmienia, że gdy trudno jest przewidzieć wszystkich wypadków, w jakich włościanie z dóbr rządowych urządzonych i nieurządzonych przychodzić mogą do Kommissyów włościańskich, i jakie Assessor ekonomiczny objaśniać będzie potrzebował, Kommissya Rządowa ogranicza się jedynie na udzieleniu mu powyższych uwag i informacji, w przekonaniu, że doświadczenie, w dotychczasowej służbie nabyte, znajomość miejscowych stosunków i przepisów rządowych, posłużą mu za dostateczną wskazówkę w działaniu, jakie mu w niniejszém rozporządzeniu zaleconém zostaje.

w Warszawie, dnia 5 (17) Marca 1865.

Nr. 1,671/385.

Annex do Nr. 39-go.

**O porządku rozpoznawania i decydowania podań i zażeń
włościan dóbr rządowych na oczyszczanie.**

*Wyciąg z dziennika 38-go postanowienia Komitetu Urządzającego
w Królestwie Polskiem 30 Listopada (12 Grudnia) 1864 roku,
Nr. 215.*

Postanowieniem Komitetu Urządzającego z dnia 29 Czerwca (11 Lipca) 1864 r. poruczoném zostało Członkowi Komitetu Senatorowi Arcimowiczowi, ułożyć zasady co do sposobu rozpoznawania i decydowania zażeń włościan, osiedlonych w dobrach rządowych, na oczyszczanie.

W skutku tego Senator Arcimowicz w oddzielném przedstawieniu objaśnił, że korzystając z obecności w Warszawie niektórych Prezesów Kommissyj włościańskich, zawezwał tychże oraz Dyrektora Wydziału dóbr i lasów w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu Dąbrowskiego i Referendarza Stanu w Radzie Stanu Stummera do wspólnego naradzenia się, w jaki sposób należy rozpoznawać zażenia włościan w majątkach rządowych, na nielegalną regulacyę ich gruntów, i wogóle na to, że nadane grunta i dogodności otrzymali w mniejszej ilości lub gorsze od posiadanych przed regulacyą.

Przy rozpoznaniu tej kwestyi, Dyrektor Wydziału dóbr i lasów rządowych Dąbrowski objaśnił, że ze strony Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu mogłyby być z łatwością dostarczone Kommissyom do spraw włościańskich wszelkie środki, posłużyć mogące do prawnego i ścisłego zbadania słuszności zażeń włościan w dobrach rządowych, urządzonych według

przepisów o czynszowaniu, i że najwłaściwiej byłoby, aby Kommissye włościańskie w takich razach żądały objaśnień od Assessorów ekonomicznych, którzy mogliby być komenderowani do tychże Kommissyj, dla spieszego dostarczenia wiadomości, potrzebnych do ocenienia każdego podania włościańskiego.

Zdanie to ogólnie zostało przyjęte, a Prezydujący w Kommissyach do spraw włościańskich oświadczyli, że według nich środek taki byłby nader pożytecznym, i że znajdują koniecznym, tak przepisanie porządku, w jakim mają być rozpoznawane podania włościan dóbr rządowych, w przedmiocie czynszowania, jakoteż współudział urzędników skarbowych, którzyby mogli zaraz na miejscu dostarczyć wszelkich objaśnień i wiadomości w tym względzie.

Przystępując zatem do ułożenia zasad co do sposobu rozpoznawania zażaleń włościan w dobrach rządowych na czynszowanie, Senator Arcimowicz zażądał od Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu wiadomości o sposobie, w jaki wykonywano czynszowanie, wskazania wypadków, w jakich mogą włościanie mieć powód do zażaleń i podania środków do zadosyć uczynienia takim skargom włościan w dobrach rządowych, i stosunków ich z dzierżawcami tychże dóbr.

Z dostarczonych przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu wiadomości, okazuje się następujący stan rzeczy:

Urządzenie kolonialne włościan, wprowadzając zupełną zmianę w ich uposażeniu i w samym rodzaju i sposobie gospodarstwa, miało to następstwo, że jedni włościanie byli zadowoleni z nowego porządku, drudzy uważali takowy dla siebie niekorzystnym i skarżyli się na niedogodności z nowego uporządkowania gruntów; lecz zażalenia te stopniowo ustawały, gdy włościanie przekonali się z doświadczenia o korzyści z połączenia rozrzuconych części ich gruntów w jedną kolonię, i dogodności ze swobodnego, niezależnie od sąsiadów, prowadzenia gospodarstwa na swoich osadach.

Dotąd nie było przykładu w dobrach rządowych, aby porządny i pracowity osadnik sprzedać potrzebował swoją kolo-

nię dla tego, że ona nie przedstawiała mu dostatecznych środków do wyżywienia się; przeciwnie z licznych rapportów Gubernatorów Cywilnych są wiadomości, że za osadę włościańską obszerną 30-i morgów, sprzedający otrzymywali 1,000, 2,000, a nawet 3,000 rsr.

Włościanie w tych dobrach rządowych, które dawniej zostały urządzone, po przeniesieniu budowł i zagospodarowaniu się na nowych osadach, przyszedłszy do zamożności, nie występują z zażaleniami na urządzenie kolonialne; zażalenia podobne po większej części pochodzą od włościan takich dóbr, które później zostały urządzone, i w których włościanie nie oswoili się jeszcze z nowym porządkiem.

Według zdania Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, zażalenia włościan głównie tyczą się czterech kategorii, a mianowicie:

- 1) co do urządzenia włościan wbrew ich żądaniu,
- 2) co do uposażenia gruntami,
- 3) co do wysokości czynszu — i
- 4) co do prawa korzystania ze służebności.

I. Często zdarzało się, że po kolonialném urządzeniu, włościanie pragnąc otrzymać dodatkowo powiększenie osad, lub innych dogodności, albotież uniknąć przeniesienia budowł na miejsce na ten cel wskazane, przychodzili ze skargami, że urządzenie wykonano bez ich zgody, albo że do takowego przyniewoleni zostali.

Zażalenia podobne podług objaśnienia Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu mogą i teraz mieć miejsce.

Ponieważ wprowadzony przez kolonialne urządzenie porządek, nie ma być wzruszonym bez zgody wszystkich włościan składających wieś, to wielu osadników z jakiegobądź powodu niezadowolnieni z kolonialnego urządzenia, podają zażalenia imieniem całych gromad, kiedy tymczasem po sprawdzeniu częstokroć okazuje się, że wszyscy włościanie, a przynajmniej większość ich, bynajmniej nie życzy sobie żadnej zmiany w wykonanym podziale. Z tego powodu należałoby

przedsięwziąć środki względem przeszkodzenia podawaniu prośb tego rodzaju, przez włościan nie upoważnionych od gromady.

II. Chociaż według przepisów o czynszowaniu, oddzielenie, podział gruntów i odgraniczenie onych od folwarcznych i innych własności, dopełniało się na zasadzie zgodzenia się samych włościan, jednakże wiele było przykładów, że włościanin, otrzymawszy osadę nie w tém miejscu gdzie się urodził i wzrósł, pragnąc wrócić do poprzednio posiadanego gruntu, do którego przywykł i który przodkowie jego uprawiali, a teraz dostał się on innemu, podawał w téj mierze prośbę, nie wskazując istotnego do niej powodu, ale twierdził, że przy urządzeniu dano mu mniej gruntu, jak przedtém posiadał, albo że otrzymał ziemię lichszą, że nowe urządzenie jest dla niego niekorzystne i t. p.

Niektórzy włościanie do urządzenia posiadali większą przestrzeń ziemi, niżeli mieli do tego prawo podług anszlagu lub tabel prestacyjnych; jeżeli przy urządzeniu dóbr okazało się, że przewyżkę tę, samowolnie włościanin przybrał sobie z folwarku albo z lasów rządowych, to osada jego zmniejszoną została przez wydzielenie równego działu z innymi włościaninami (jeśli ogół zgodził się na równy podział gruntów pomiędzy wszystkich gospodarzy).

Niezadowolony z tego włościanin, podawał zwykle skargę na nieprawne zmniejszenie osady.

Do czasu urządzenia, osady włościańskie były różnej wielkości. Nierówność osad pochodziła głównie ztąd, że niektórzy włościanie powiększyli swoje osady przez przyrobienie gruntów folwarcznych lub leśnych, a inni, w skutek sprzedaży lub rozdziału pomiędzy rodzeństwo, zmniejszyli osady w ten sposób, że pozostali przy tak zwanych osadach półrolnych lub ćwierćrolnych; lecz że do czasu urządzenia dóbr, powinności gruntowe, a mianowicie szarwark, stojki, stróże, składka transportowa i inne, ciążyły włościan, nie w stosunku do posiadanej ziemi, lecz w stosunku dymów, przez co wszyscy ulegali jednakowym cię-

żarom, bez względu na obszerność i dobroć posiadanych osad, przy urządzeniu więc włościanie żądali, aby wydzielić im osady równe, izby przez to dotykały ich równo powinności rzeczzone.

Słuszne to żądanie uwzględniono przy urządzeniu, i włościanie otrzymali mniej więcej równe co do obszerności działy, tym zaś, którzy w porównaniu z innymi posiadali znacznie większe osady, albo których gruntu były lepiej uprawne, i którzy nie życzyli sobie równego podziału, wyznaczono osady większe jak innym, albo też, po wydzieleniu równych osad, pozostawiono im wybór kolonii.

W podobnych wypadkach, bez względu na to, że podział gruntów dopełniony został przy urządzeniu w sposób, na jaki się włościanie zgodzili, często jednakże niektórzy z nich przychodzą z zażaleniami, że do czasu urządzenia posiadali większą przestrzeń, aniżeli przy regulacyi otrzymali.

Jeśli przy urządzeniu dóbr rządowych w skutku separacyi i odgraniczenia gruntów włościańskich od folwarcznych, zaszła potrzeba dopełnienia zamiany gruntów, włościanie przychodzą ze skargami, że przy zamianie tej zostali pokrzywdzeni.

Często tacy włościanie, którzy nie mieli prawa do osad i dla tego onych przy urządzeniu nie otrzymali, przychodzą z prośbami o nadanie osad, usiłując usprawiedliwić posiadany do tego tytuł.

Nareszcie zachodzą ze strony włościan żądania o zamianę wewnętrznego podziału gruntów, kierunku osad lub ulic siedlonych. Ponieważ zmiana wewnętrznego stanu wsi, może być pozostawioną wzajemnemu zgodzeniu się na to gromady, a w myśl art. 23-go NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. o urządzeniu włościan, Komitet Urządzający ma wydać oddzielne przepisy, w jaki sposób zmiany takie mają być dokonywane, zanoszone więc w tej mierze podania, dopiero po wydaniu tychże przepisów będą mogły być rozpoznawane.

Przy rozpoznawaniu i sprawdzaniu wszelkich powyższych podań i skarg, według zdania Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, należy mieć na względzie, że ponieważ prawa włościan

do gruntów w dobrach rządowych, opierały się na dawnych przywilejach i nadaniach, których Skarb włościanom nie zaprzeczał, nadto ponieważ opisy tego wszystkiego, co stanowi posiadłość włościańską i opisy obowiązków do niej przywiązanych, pochodzą z tej epoki, że sam upływ czasu nadał im znaczenie dokumentów, a zmiany jakie następnie w prawach i obowiązkach włościan zachodziły, są także opisane i dowodami wsparte, to prośby włościan, od całych gromad albo od pojedynczych osób pochodzące, w dobrach rządowych, supprimowanych i majoratach, jakoteż skargi na oczynszowanie i zmiany w niem zaprowadzone, nie mogą być rozpoznawane bez czerpania potrzebnych wiadomości od właściwych Władz i bez objaśnień, w aktach znajdujących się.

III. Wyrachowanie czynszu osad włościańskich, dopełniane było na zasadach klasyfikacji gruntów; że zaś w myśl art. 28-go NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. o urządzeniu włościan, nowy podatek gruntowy powinien być oznaczony w stosunku $\frac{2}{3}$ części opłacanego przez włościan czynszu w tych dobrach, które ostatecznie zostały oczynszowane, to włościanie pragnąc płacić jaknajmniejszy podatek gruntowy, skarżyć się mogą na przeciążenie czynszem przy urządzeniu.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu usprawiedliwiła, że według zasad przyjętych przez Skarb do wyrachowania czynszu, takowy ustanowiony został nader umiarkowanie, i należy spodziewać się, że nie znajdzie usprawiedliwionej potrzeby zmienienia rachunku, który służył za podstawę do oznaczenia czynszu, dla tego skargi włościan w tej mierze powinny być uchylane.

Dla przekonania się wszakże o słuszności lub bezzasadności podobnych zażaleń, Kommissye włościańskie mogą żądać od Assessora ekonomicznego planów i operatu urządzenia wsi, której włościanie wnieśli skargę na wysokość czynszu i przy współudziale tego urzędnika i samych włościan dopełnić sprawdzenie skargi, przez zbadanie, jakiego rodzaju zboże bywa na gruntach

uprawiane, jaka jest ilość zbioru w stosunku zasiewu, i jaka przestrzeń gruntu? Jeżeli z tego sprawdzenia okaże się, że po potrąceniu paszy, słomy i t. p. wartość produktów, podług cen targowych w najbliższym mieście, wynosi tyle, że po potrąceniu $\frac{2}{3}$ części na zasiew i na wynagrodzenie włościan za pracę i na inne potrzeby, pozostała $\frac{1}{3}$ część jest jeszcze wyższa od wyrachowanego czynszu z osady i podatków, to włościanie na uciążenie tą opłatą zaliczyć się nie powinni.

Jedną z główniejszych pobudek do zanoszenia podań ze strony włościan o niżenie czynszu jest i ta okoliczność, że przy urządzaniu wsi w skutku separacyi gruntów tejże wsi, i połączenia onych w jedną całość, a najczęściej dla powiększenia uposażenia włościan i nadania gruntów tym, którzy nie mieli osad, Skarb oddawał pewną część lasu, który wszedł w podział osad włościańskich; ze względu zatem, że włościanie, którzy część lasów otrzymali, będą w konieczności dopełnić karczunek, a tém samém, nie będą zaraz ciągnąć dochodu, z takich przestrzeni Skarb zwykle nie wymagał na pewien przeciąg czasu opłaty czynszu, czyli dawał lata wolne, odmawiając téj ulgi w takich wypadkach, gdy przestrzeń z lasu przydzielona była mniej zarosłą, a tém samém jeżeli włościanie mogli z niej korzystać jako z pastwiska.

Okoliczność ta dawała powód niektórym włościanom do żądania przedłużenia lat wolnych, lub przeznaczenia onych tym, którym wcale nie były przyznane.

IV. Do czasu urządzenia, grunta włościańskie i folwarczne rozrzucone były nawzajem pomiędzy sobą, i zwykle każdy włościanin potrzebował grunta swoje pomieszane z folwarcznemi uprawiać wspólnie z dworem, z czego wynikało, że włościanie i posiadacz folwarku, przy systemie trzypolowego gospodarstwa, w porządku obsiewania pól swoich i pozostawiania pewnej części na ugór, zostawali we wzajemnej od siebie zawisłości, i pole pozostawione na ugór służyło za wspólne pastwisko dla inwentarzy włościańskich i folwarcznych. Gdy, przy urządzeniu, grunta włościan, oddzielone zostały od folwarcznych, tém sa-

mém wspólność użytkowania z ugorów ustała, i włościanie inwentarze swoje pasać powinni na pastwiskach, rozdzielonych pomiędzy nich i folwark.

Jeżeli włościanie oglądając się na przeszłość, będą przychodzić z prośbami o przyznanie możności pasania na ugorach folwarcznych, albo wspólności pastwiska folwarcznego, to według zdania Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, należy mieć na uwadze, że przy urządzeniu dóbr rządowych, w duchu art. 2-go instrukcyi z dnia 23 Maja (4 Czerwca) 1841 roku o urządzeniu dóbr, ściśle pilnowano zastrzeżonego warunku, aby unikać wszelkiej wspólności użytków włościańskich i folwarcznych, i dla tego prośby takie nie mogą mieć zasady.

Przy urządzeniu, włościanom zgodnie z ich życzeniem albo wydzielono pastwiska wspólne, (*) albotóż otrzymali je wśród swoich działów w taki sposób, że każdy gospodarz miał możność pasania inwentarza na swojej osadzie. Włościanie więc tych wsiów, w których pastwisko na ich żądanie rozdzielone zostało pomiędzy pojedyncze osady, to jest weszło w skład każdej pojedynczej kolonii, przychodzą z żądaniami, o wydzielenie pastwiska wspólnego.

W tym wypadku należy mieć na względzie, że włościanie pastwiska wspólnego dla tego nie otrzymali, że takowe rozdzielone zostało, stosownie do ich życzenia, pomiędzy pojedyncze osady, i że jeżeli znajdują teraz dla siebie dogodniejszym posiadanie pastwiska wspólnego, to w myśl Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 roku o urządzeniu włościan, mogą części swoich osad przeznaczyć na urządzenie onego; w podobny sposób należy rozwiązywać i prośby włościan o rozdzielenie pastwiska wspólnego pomiędzy pojedyncze osady.

(*) Przy rozpoznawaniu próśb włościan o pastwisko, należy mieć na uwadze tę okoliczność, że w czasie urządzenia, pastwisko wspólne wydzielono tylko dla tych włościan, którzy mieli prawo do większych osad, gorodnicy zaś nie mieli sobie przyznawanego ani oddzielnego, ani wspólnego pastwiska.

Najważniejszą kwestyą ze wszystkich żądań włościańskich w dobrach urządzonych, jest domaganie się ich o przyznanie prawa do rozmaitych dogodności gospodarskich, jako to zbierania leżaniny w lesie, ściółki, pasania w lasach inwentarzy i t. p. W prośbach w téj mierze zanoszonych, włościanie odwołują się do przywilejów, albo téż do tego, że z dogodności podobnych korzystali do czasu urządzenia, albo nareszcie twierdzą, że w obrębie swych osad, nie mają pastwiska wystarczającego do wyżywienia inwentarzy.

Przy rozpoznawaniu tego rodzaju żądań, należy mieć na uwadze, że wszelkie rozporządzenia Rządu co do urządzenia dóbr, zmierzały do tego, aby o ile możności oszczędzić lasy rządowe, i aby tylko w nieuniknionej konieczności, dozwalać włościanom niektórych użytków w tychże lasach. W skutku bowiem decyzji Namiestnika Królewskiego z dnia 16 (28) Maja 1816 roku, co do ochrony lasów rządowych, Władza skarbową przedsięwzięła rozpoznanie szczegółowo praw włościan do użytków i służebności leśnych, i wstęp do lasów wzbroniony został tym wszystkim, którzy nie z łolali usprawiedliwić tytułów do służebności. Lecz że okazało się, iż korzystający z niektórych użytków w lasach bez żadnego prawnego tytułu, byli to po większej części zubożali włościanie, przez wzgląd zatem na ich niezamożność, a zarazem aby i Skarbowi zapewnić pewien dochód z tychże użytków, dozwolony został w lasach rządowych tak zwany ugaj, czyli możność zbierania leżaniny w lesie, we wskazaném miejscu i oznaczonym czasie (od 1 Października do 1 Kwietnia), bez użycia siekiery, za pewną mało znaczącą opłatą, i pod warunkiem, że przyzwolenia te dawane będą nie inaczéj, jak po poprzedniém na każdy raz zameldowaniu się żądającego możności korzystania ze zbieraniny w lesie.

Na podobnych warunkach dozwalaną była włościanom możność zbierania ściółki, mchu, trawy i opadłych igieł drzewnych.

Co się tycze dozwalania włościanom paszy w lasach rządowych, takowe następowało tylko w wypadkach wyjątkowych

i to na pewien czas i za oznaczoną opłatą. Dozwalanie paszy w lasach ustawało w miarę urządzenia dóbr rządowych, przy którym włościanie otrzymywali o ile można w dostatecznej ilości pastwiska wspólne, lub wśród osad znajdujące się, aż nareszcie Rada Administracyjna Królestwa, decyzją z dnia 1 (13) Kwietnia 1862 roku N. 10,002, zatwierdziwszy wydany przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu ogólny zakaz paszy w lasach rządowych, wyrzekła, że na przyszłość wszelkie prośby w tej mierze zanoszone, rozwiązywane być mają przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu, i że proszący nie będą mieli prawa odwoływać się od decyzji Władzy skarbowej do Władz wyższych.

Prawa do niektórych użytków w lasach rządowych utrzymane zostały w swęj mocy dla tych osób, które tytuły sobie służące usprawiedliwiły posiadaniem przywilejami.

Prośby włościan w tym przedmiocie bywają następujących rodzajów:

1) ponieważ w niektórych miejscowościach włościanom, posiadającym przywileje na dozwole nie użytkowania z ugaju, lub paszy w lasach rządowych, prawa do tych użytków nie zostały zaprzeczone, to włościanie zwykle żądają tylko rozszerzania służącej im wolności; [prośby więc takie powinny być rozstrzygane, przez sprawdzenie z dokumentami służących włościanom tytułów do tych użytków;

2) prośby o zapewnienie użytków leśnych zachodzą i od takich włościan, którzy nie mają żadnego prawa, lecz żądania swoje opierają na tém, że przodkowie ich z użytków takich korzystali;

3) prośby włościan, którzy korzystając dawniej z prawa pasania, inwentarzy w lasach rządowych w sposobie służebności, zrzekli się go przy urządzeniu, a teraz żądają przywrócenia służebności, nie mogą mieć prawnej podstawy. Wrazie zaś twierdzenia włościan, że do zrzeczenia się służebności zostali przyniewoleni, łatwo okoliczność tę sprawdzić, przez porównanie jej z operatem urządzenia, od Assessora ekonomicznego żądać się powinnym.

Z wiadomości dostarczonych przez Kaliską, Kielecką i Radomską Kommissyę włościańską okazuje się, że w obecnym czasie podaną została znaczna ilość zażaleń włościan dóbr rządowych na urządzenie, i że głównie żalą się oni na oddanie im przy regulacyi gorszych gruntów aniżeli folwarkom, na brak pastwisk, na to że nieotrzymali potrzebnych dogodności gospodarskich, i na wyrachowany za wysoko czynsz. Inne Kommissye włościańskie znajdują, że w wielu dobrach rządowych, uposażenie włościan jest nie dostateczne, i że dla tego należy uwzględnić niektóre w tej mierze skargi.

Objaśnienie. W przedmiocie dozwalania włościanom paszy w lasach rządowych i uposażenia gruntami wiejskimi wyrobników nastąpiły już decyzye Kommissyi próśb włościańskich, i takowe wniesione zostały pod rozstrzygnięcie Komitetu Urządzającego; w przedmiocie zaś rozpoznawania i decydowania sporów wynikających między włościanami o osady, przyspasabia się właśnie stosowne przedstawienie.

Motywa. Komitet Urządzający, po rozpoznaniu okoliczności wykazanych w przedstawieniu Senatora Arcimowicza, znajduje, że na zasadzie Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. o urządzeniu włościan w dobrach rządowych, ostatecznie urządzonych podług zasad o czynszowaniu, przyznane zostały włościanom wszystkie te grunta, które z rozporządzenia Rządu zostały im wydzielone, przy czém włościanie zachowują prawo do dogodności (służebności), z których dotychczas korzystają. Z gruntów tych, w myśl art. 28-go tegoż Ukazu, podatek gruntowy oznacza się w stosunku $\frac{2}{3}$ części czynszu, jaki z osad jest wyrachowany według dotąd obowiązującej zasady. Takim sposobem włościanie nabyli nierównie rozciąglejszych praw, otrzymawszy na zupełną własność grunta, nadane im według zasad o oczynszowaniu, do których dotąd mieli tylko prawo użytkowania. Ztego

wynika, że uposażenie włościan gruntami w dobrach rządowych ostatecznie uregulowanych, podług zasad o czynszowaniu, i nadanie tyniże innych dogodności, powinnyby pozostać w takiej formie i rozciągłości, w jakiej z rozporządzenia Rządu przyznane im zostało przy regulacji, wykonane więc urządzenie nie powinnyby uleść żadnej zmianie. Lecz ze względu, że wiele zażaleń włościańskich w przedmiocie czynszowania jest jeszcze w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu niezdecydowanych i niektóre projekta urządzenia nie zostały jeszcze ostatecznie zatwierdzone, a inne podobne projekta nie są dotychczas wykonane a mianowicie:

- 1) włościanie nie przenieśli jeszcze budowli;
- 2) po wykonaniu regulacji na gruncie, nie wydano jeszcze włościanom tabell prestacyjnych;
- 3) chociaż samo urządzenie wykonano, lecz zamierzone uzupełnienie onego lub zmiany nie zostały dotąd zaprowadzone;
- 4) włościanie nie mają sobie ostatecznie oddanych odpadków leśnych, przeznaczonych przy urządzeniu na powiększenie ich uposażenia, lub danych w zamian za grunta ubyle przez separacye i t. p.

Dla tego też mając na uwadze, że przy urządzeniu dóbr rządowych według zasad o czynszowaniu, mogły w niektórych dobrach zajść niejaki uchybienia, lub nadużycia, koniecznem jest dozwolnić, sposobem wyjątkowym, rozpoznanie prośb i zażaleń włościan na czynszowanie.

Dozwolenie to tém bardziej jest potrzebnem, że czynszowanie włościan przedsięwzięte było skutkiem troskliwości Rządu o polepszenie bytu włościan, i obecnie gdy Ukazem NAJWYŻSZYM z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. o urządzeniu włościan w Królestwie Polskiem, troskliwość ta jeszcze jest wyraźniejszą, to w duchu tychże Ukazów pożądanem jest przedsięwziąć środki, aby zażalenia włościan na czynszowanie, tak wniesione do

Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu przed ogłoszeniem Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r., jako też podane do Kommissyj włościańskich po zapadnięciu Ukazu, odpowiednio były zdecydowane przy współudziale tychże Kommissyj; dla tego należy poruczyć Kommissyom włościańskim sprawdzenie na miejscu zażaleń włościan na urządzenie i czynszowanie.

Samo się przez się rozumie, że Kommissye włościańskie przy rozpoznawaniu tego rodzaju podań, powinny mieć na bacznej uwadze tę okoliczność, że urządzenie i czynszowanie dóbr, wykonywano przeszło lat 30-i podług przepisanych zasad, że zatem nie należy wprowadzać żadnych zmian tam, gdzie urządzenie i czynszowanie oddawna już jest wykonane, i gdzie włościanie do zapadnięcia Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. nie zanosili skarg, albo gdzie skargi te, po należytem rozpoznaniu na miejscu, stanowczo zostały zadecydowane przez wyższe Władze Królestwa. Dla tego Kommissye do spraw włościańskich, takie tylko zażalenia włościan z dóbr ostatecznie urządzonych według zasad o czynszowaniu, powinny brać pod rozbiór, które okażą się zasługującymi na uwagę. W tym celu Kommissye włościańskie powinny poprzednio żądać od Assessorów ekonomicznych wiadomości i objaśnień co do próśb włościan, a następnie na zasadzie tychże objaśnień, ściśle zbadać, czy przy czynszowaniu powiększone zostały lub zmniejszone użytki i dogodności włościan, oceniając użytki te zbiorowo. W pierwszym wypadku podobne podania włościan powinny być oddalane, i powody oddalenia zapisane na samém podaniu, przy zwróceniu onego podającemu, w drugim wypadku prośba ulegać powinna dalszemu rozbiorowi.

Zwracając się do sposobu postępowania, jaki powinien być przyjęty przez Kommissye włościańskie, przy rozpoznawaniu takich zażaleń w dobrach rządowych na urządzenie i czynszowanie, którym będzie nadany właściwy kierunek, należy zwrócić uwagę, że rozbiór tych próśb i zażaleń, wymaga szczegółowych wiadomości i sprawdzenia z dowodami praw włościan,

dla tego ponieważ wszystkie dowody odnoszące się do urzędzenia dóbr rządowych, jak również dowody objaśniające zmiany, jakie spowodowało urządzenie, znajdują się w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, najpotrzebniejsze zaś wiadomości posiadają Assessorowie ekonomiczni, którzy w myśl art. 23-go instrukcyi z dnia 23 Maja (4 Czerwca) 1841 roku, obowiązani byli czuwać nad zachowaniem porządku wprowadzonego przy urzędzeniu, to koniecznem jest, aby przy rozpoznawaniu w mo-
wie będących prośb i zażaleń w Kommissyach włościańskich, przyjęli udział i Assessorowie ekonomiczni, którzy albo posiadają dzieła urzędzenia dóbr rządowych, albotóż w razie potrzeby z dowodów znajdujących się w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu mogą żądać i dostarczyć Kommissyom włościańskim wszelkich wiadomości i objaśnień.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, ze swojej strony, powinna w tym względzie wydać stosowne rozporządzenia, co do dostarczenia Assessorom ekonomicznym objaśnień o takich prośbach i zażaleniach włościan, które zostały do niej podane.

Dla formalniejszego i dokładniejszego zbadania i zdecydowania zażaleń na oczynszowanie, wypada przyjąć za zasadę, ażeby podania podobne z dóbr ostatecznie urządzonych, podług zasad o oczynszowaniu, były rozpoznawane przez Kommissarzy rewirowych, a następnie poddawane pod rozbiór i zatwierdzenie Kommissyj włościańskich, których decyzye powinny być stanowcze. Lecz w takich wypadkach, gdy okaże się potrzeba zmniejszenia włościanom czynszu, Assessorowie ekonomiczni winni mieć sobie zostawioną mocność odwołania się do Komitetu Urządzającego, w terminie na ten cel oznaczonym. Podobnież gdy uznanem będzie za konieczne zaprowadzić zmianę w urzędzeniu włościan dóbr rządowych, albo powiększyć ich uposażenie, Kommissye, do czasu póki nie zostaną wydane stosowne w tej mierze zasady, odnosić się powinny wprost do Komitetu Urządzającego z dołączeniem zdania Assessora ekonomicznego.

Oprócz zażeń włościan dóbr rządowych na czynszowanie, spodziewać się można także skarg i na to, że zasady przepisane do czynszowania, nie zostały przy tém działaniu ściśle zastosowane. Roztrzyganie zażeń i podań tego rodzaju, także powierzyć należy Kommissarzom rewirowym, przy współudziale Assessorów ekonomicznych w pierwszej instancyi, z prawem odwoływania się do Kommissyj włościańskich.

Decyzye w I-jej instancyi wydawane, Kommissarze rewiro- wi w kopiach wydawać powinni tak włościanom jako i Assessorom ekonomicznym, reprezentującym Skarb, jako właściciela dóbr.

Nareszcie z wiadomości dostarczonych przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu okazuje się, że zachodzą i zażenia włościan z dóbr ostatecznie nie urządzonych podług zasad czynszowania; podania te rozpoznawać i decydować powinny Kommissye włościańskie, podług prawideł o rozpoznawaniu prośb w dobrach prywatnych,— a w rozbiórce onych winni mieć także udział Assessorowie ekonomiczni.

Nadto ze względu, że na zasadzie art. 23-go NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. o urządzeniu włościan, zmiana wewnętrznego porządku w uposażeniu włościan może być pozostawioną wzajemnej ich umowie z Władzą skarbową, do czego Komitet Urządzający na zasadzie wspomnianego Ukazu obowiązany jest przepisać warunki, czemu dotąd jeszcze zadosyć się nie stało, należałoby poruczyć Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu ułożenie projektu do zasad w tej mierze, i przedstawić takowy do potwierdzenia Komitetowi Urządzającemu. Również należy wezwać Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu o przedstawienie uwag co do zastosowania art. 24-go Ukazu o urządzeniu włościan w dobrach rządowych ostatecznie nie uregulowanych, podług zasad o czynszowaniu.

Postanowienie:

Z tych wszystkich uwag Komitet Urządzający postanowił:

1) Podania i zażenia włościan dóbr rządowych na czynszowanie mają być rozpoznawane przez Kommissye wło-

ściańskie, a przy rozpoznawaniu onych w Kommissyach mają być obecni Assessorowie ekonomiczni;

2) Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu wyda rozporządzenie względem delegowania podwładnych sobie Assessorów ekonomicznych do Kommissyj włościańskich i dostarczenia tymże Assessorom ekonomicznym wiadomości i dowodów, dotyczących prośb włościańskich, wniesionych przed zapadnięciem Ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r., oraz dostarczenia im w ogóle objaśnień, potrzebnych do rozpoznawania tego rodzaju spraw;

3) Kommissye włościańskie przy rozpoznawaniu podań i zażaleń włościan, po poprzedniem zebraniu odpowiednich wiadomości od Assessorów ekonomicznych i zgromadzeniu onych inną drogą, ściśle powinny zbadać, czy przy oczynszowaniu nie pomniejszono włościanom posiadanych użytków i dogodności, uważając użytki te i dogodności w zbiorowej wartości. Jeżeli użytki te nie pomniejszono, to Kommissye włościańskie odmawiać będą zadosyć uczynienia takim prośbom, i powody odmówienia zapiszą na tychże prośbach, zwracając je podającym; decyzye zaś takie, uważane będą jako stanowcze. Jeżeli zaś okaże się, że użytki włościańskie zostały uszczuplone, takie zażalenia podlegać będą dalszemu rozbirowi;

4) W interessach podlegających dalszemu rozbirowi, sprawdzenie dopełniać mają Kommissarze rewirowi, albo czasowe oddziały Kommissyj włościańskich. Wypadek sprawdzenia, z wnioskami Kommissarzów albo czasowych oddziałów Kommissyj, przedstawiony być winien do decyzji Kommissyj włościańskich;

5) Kommissye, przy współudziale Assessorów ekonomicznych, rozpoznawać będą przedstawiony stan rzeczy, przewoźnicząc się przepisami o oczynszowaniu, i wydawać decyzye stanowcze, wyjąwszy w następujących wypadkach:

- a) jeżeli uznaną będzie potrzeba zmniejszenia czynszu, to Assessorom ekonomicznym pozostawić należy prawo

odwołania się do Komitetu Urządzającego, w terminie trzech miesięcznym;

- b) jeżeli zamierzoną zostanie zmiana w urządzeniu dóbr albo powiększenie włościom uposażenia, to zanim wydane zostaną w tej mierze stanowcze przepisy, Kommissye włościńskie czynić będą do Komitetu Urządzającego stosowne przedstawienia, z dołączeniem opinii Assessora ekonomicznego.

6) Zażalenia włościom dóbr rządowych oczynszowanych wnoszone o to, że nie spełniono względem nich tych warunków, które mieli sobie zapewnione przy wykonywaniu urządzenia, albo że nadwreżono też warunki, rozpoznawane będą przez Kommissarzy rewiowych w I-jej instancyi, z pozostawieniem stronie niezadowolnionej możności reklamowania do Kommissyi włościńskieję. Kommissarze obowiązani będą udzielać kopie swoich decyzji tak włościom, jakoteż Assessorom ekonomicznym;

7) Podania i skargi włościom dóbr rządowych nieurządzonych, rozpoznawane będą na zasadzie przepisów o rozwiązywaniu prośb włościom dóbr prywatnych. Przy rozbiórce tego rodzaju podań w Kommissyach włościńskich obecni będą Assessorowie ekonomiczni, jako reprezentanci Skarbu;

8) Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu poleca się ułożyć i przedstawić pod zatwierdzenie Komitetu Urządzającego projekt do przepisów w przedmiocie dozwolonego art. 23-m Ukazu NAJWYŻSZEGO o uwłaszczeniu włościom, dobrowolnego ułożenia się o zamianę gruntów nabytych przez włościom na własność, tak między sobą, jakoteż z Władzą skarbową; niemniej projektu do przepisów o przymusowem w myśl art. 24-go tegoż Ukazu rozsegregowaniu i zamianie gruntów na żądanie jednej strony w dobrach ostatecznie nie urządzonych, podług zasad o oczynszowaniu, w takich razach, gdy nie przyjdzie do dobrowolnego porozumienia się włościom ze Skarbem, z zastrzeżeniem, aby ogólna przestrzeń nabytych przez włościom na własność gruntów, nie ulegała przez to umniejszeniu, i ażeby im w zamian za lepsze grunta gorsze się nie dostały;

9) O niniejszém postanowieniu, celem wykonania go, uwiadomić Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu przez wypis z dziennika posiedzeń Komitetu, a Kommissyę włościańskie przez cyrkularz.

N^o 40.

Instrukcja dla Assessorów ekonomicznych do rozpoznawania prośb włościan w dobrach rządowych.

(d. 13 (25) Września 1865 r.)

do
Assessora ekonomicznego.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Prezes Radomskiej Kommissyi spraw włościańskich, z powodu licznych skarg włościan z wielu dóbr rządowych przeciwko dopełnionemu ich urządzeniu zanesionych, nie mogąc przystąpić do rozpoznania i załatwienia onych, dla braku dowodów i wyjaśnień, które stosownie do postanowienia Komitetu Urządającego z dnia 30 Listopada (12 Grudnia) r. z. Assessorom ekonomicznym przez Kommissyę Skarbu dostarczone być winny, odniósł się do Komitetu Urządającego o wydanie rozporządzenia, iżby wszelkie dowody i wiadomości, dotyczące urządzenia wszystkich bez wyjątku dóbr rządowych w oddziale Radomskim położonych, właściwym Assessorom ekonomicznym jak najspieszniej przez Kommissyę Skarbu były przesłane.

Ponieważ dowody objaśniające urządzenie kolonialne gruntów włościańskich, głównie znajdują się zawarte w operatach, planach i rejestrach urzędzenia, które są ciągle w biurze Kommissyi Rządowej potrzebne, tak dla udzielania objaśnień, jakich rozmaite Władze a nawet sami włościanie bezpośrednio od Kommissyi Rządowej żądają, jakoteż do użytku służbowego, a szczególniej teraz przy rozpoczętem regulowaniu podatków, niemniej przy załatwianiu reklamacyi dzierżawców i innych czasowych lub wieczystych posiadaczy dóbr rządowych; gdy nadto operaty i plany, o jakich mowa, w połączeniu z aktami przedmiotowemi Kommissyj Rządowej, bez których wiadomości w nich zawarte częstokroć bywają niedostateczne do załatwienia różnych spraw i skarg włościan, stanowiłyby ogromną ilość papierów i dowodów, na zachowanie której Assessorowie ekonomiczni, jako urzędnicy ruchomi, do ciągłych objazdów i załatwiania czynności zewnętrznych przeznaczeni, nie mieliby ani miejsca na ich złożenie, ani możliwości czuwania nad ich zabezpieczeniem; Kommissya Rządowa przeto w złożonem pod dniem 13 (25) Lipca r. b. Nr. 31,804/10,200 Komitetowi Urządzającemu wyjaśnieniu, oświadczyła iż przesłanie na raz operatów i planów urzędzenia wszystkich dóbr rządowych w oddziale Radomskim, jak tego żąda Prezes tamtejszej Kommissyi spraw włościańskich, z powodów wyżej przywiedzionych nastąpić nie może, lecz takowe częściowo w miarę potrzeby, z zastrzeżeniem jak najrychlejszego ich zwrotu, Assessorom ekonomicznym, dla objaśnienia i rozstrzygnięcia wspólnie z Kommissyami włościańskimi już wniesionych reklamacyj włościan, będą przesłane. Przytem jeszcze Kommissya Rządowa nadmieniła, że przewidując te wszystkie przeszkody, tamować mogące dostarczenie z jej biura rzeczonych dowodów, w wydanej pod dniem 5 (17) Marca r. b. Nr. 1,671/385 Assessorom ekonomicznym instrukcyi, wskazującej w jaki sposób mają brać udział przy rozpoznawaniu przez Kommissye włościańskie lub przez Kommissarzy rewirowych, skarg wnoszonych przez włościan na oczynszo-

wanie w dobrach rządowych, zaleciła im, aby natychmiast znieśli się z Kommissyami włościańskimi, urządzającymi w okręgach ich nadzorowi powierzonych, oraz z Kommissarzami rewirowymi i zażądali od nich wiadomości, jakie podania włościan z dóbr rządowych urządzonych i oczynszowanych znajdują się w ich rozpoznaniu, i jeżeli z treści podań przekonają się, że do objaśnienia onych nie będą dostateczne wiadomości które u siebie Assessorowie posiadają, lub które z gruntu zebrać, albo z Rządu Gubernialnego pozyskać mogą, jak niemniej jeżeliby na takich objaśnieniach Kommissye włościańskie nie mogły poprzestać, aby się wówczas dopiero Assessor ekonomiczny odnosił do Kommissyi Rządowej o dostarczenie sobie takich dowodów, jakie za potrzebne uzna. Wskutku tego Członek Zarządzający czynnościami Komitetu Urządzającego, odezwał z dnia 23 Lipca (4 Sierpnia) r. b. Nr. 6,619 zawiadomił Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, że jednocześnie zalecił Radomskiej Kommissyi włościańskiej, aby wskazywała Assessorom ekonomicznym częściowo, to jest w miarę nadchodzących prośb włościan i postępu w ich rozbiorze, jakie akta i dowody oryginalne mogą być z Kommissyi Skarbu żądane, w razach kiedy wiadomości znajdujące się u Assessorów lub w miejscowym Rządzie Gubernialnym uznane będą przez Kommissyę włościańską za niedostateczne. Co zaś do wydanej przez Kommissyę Skarbu Assessorom ekonomicznym instrukcyi, o której powyżej jest mowa, Zarządzający czynnościami Komitetu Urządzającego uczynił uwagę, że ponieważ według postanowienia Komitetu Urządzającego z dnia 30 Listopada (12 Grudnia) r. z. ocenienie tego, jakie mianowicie wiadomości są potrzebne dla Kommissyi włościańskiej, od niej samą zależy, przeto też z żądaniem dostarczenia takowych, udawać się będzie do Assessorów ekonomicznych i to wtedy tylko, kiedy sama uzna to za konieczne, że więc byłoby niewłaściwem, iżby Assessorowie ekonomiczni odnosili się do Kommissyi włościańskiej lub do Kommissarzy rewirowych o zasięganie wiadomości co do treści prośb podanych przez wło-

ścian dóbr rządowych, w celu ocenienia jakich dowodów i objaśnień dostarczyć wypada Kommissyom, a to raz dla tego, że podobne udzielanie wiadomości na żądanie Assessorów ekonomicznych nie wchodzi w zakres działania tychże Kommissyj i Kommissarzy, powtórę, że korespondencya ztąd wynikła, nie tylko stałaby się dla nich zbyt uciążliwą, ale nadto mogłaby wyrodzić nieporozumienia i sprzeczności pomiędzy Kommissyami włościańskimi i Kommissarzami rewirowymi z jednej a Assessorami ekonomicznymi z drugiej strony.

Zawiadamiając o takim rozporządzeniu Zarządzającego czynnościami Komitetu Urządzącego i określeniu bliższem udziału, jaki Assessorowie ekonomiczni przy rozpoznawaniu wspólnie z Kommissyami włościańskimi i Kommissarzami rewirowymi skarg włościan dóbr rządowych przeciwko urzędzeniu zanoszonych mieć powinni, Kommissya Rządowa poleca Assessorowi ekonomicznemu, iżby na przyszłość ściśle się do powyższych wskazań Komitetu Urządzącego stosował, jako wzmiankowaną wyżej instrukcyę Kommissyi Rządowej uzupełniających.

w Warszawie, dnia 13 (25) Września 1865 roku.

Nr. 38,526/12,702.

N^o 41.

Rozporządzenie, iż mają być przez Assessorów ekonomicznych rozpoznawane zażalenia włościan, wnoszone z powodu urzędzenia i oczynszowania.

(d. 9 (21) Listopada 1865 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Wydane zarządzenie do Assessora ekonomicznego okręgu Olkuskiego, w przedmiocie rozpoznania próśb i zażeń, wnoszonych z powodu urzędzenia i oczynszowania przez pojedynczych włościan w dobrach rządowych i darowanych, Kommissya Rządowa w kopii wierzytelną przesyłając Rządowi Gubernialnemu dla wiadomości i zastosowania się poleca, aby wszelkie tego rodzaju podania, jakie posiada w swém zachowaniu, bez załatwienia, bezzwłocznie przesłał Assessorom ekonomicznym okręgowym do sprawdzenia na gruncie, a następnie po otrzymaniu sprawdzonych, takowe z swą opinią przedstawił do dalszej decyzji Kommissyi Rządowej.

w Warszawie, dnia 9 (21) Listopada 1865 roku.

Nr. 36,732.

Annex do Nr. 41-go.

do
Assessora ekonomicznego okręgu Olkuskiego.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Jakkolwiek Rząd Gubernialny Radomski, opierając się na NAJWYŻSZYM Ukazie z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 roku o uwłaszczeniu włościan, według którego rozpoznawanie praw i sporów o osady włościańskie nie należy już do Władz skarbowych, polecił Assessorowi ekonomicznemu zaniechać dalszego dochodzenia wszelkich praw i sporów o osady pomiędzy włościanami dóbr rządowych, które mu, przed zapadnięciem powołanego Ukazu, do rozpoznania na gruncie przesłane były, że jednak z powodu prośby zanesionej do Olkuskiej Kommissyi do spraw włościańskich przez Jana Szymczyka, włościanina wsi Podgrabie, ekonomii Rabsztyn, o zwrócenie mu osady oddanej innemu włościaninowi przy kolonialném urządzeniu wsi Pomorzany, albo też o udzielenie odpowiedniej części gruntu w innych dobrach rządowych téjże ekonomii, Członek Zarządzający czynnościami Komitetu Urządzającego odezwą z dnia 13 (25) Lipca r. b. Nr. 6,237 odniósł się do Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z propozycją, że właściwiej będzie jak w danym razie co do prośby Szymczyka, tak i w podobnych temu razach, w których Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, jeszcze przed wydaniem powołanego Ukazu, już rozpoczęła roztrząsanie zażaleń pojedynczych włościan, aby ta-

kowe kontynuowała i przedstawiała ze swemi wnioskami do zatwierdzenia Komitetowi Urządzającemu.

Tém więc Kommissya Rządowa powodowana, poleca As-sessorowi ekonomicznemu, aby przesłane przy reskrypcie Kom-missyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 7 (19) Grudnia 1862 r. Nr. 32,412/14,109 Rządowi Gubernialnemu do wy-jaśnienia podanie Jana Szymczyk, z wszelką skrupulatnością na miejscu sprawdził, i stan rzeczy jaki wykryje Rządowi Gu-bernialnemu z opinią złożył; a nadto, aby wszelkie podania pojedynczych włościan dóbr rządowych i darowanych, obej-mujące zażalenia z powodu urzędu i oczynszowania przed zapadnięciem NAJWYŻSZEGO Ukazu o uwłaszczenie włościan, zanesione i w rozpoznaniu wstrzymane, jak niemniej te, któ-re mu przez Rząd Gubernialny lub Kommissyę Rządową kom-munikowane będą do sprawdzenia na gruncie, rozpoznawał, i z opinią temuż Rządowi Gubernialnemu przedstawiał.

w Warszawie, dnia 9 (21) Listopada 1865 roku.

Nr. 36,732.

TYTUŁ VII.

O SPRZEDAŻY DÓBR I O WYPOŻYCZANIU OTRZY-
MANYCH ZTĄD KAPITAŁÓW.

N^o 42.

**Decyzja, zezwalająca na udzielanie dzierżawcom dóbr rządowych
pożyczek z Banku Polskiego na maszyny rolnicze.**

(d. 28 Września (10 Października) 1856 r.)

Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej.

Rada Administracyjna, chcąc przyjsć w pomoc przemysłowi rolniczemu, a zarazem upożytecznieć wyroby żelaza z fabryk rządowych, decyzją z dnia 27 Lipca (10 Sierpnia) 1833 r. Nr. 21,582, upoważniła Bank Polski do otwierania właścicielom ziemskim kredytów pieniężnych, na kupno maszyn rolniczych, odpowiednich wysokością swoją: w guberniach Warszawskiej i Płockiej — trzyletniemu podatkowi ofiary, a w innych guberniach dwuletniemu podatkowi temuż, pod warunkiem płacenia procentu 6^o/_o i jednorazowej opłaty $\frac{1}{3}$ ^o/_o za kommiss.

Późniejszą decyzją z dnia 24 Lutego (8 Marca) 1850 r. Nr. 10,526, dozwoliła podwyższenia tych kredytów o drugie tyle, czyli w guberniach Warszawskiej i Płockiej do wysokości sześćoletniej, a w innych do wysokości czteroletniej ofiary, z warunkiem wszakże, iż właściciele dóbr ziemskich, biorący tak podwyższony kredyt, powinni swe inwentarze i ruchomości gospodarskie ubezpieczyć.

Kredyta te nie są hipoteczne, a zwracają się Bankowi najdłużej w 12-u półrocznych ratach.

Z dobrodziejstwa, jakim są też kredyta dla właścicieli ziemskich prywatnych, nie korzystają dzierżawcy dóbr rządowych, jeśli obok tego nie są właścicielami ziemi; bo stosownie do powyższych decyzyj, kredyta udzielane są jedynie właścicielom ziemskim prywatnym, a dzierżawcom ich udziela je Bank tylko wtenczas, kiedy właściciele, o jakich mowa, poręczają za nie solidarnie wraz z temiż dzierżawcami.

Oczynszowanie włościan w dobrach rządowych z każdym rokiem dalej postępujące, pomnaża coraz więcej liczbę takich dzierżaw, w których po ubyciu pańszczyzny, nie ma dostatecznej liczby rąk do pracy rolniczej, a znaleźć ich nie łatwo.

Z uwagi na ten stan rzeczy, Gubernator Cywilny Radomski odniósł się dwukrotnie do Banku Polskiego, — czy nie mógłby także przyjść w pomoc i dzierżawcom dóbr rządowych, podobnemi jak wyżej kredytami.

Na skutek więc tego odniesienia się, Bank uczynił do Dyrektora Głównego Przychodów i Skarbu przedstawienie z wnioskiem, iż możnaby udzielić dzierżawcom dóbr rządowych kredyta pieniężne na maszyny rolnicze, pod następującymi warunkami:

- 1) że dzierżawca dóbr od Rządu trzymany, chcący pozyskać kredyt z Banku Polskiego na maszyny rolnicze, powinien otrzymać i złożyć Bankowi świadectwo od właściwego Rządu Gubernialnego, wskazujące do jakiej wysokości kredyt jemu udzielony być może, które to świadectwo wydawałby Rząd Gubernialny z uwagą na zamożność i rządność dzierżawcy,

jako też na obszerność dóbr dzierżawionych, wreszcie na potrzebę ilości i rodzaju machin;

2) że stopa procentu od udzielonego kredytu i rozkład onego na raty, będą też same, jakie przepisane są dla podobnychże kredytów, udzielanych z Banku właścicielom prywatnym dóbr ziemskich, rozkład wszakże rat nie będzie mógł przechodzić za termin trwania dzierżawy;

3) że dzierżawca obowiązany będzie ubezpieczać od ognia inwentarz swój żywy i zapasy zbożowe;

4) że w opłacie rat i procentu, podda się egzekucyi administracyjnój;

5) że bezpieczeństwo kredytu rozciągać się będzie i do kaucyi dzierżawnój, o ile takowa wolną się okaże od obowiązków i pretensyj z dzierżawy pochodzących;

6) że maszyny, na które kredyt udzielony zostanie, aż do czasu zupełnego zwrotu kredytu i zaspokojenia procentu, oddane będą w zastaw Bankowi, i uważane jako własność jego.

Bank sądzi, że takimi warunkami otoczone kredyty dla dzierżawców dóbr od Rządu trzymanych, nie narażają go na niebezpieczeństwo straty, a zdanie to opiera on na zebraném doświadczeniu, przy udzielonych przezeń podobnych kredytach dla właścicieli dóbr ziemskich prywatnych, na które wypłacił po koniec roku 1855 ogólną sumę rsr. 2,820,451 kop. 11, a to co z niej odzyskać nie mógł, odpowiada zaledwie $\frac{3}{5}$ 0/0 czyli rs. 15,123, co w porównaniu 60/0 jaki od tych kredytów pobiera, tudzież w porównaniu z pożytkiem, jaki też kredyty noszą gospodarstwu rolnemu w kraju, jest małego, na uwagę niezasługującego znaczenia.

Powyższy wniosek Banku Dyrektor Główny Przychodów i Skarbu przedstawił na dniu 2 (14) Sierpnia r. b. Nr. 18,900, Radzie Administracyjnój pod decyzję i dodał, że z swojej strony niema nic do nadmienienia przeciw niemu; mniema tylko, iż jeżeli Rada przychyli się do niego, to wypada zostawić Bankowi wolność odmawiania kredytu, chociażby dzierżawca ofiarował wszystkie powyżej wymienione warunki, gdyż

naprzód Bank stosować musi swe wypłaty na każdy raz do stanu swych gotowych zapasów, a powtórę, on także może mieć własne wiadomości, o rządności i zamożności dzierżawcy, i do nich tak w udzielaniu kredytów, jak i w miarkowaniu ich wysokości, regulować się będzie.

Rada oświadczyła, że na udzielenie dzierżawcom dóbr rządowych kredytów pieniężnych na maszyny rolnicze, pod warunkami przez Bank zaproponowanymi, zezwala, i zgodnie z wnioskiem Dyrektora Głównego Przychodów i Skarbu mieć chce, ażeby z uwagi na przywiezione wyżej powody, zostawioną była Bankowi wolność odmówienia kredytu, chociażby dzierżawca wszystkie te warunki ofiarował.

w Warszawie, d. 28 Września (10 Października) 1856 r.

Nr. 15,187.

N^o 43.

Rozporządzenie dotyczące udzielania przez Bank Polski dzierżawcom dóbr rządowych kredytów na kupno maszyny rolniczych.

(d. 22 Czerwca (4 Lipca) 1857 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Bank Polski po rozwinięciu decyzji Rady Administracyjnej z dnia 28 Września (10 Października) r. z. Nr. 15,187,

upoważniającej go do udzielania dzierżawcom dóbr rządowych kredytów na kupno machin rolniczych, i wskazującej zasady i warunki, pod jakimi kredyty te mają być udzielane, a mianowicie:

1) że dzierżawca dóbr od Rządu trzymanych, chcący pozyskać kredyt z Banku Polskiego na maszyny rolnicze, powinien otrzymać i złożyć Bankowi świadectwo właściwego Rządu Gubernialnego, wskazujące, do jakiej wysokości kredyt udzielonym być może, które to świadectwo wyda Rząd Gubernialny z uwagą na możność i rządność dzierżawcy, jako też na obszerność dóbr dzierżawionych, wreszcie na potrzebę ilości i rodzaju machin;

2) że stopa procentu od udzielonego kredytu i rozkład zwrotu owego na raty, będą te same, jakie przepisane są dla podobnych kredytów, udzielanych z Banku właścicielom prywatnym dóbr ziemskich; rozkład wszakże rat, nie będzie mógł przechodzić za termin trwania dzierżawy;

3) że dzierżawca obowiązany będzie zabezpieczać od ognia inwentarz swój żywy i zapasy zbożowe;

4) że w opłacie rat i procentów podda się egzekucyi administracyjnej;

4) że bezpieczeństwo kredytu rozciągać się będzie i do kaucyi dzierżawnej, o tyle o ile takowa wolną się okaże od obowiązków i pretensyj z dzierżawy pochodzących;

6) że maszyny, na które kredyt udzielonym zostanie, aż do czasu zupełnego zwrotu kredytu i zaspokojenia procentu, oddane będą w zastaw Bankowi, i uważane jako własność jego;

7) że zostawiona jest Bankowi wolność odmówienia kredytu, chociażby dzierżawca wszystkie powyżej przytoczone warunki ofiarował;

pod dniem 7 (19) Marca r. b. za Nr. 30,776, zawiadomił Kommissyę Rządową o osnowie wydanych w tej mierze przez siebie Rządom Gubernialnym wskazań i objaśnień, jakie przy tej operacyi ma być zachowane postępowanie, z prośbą o polecenie Rządom Gubernialnym, ścisłego stosowania się, tak

pod względem wydawania świadectw, służących za zasadę do kredytów, jako téż innych szczegółów, w odezwie Banku objętych, a nadto, co do warunku w decyzji Rady Administracyjnej zastrzeżonego, iż bezpieczeństwo kredytu ma się rozciągać do kaucyi dzierżawnej, o ile takowa wolną się okaże od obowiązków i pretensyj z dzierżawy pochodzących, żądał aby kaucye te przed zaspokojeniem kredytu i poświadczeniem Banku nie były wydawane. Gdy z jednej strony, kredytu na maszyny rolnicze dla dzierżawców dóbr rządowych, o ile obok zamożności rządnem prowadzeniem gospodarstwa odznaczają się, mogą stać się dla przemysłu rolniczego silną pomocą, oraz dla dzierżawcy w potrzebach gospodarskich skutecznem wsparciem, tam zwłaszcza, gdzie maszynami brak rąk zastąpić potrzeba, tak z drugiej, dzierżawców mniej rządnych i zamożnych, a mało oględnych na istotną potrzebę obciążania się kredytem, ten środek pomocy, bezwzględnie udzielany, postawiłby mógł w tém trudniejszym położeniu, pod względem spłacenia przyjętych przez niego obowiązków.

Skoro więc Bank Polski w udzielaniu kredytów polegać będzie na świadectwach przez Rządy Gubernialne składać się mających, przeto z całą skrupulatnością wymagane w nich wiadomości zbierane być winny, by tym sposobem niosąc pomoc istotnie potrzebującym dzierżawcom, Bank Polski nie był wystawiany na straty lub niewłaściwość w udzielaniu kredytu.

Z tych powodów Kommissya Rządowa z swéj strony, wkładając na Rząd Gubernialny obowiązek, aby w ścisłym zastosowaniu się do wskazań Banku Polskiego pod dniem 7 (19) Marca r. b. Nr. 30,776/56 w téj mierze mu wydanych, tak pod względem udzielania świadectw, w których wszystkie szczegóły winny być zamieszczone, po gruntownym przekonaniu się o zgodności z istotnym stanem rzeczy, jako téż pod względem ścisłego spełniania przez Assessorów ekonomicznych obowiązków, włożonych na nich co do zajęcia w zastawne posiadanie maszyn, oraz pilnowania ich całości i nienaruszalno-

ści, wreszcie co do regularnego egzekwowania rat, na które kredyt będzie rozdzielony, czuwał nad wykonaniem danych mu w téj mierze zleceń.

Poleca mu zarazem, iżby zaprowadził u siebie kontrolę, według załączonego wzoru, i w niej, po otrzymaniu od Banku zawiadomienia, o udzieleniu któremu z dzierżawców dóbr rządowych kredytu na maszyny rolnicze, i po odebraniu od As-sessora ekonomicznego właściwego okręgu doniesienia, o sprostowaniu onych na grunt, zajęcie ich w zastaw z wymienieniem rodzaju maszyn, zamieszczał te wiadomości do pomienionéj kontroli, i z końcem każdego roku wyciągi z takowej nadsyłał do akt Kommissyi Rządowej.

Przepisem tym załatwione zostaje zarządzenie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, pod dniem 11 (23) Grudnia z. r. za Nr. 75,204/35,670, względem zaprojektowania ogólnej zasady do ustanowienia wysokości kredytu Rządowi Gubernialnemu wydane.

w Warszawie, dnia 22 Czerwca (4 Lipca) 1857 r.

Nr. 19,734/9,355.



TYTUŁ VIII.

O OBRONIE PRAWNEJ I WYPROWADZANIU ŚLEDZTW
W SPORACH O POSIADANIE DÓBR RZĄDOWYCH.

N^o 44.

**Rozporządzenie, iż w miastach niegubernialnych, odbiór
pieniędzy skarbowych w Kancellaryi hipotecznej dopełnia-
ny być ma wspólnie przez Obrońcę Prokuratoryi i miej-
scowego Kassjera powiatowego.**

(d. 12 (24) Czerwca 1846 r.)

do
Rządu Gubernialnego N.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Rząd Gubernialny Radomski doniósł, że Prokuratorya po-
wziąwszy wiadomość, iż Obrońcom jej w miastach, w których
są Kancellarye hipoteczne, lecz niema Radców Prawnych,
powierzaném bywa odbieranie kapitałów skarbowych, oznaj-

miła mu, iż w razie utraty jakowym przypadkiem pieniędzy, wszelką od siebie pragnie usunąć odpowiedzialność, zwłaszcza że Obroncy jój nie są kaucyonowani.

Z tego powodu Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu wzywa Rząd Gubernialny, aby w razie zachodzić mogącej potrzeby przyjęcia opłaty jakowej wierzytelności Skarbu w Kancellaryi hipotecznej, tam gdzie nie masz Radców Prawnych. odbiór pieniędzy dopełniany był wspólnie przez Obronę Prokuratoryi i Kassjera kassy skarbowej miejscowej, mianowicie powiatowej; Kassjer odbierać będzie pieniądze do rąk swoich, Obronca zaś dopełniać i pilnować form, i co z rzeczy wypadnie.

w Warszawie, dnia 12 (24) Czerwca 1846 r.

Nr. 43,488.

KONIEC TRZECIEJ I OSTATNIEJ CZĘŚCI.



WYŻSZA SZKOŁA NAUCZYCIELSKA w KIELCACH
BIBLIOTEKA

63184

Biblioteka WSP Kielce



0327867